

Управління розвитком

**Харківський національний
економічний університет**

Збірник наукових статей

видається 2 рази на рік

№ 2, 2004

Харків, ХНЕУ, 2004

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ №2 2004**

Засновник і видавець

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Реєстраційний номер свідоцтва КВ №5948 від 19 березня 2002 р.

Затверджено на засіданні вченої ради університету.

Протокол №1 від 1.09.2004 р.

Редакційна колегія

Пономаренко В. С. (головний редактор)

Афанасьєв М. В.

Внукова Н. М.

Григорян Г. М.

Гриньова В. М. (заст. головного редактора)

Дікань А. В.

Дороніна М. С.

Журавльова І. В.

Іванов Ю. Б.

Клебанова Т. С.

Кожанова Є. П.

Левикин В. М.

Малярєвський Ю. Д.

Назарова Г. В.

Орлов П. А.

Пушкар О. І.

Тодика Ю. М.

Українська Л. О.

Хміль Т. М.

Хохлов М. П.

Редакція збірника наукових статей

Зав. редакцією Сєдова Л. М.

Редактори: Гончаренко Т. О.

Гузенко О. М.

Технічний редактор Вяткіна О. С.

Комп'ютерна верстка Штанько І. А.

Адреса видавця: 61001, Україна, м. Харків, пр. Леніна, 9а

Телефони: (0572)

702-03-04 — головний редактор

58-77-05 — зав. редакцією

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, які наводяться, несуть автори статей.

Рішення про публікацію статті приймає редакційна колегія. У текст статті без узгодження з автором можуть бути внесені редакційні виправлення або скорочення.

Редакція залишає за собою право їх опублікування у вигляді коротких повідомлень і рефератів.

При передрукуванні матеріалів посилання на збірник обов'язкове

Підписано до друку 15.09.2004 р.

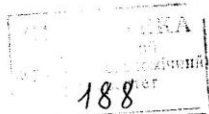
Формат 84x108/16. Папір MultiCopy.

Ум.-друк. арк. 12,5. Обл.-вуг. арк. 14,38. Тираж 500 прим. Зам. №588.

Ціна договірна

Надруковано з оригінал-макета на Riso-6300 61001, м. Харків, пр. Леніна, 9а
Видавництво ХНЕУ.

- © Харківський національний економічний університет, 2004
- © Управління розвитком, 2004
- © Видавництво ХНЕУ, 2004
дизайн, оформлення обкладинки



ПРОБЛЕМЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ

На протяжении многих лет экономика Украины и стран СНГ развивалась преимущественно за счет экстенсивных факторов, а в производстве доминировали традиционные эволюционные процессы и явления. Экстенсивные факторы практически исчерпали себя и их влияние стало экономически невыгодным. Развитие современного производства должно базироваться на новых решениях в области техники, технологии, организационных форм и экономических методов хозяйствования, то есть на инновационном пути развития.

Характерной чертой экономики Украины является низкий технический и технологический уровень. Износ оборудования в сфере материального производства составляет 59,2%, в том числе в промышленности — 62,7%, в машиностроении — 70%. Более 50% оборудования в промышленности сроком службы 20 и более лет (в мире 8%). Ухудшилось оснащение аграрного сектора экономики. За последние 10 лет сельское хозяйство потеряло более 75% основных производственных фондов.

По уровню конкурентоспособности Украина занимала в 1999 г. — 53 место в мире, в 2000 г. — 54 место.

Только 6% продукции, выпускаемой в Украине, конкурентоспособно на мировом рынке.

Интерес к нашим изобретателям в мире достаточно высок. Он проявляется в разных формах. Некоторые исследователи пытаются самостоятельно выйти на внешний рынок. Но тут их часто подстерегают неудачи, связанные с тем, что иностранные "ловцы" инноваций скупают их изобретения за бесценок только потому, что у нас они не находят ни государственного, ни общественного признания и поддержки.

В Украине инновационная деятельность ведется в основном в таких отраслях промышленности, как нефтеперерабатывающая, медицинская, черная металлургия, машиностроение. На сегодняшний день доля нашей страны в мировом объеме торговли наукоемкой продукцией составляет 0,1%.

Необходимо учитывать, что интеллектуальный капитал, высокий научный и образовательный уровень являются важным фактором развития в XXI веке. Соотношение физического и человеческого капиталов в государствах Запада и Японии в 1990 г. — 80:22, в 1998 г. — 33:69.

Научный потенциал любой страны характеризуется множеством показателей. Приведем некоторые данные, которые характеризуют состояние научной и инновационной деятельности в Украине.

Одним из наиболее весомых показателей является наукоемкость валового внутреннего продукта. В последние годы этот показатель постоянно снижается, в 2000 г. он составлял 1,14% ВВП, что в 2 – 2,5 раза меньше, чем в ведущих странах мира. Концепцией научно-технологического и инновационного развития Украины, принятой Верховной Радой Украины в 1999 г., предполагалось довести минимальный объем бюджетных ассигнований на науку в 2000 г. до 1,7% ВВП, в 2003 г. — до 2,5%. В 2001 г. на финансирование науки было запланировано в бюджете 0,31% (фактически выделено 0,26% ВВП), такая же тенденция сохраняется и в 2003 году.

Таким образом, фактические потребности на осуществление научно-технической и инновационной деятельности удовлетворяются не более чем на 16%.

Особенно опасно такой уровень научно-технической деятельности выглядит на фоне намерений Украины относительно европейской интеграции. Например, на лиссабонском саммите 2000 г. главы стран ЕС договорились о проведении в научно-технической сфере общей политики с целью догнать США и сделать Евросоюз экономикой, которая динамично развивается. Согласно договоренности, совокупные затраты на НИОКР в ЕС должны возрасти до 3% от ВВП сообщества. Для сравнения, эти затраты в ЕС в 2000 году составили 1,93%, в США — 2,69%, в Японии — 2,98% ВВП. При этом среди стран ЕС отмечается значительная дифференциация по затратам на НИОКР — в Финляндии и Швеции они превышают 3% национальных ВВП, вместе с тем в Греции и Португалии не превышают 1%.

Еще одним важным показателем, который характеризует состояние научной сферы, является численность научных работников.

В Украине насчитывается около 215 тыс. научных работников. При этом их численность за последние 6 – 7 лет сократилась более чем в 2 раза. Численность кандидатов и докторов наук в Украине сократилась по сравнению с 1991 г. на 27%, но это сокращение произошло в основном за счет кандидатов наук. Больше трети кандидатов и почти половина докторов наук находятся в пенсионном возрасте. Усиливается процесс эмиграции специалистов высочайшей квалификации. За последние 5 – 6 лет за границу выезжало в среднем 60 – 70 докторов и около 150 кандидатов наук ежегодно. Главным образом это специалисты наиболее современных и важнейших областей науки — математики, механики твердого тела, физики, биологии, биохимии, медицины.

Несмотря на значительное сокращение численности работников научных организаций, насыщенность Украины научными кадрами остается довольно высокой. В расчете на 1 000 лиц экономически активного населения приходится 5,2 исполнителя научных и научно-технических работ, в том числе исследователей — 3,9. Эти показатели отвечают уровню таких стран, как Испания, Польша, Чехия, Венгрия, хотя более чем вдвое уступают Японии и Германии.

Таким образом, Украина интегрируется в мировую экономику, имея: деформированную структуру народного хозяйства (70% — промежуточная продукция);

- стареющий производственный потенциал;
- невысокий уровень технико-экономического развития;
- низкую конкурентоспособность большинства отраслей промышленности.

Это обусловило то, что в международном разделении труда Украина выступает как поставщик сырья и потребитель готовой продукции.

Скорость выхода Украины на современную траекторию инновационного развития зависит от сохранения потенциала отраслевых научно-исследовательских, проектно-конструкторских учреждений, поскольку они играют главную роль в процессе материализации инноваций.

Из Государственного бюджета Украины финансируется ряд работ, связанных с национальной обороной и безопасностью, космической и Чернобыльской программами, отдельными задачами и программами агропромышленного комплекса и промышленности.

Нельзя сказать, что наше правительство не уделяет проблемам развития и использования инноваций должного внимания.

За годы независимости в Украине было принято около двухсот государственных программ по разным направлениям развития. К сожалению, к осуществлению многих из них государство так и не приступило.

В 1994 году появилась Государственная служба Украины по вопросам критических технологий и специальной информации, затем Министерство по делам науки

и технологий. Далее его функции были переданы Министерству образования. После этого был создан Государственный инновационный фонд с обязательным инновационным сбором. Взамен его в 2000 году появляется Украинская государственная инновационная компания.

Поиски выхода из сложившейся ситуации продолжаются и сегодня. Готовится создание нового центрального органа управления — Национального агентства инновационного развития. В 2003 году в Киеве создан каталог инновационных проектов, рабочее название которого "Депозитарий инноваций", с доступом к данным по сети Internet.

Таким образом, в нашей стране признается приоритетность инновационной модели развития и многое делается в этом направлении. Однако существует множество трудностей, к которым можно отнести:

- дефицит финансовых ресурсов;
- низкий платежеспособный спрос на инновации;
- низкий научно-технический и технологический уровень производственного потенциала;

- неразвитость инновационной инфраструктуры в стране;
- невыполнение нормативных актов и многое другое.

Законом "Про инновационную деятельность", который вступил в действие в 2002 году, предусмотрены **следующие направления** инновационного развития:

- определение и поддержка приоритетных направлений инновационной деятельности;
- формирование и реализация инновационных программ;
- создание нормативно-правовой базы и экономических механизмов для поддержки и стимулирования инновационной деятельности;
- защита прав и интересов субъектов инновационной деятельности;
- финансовая поддержка инновационных проектов;
- стимулирование коммерческих банков и других финансово-кредитных учреждений, которые кредитуют выполнения инновационных проектов;
- установление льготного налогообложения субъектов инновационной деятельности;
- поддержка функционирования и развития современной инновационной инфраструктуры.

Для реализации этих целей необходимо:

- стимулирование капиталовложений в реконструкцию, обновление и создание инфраструктуры производства;

- поощрение предоставления коммерческими банками кредитов под инновационные проекты;

- обеспечение прозрачности процессов предоставления налоговых стимулов инновационной деятельности, предоставления помощи в получении соответствующих льгот и отсрочек, налоговых каникул на время возвращения предприятием инвестиционного кредита;

- предоставление правового и методического содействия образованию малых предприятий инновационного направления;

- широкая разъяснительная и пропагандистская работа относительно формирования идеологии инновационного инвестирования как инвестирования в будущее государства, престижности и экономической выгоды инновационной деятельности.

Литература: 1. Непомнящий Б. Українська інноваційна політика. Що? Де? Коли? // Дзеркало тижня. — 2002. — №45. — 23 листопада. 2. Перспективи інноваційного розвитку України (аналітична доповідь) // www.rada.kiev.ua. 3. Закон України "Про інноваційну діяльність" // Київ. — 2002. — №40-IV. — 4 липня.

СТРУКТУРНАЯ СХЕМА ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ

Преодоление современного экономического кризиса в Украине видится возможным при качественном преобразовании производственного потенциала страны, основой которого является широкое внедрение и распространение научно-технических достижений.

Активизация инновационной деятельности Украины напрямую связана с формированием развернутой системы мотивации инновационной деятельности, с созданием современного организационно-экономического механизма (ОЭМ) этой деятельности. Именно организационная сторона нововведений во многом определяет темпы научно-технического прогресса на предприятиях, в народном хозяйстве в целом и, в конечном итоге, экономическое благополучие каждой фирмы и всей страны.

Проблеме активизации инноваций посвящено множество исследований и публикаций отечественных ученых и экономистов [1 – 6], однако часть вопросов, касающихся общей проблемы эффективного функционирования ОЭМ управления инновационным процессом, до сих пор остается не решенной.

Для выхода нашей страны на инновационный путь развития необходимо сформировать многоуровневый ОЭМ управления инновационной деятельностью, включающий системы управления инновациями на макро-, мезо- и микроуровне. Создаваемый на макроуровне ОЭМ формирует условия для осуществления инновационной деятельности предприятий, он является регулирующей и стимулирующей силой для ОЭМ на микроуровне.

В последнее время термин "организационно-экономический механизм" довольно часто используется в публикациях отечественных ученых, но только немногие из них (Круглова Н. Ю., Грузнов И. И. и др.) дают определение этому понятию. Наиболее интересная его трактовка в работе Ю. Лысенко и П. Егорова [7]. Организационно-экономический механизм — это система формирования целей и стимулов, позволяющих преобразовать в процессе трудовой деятельности динамику материальных и духовных потребностей членов общества в движение средств производства и его конечных результатов, направленных на удовлетворение платежеспособного спроса потребителей.

Целью данного исследования является разработка структурной схемы организационно-экономического механизма управления инновациями на предприятии.

Структура системы дает возможность наглядно рассмотреть ее составные части и взаимосвязь между ними; она является самой важной характеристикой построения исследуемого объекта. В свою очередь, эффективно сформированная система управления обеспечит достижение высоких конечных результатов деятельности предприятия [1].

Основной функцией ОЭМ управления инновационной деятельностью на микроуровне должна быть ориентация предприятий на постоянный поиск и последующую

реализацию рыночных возможностей инновационного развития в результате эффективного использования внутреннего инновационного потенциала.

Ниже представлена структурная схема ОЭМ управления инновационной деятельностью на уровне предприятия (рисунок).



Рис. Структурная схема организационно-экономического механизма управления инновационной деятельностью на уровне предприятия

В подсистеме планирования и прогнозирования инновационной деятельности предприятия проводится детальный анализ конъюнктуры рынка, прогнозируется его развитие, проводится выбор целевых рынков; анализируется внутреннее состояние предприятия, определяются сильные и слабые стороны его деятельности. На основании проведенных исследований определяются приоритетные направления инновационной деятельности предприятия, формируется инновационная стратегия и тактика организационно-экономического развития. Важной функцией рассматриваемой подсистемы является анализ и оценка риска, связанного с выбранным направлением инновационного развития предприятия.

В подсистеме организации и контроля проводится выбор и формирование организационной структуры в соответствии с определенным направлением инновационного развития предприятия. Здесь также разрабатываются бюджетные проекты и определяются источники их финансирования, формируется по заранее отобранному приоритетным критериям оптимальная структура инвестиционных ресурсов, предназначенных для обеспечения инновационной деятельности предприятия.

Обязательным является проведение непрерывного контроля за осуществлением инновационной деятельности предприятия, отдельных инновационных проектов с целью своевременного принятия решений о внесении корректив в случае неблагоприятных изменений во внешней среде.

Связующими и обеспечивающими целостность системы являются подсистемы маркетинга, мотивации и стимулирования.

Подсистема маркетинга обеспечивает проведение анализа потребностей потребителей, выбор целевых рынков, а также позволяет оценить перспективы ресурсного обеспечения инновационного развития предприятия.

Подсистемой мотивации и стимулирования осуществляется приведение в соответствие мотивов деятельности работников предприятия и стратегических целей инновационного развития, разрабатываются и проводятся мероприятия по стимулированию развития производства, труда и активизации творческой деятельности.

Представленная система управления инновационной деятельностью управляется информационными потоками, которые движутся по линиям взаимосвязи структурных элементов, что создает координацию между ними.

Формирование и функционирование усовершенствованного организационно-экономического механизма управления инновациями на микроуровне будет обеспечивать повышение эффективности производства, качества и конкурентоспособности продукции, снижение издержек, а при комплексном взаимодействии его с ОЭМ на уровне государства способствовать росту социально-экономических показателей развития страны на перспективу.

Литература: 1. Пономарьов І. Ф. Особливості формування структури організаційно-економічного механізму управління підприємством в умовах ринкової економіки // Наукові праці ДонНТУ. — 2003. — С. 62 – 70. 2. Вашека Г. В. Структурно-інноваційні перетворення у промисловому комплексі України // Проблеми науки. — 2003. — №7. — С. 14 – 21. 3. Огурцов А. Вихід на інноваційний шлях розвитку суспільства / А. Огурцов, Л. Мамаєв, В. Залішук // Науковий світ. — 2003. — №4. — С. 4 – 6. 4. Бутенко П. Т. Наука та інноваційний процес в Україні / П. Т. Бутенко, К. К. Прядкін // Проблеми науки. — 2003. — №7. — С. 8 – 12. 5. Поповенко Н. С. Некоторые аспекты совершенствования управления инновационными процессами / Н. С. Поповенко, Е. В. Рябых // Труды ОПУ. — 2001. — Вып. 1(13). — С. 262 – 264. 6. Бутенко А. И. Приоритеты развития предпринимательского сектора национальной экономики / А. И. Бутенко, П. С. Мирошников, А. А. Барабаш. — Одесса: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2003. — 192 с. 7. Лысенко Ю. Организационно-экономический механизм управления предприятием / Ю. Лысенко, П. Егоров // Экономика Украины. — 1997. — №1. — С. 86 – 87. 8. Грузнов І. І. Організаційно-економічні механізми управління: Навч. посібник для вузів / Під ред. чл.-кор. НАН України, докт. екон. наук, проф. Б. В. Буркінського і докт. екон. наук, проф. Е. А. Бельтюкова. — Одеса: Астропринт, 2000. — 292 с.

Ястремська О. О.

УДК 001.895

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Основними особливостями соціально-економічних перетворень в Україні є висока ризикованість, багатовекторність, значна мінливість і високі темпи проведення економічних перетворень, що притаманні зовнішньому середовищу підприємств усіх галузей промисловості. Тому особливого значення набуває обґрунтований вибір і реалізація стратегій розвитку суб'єктів господарювання, тобто процес стратегічного управління їх життєдіяльністю, який повинен мати інноваційну спрямованість для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку підприємств.

Дослідженню теоретичних основ процесу стратегічного управління присвячена достатня кількість робіт вітчизняних і зарубіжних авторів [1 – 8]. Однак, якщо продемонструвати результати їхнього аналізу, то не досить глибоко дослідженими залишаються особливості стратегічного управління інноваційною діяльністю, його відмінності від тактичного й оперативного, що й визначило тематику даної статті.

Метою статті є висвітлення особливостей та основних тенденцій розвитку стратегічного управління інноваційною діяльністю промислових підприємств, а також

© Ястремська О. О., 2004

визначення організаційних заходів щодо її активізації. В якості методів дослідження були використані аналіз і синтез, логічне узагальнення і статистичні порівняння.

Значна мінливість зовнішнього середовища зумовлює наявність основних особливостей і тенденцій розвитку стратегічного управління інноваційними процесами в умовах трансформації, які полягають: у скороченні періоду прийняття управлінських рішень; зростанні динамічності чинників впливу; підвищенні ризику господарювання на мікрорівні; пріоритетності інформації й інтелектуального капіталу як визначальних економічних ресурсів підприємства; персоналізованості прийняття управлінських рішень; використанні гнучких організаційних форм; застосуванні новітніх технологій та техніки в управлінні, які перетворюють безпосереднє реальне спілкування менеджерів на віртуальне.

Аналіз офіційної статистики 42 машинобудівних підприємств Харківського регіону за 1999 – 2002 роки, окремі результати якого наведені у таблиці, дозволяє зробити висновок про низьку активність інноваційних процесів. З метою забезпечення поживлення й розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств доцільно запровадити наступні заходи: об'єднати відділи технічної підготовки виробництва в інноваційні центри з метою скорочення термінів розробки і впровадження нових видів продукції та технології або створити технопарки, як найбільш привабливу організаційну форму з позицій оподаткування; активізувати роботи з автоматизації інноваційної й управлінської діяльності, використовуючи автоматизовані робочі місця, мережну архітектуру об'єднання засобів обчислювальної техніки, системи підтримки прийняття рішень; стимулювати творчу активність персоналу щодо впровадження інновацій, розробляючи положення про преміювання за реальні досягнуті результати; здійснювати інвестування виробництва нової продукції та застосування високих технологій; використовувати франчайзинг як перспективний напрям співробітництва з іноземними партнерами в галузі інновацій.

Таким чином, у статті подано результати аналізу особливостей стратегічного управління інноваційною діяльністю промислових підприємств та запропоновані організаційні заходи щодо її активізації. Представлені результати можуть бути використані суб'єктами промисловості в процесі господарювання. Вони також є підґрунтям для подальшого уточнення теоретичних положень процесу стратегічного управління об'єктами, що знаходяться у нестационарному, динамічному зовнішньому та внутрішньому середовищі суб'єктів господарювання.

Таблиця

**Дані перебігу інвестиційних процесів
на машинобудівних підприємствах, %**

Назва показника	Рік			
	1999	2000	2001	2002
1	2	3	4	5
Питома вага працівників, що виконують науково-технічну роботу	2,97	2,08	1,44	1,64
Питома вага інвестицій на інновації у власному капіталі	0,22	0,19	0,37	0,71
Питома вага витрат на дослідження і розробки в загальному обсязі витрат на інновації	17,86	12,18	6,57	4,00
Питома вага витрат на технологічну підготовку виробництва в загальному обсязі витрат на інновації	11,20	12,35	12,84	16,08
Питома вага власних інвестицій на технологічні інновації в загальному обсязі витрат на інновації	41,00	26,78	28,15	30,42
Питома вага бюджетних інвестицій на технологічні інновації в загальному обсязі інвестицій на інновації	1,12	0,94	0,22	0,13

1	2	3	4	5
Питома вага відвантаженої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції	8,76	8,02	8,46	9,31

Література: 1. Ансофф И. Стратегическое управление. Сокр. пер. с англ. — М.: Экономика, 1989. — 520 с. 2. Виханский О. С. Менеджмент: человек, стратегия, организация, процесс: Учебник / О. С. Виханский, А. И. Наумов. — М.: Изд. МГУ, 1996. — 416 с. 3. Гриньов А. В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління. — Харків: Вид. Дім "ІНЖЕК", 2003. — 308 с. 4. Пономаренко В. С. Стратегічне управління підприємством. — Харків: Основа, 1999. — 620 с. 5. Пономаренко В. С. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи. Монографія / В. С. Пономаренко, О. М. Тридід, М. О. Кизим. — Харків: Вид. Дім "ІНЖЕК", 2003. — 628 с. 6. Клейнер Г. Б. Предприятие в нестабильной экономической среде: риски, стратегии, безопасность / Г. Б. Клейнер, В. Л. Тамбовцев, Р. М. Качалов; [Под общ. ред. С. А. Панова. — М.: ОАО Изд. "Экономика", 1997. — 288 с.

Забіла Л. О.

УДК 330.341.1

ПРОБЛЕМИ РЕІНЖІНІРИНГУ ЯК МЕТОДУ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ НА СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Реінжиніринг бізнес-процесів (РБП) — технологія, що сприяє підвищенню ефективності та конкурентоспроможності організації, яка виникла в 80 – 90 рр. XX ст. в Америці. Передумовами до цього були наступні аспекти:

у 1950 – 70-х рр. — розробка принципів Total Quality Management (TQM) у Японії; з 1960-х рр. і до сьогодні — бурхливий розвиток комп'ютерної техніки. Ближче до 1980-х років комп'ютерні технології "перефарбовуються" в інформаційні. На основі чого в 1980 – 90 рр. розробляються стандарти IDEF і Business Process Reengineering (BPR) вже в Америці [1].

Основна відмінність TQM від реінжинірингу полягає в тому, що TQM приймає наявні процеси і намагається їх поліпшити (безупинне поліпшення), тоді як реінжиніринг революційно замінює існуючі на нові [2]. Самі батьки-засновники РБП визначають його як "фундаментальне переосмислення і радикальне перепроєктування бізнесів-процесів для досягнення різких поліпшень у критично важливих показниках компанії, таких, як вартість, якість, сервіс і оперативність."

А самі бізнеси-процеси — набір операцій, що мають цінність для споживача [3].

РБП за Т. Давенпортом — "аналіз і проектування потоку роботи і процесів усередині організацій і між ними". Тенг визначає РБП як "критичний аналіз і корінне перепроєктування існуючих бізнес-процесів для досягнення прориву в продуктивності".

Йогеш Малхотра також зупиняється на відмінності РБП від методів TQM, наводить визначення бізнес-процесу за Давенпортом – Шортом (бізнес-процес визначається як "набір логічно взаємозалежних дій, виконуваних для досягнення визначеного виходу бізнес-діяльності").

У цілому дослідженню РБП присвячений цілий ряд книг, статей і наукових праць закордонних економістів, таких, як Майкл Хаммер (Michael Hammer), Джеймс Чампі (James A. Champy), Томас Давенпорт (Thomas H. Davenport), — батьків-засновників РБП; Йогеш Малхотра (Yogesh Malhotra), Кай Саймон (Kai A. Simon), Пол Страссман (Paul A. Strassmann), Расс Лінден (Russ Linden), Пициків С. В., Забулонов А. Б., Волков К. В. та ряду інших [4].

На жаль, українські економісти приділяють питанню реінжинірингу мало уваги, і дана проблема, у світі її актуальності в умовах сучасної економічної ситуації в Україні висвітлена явно недостатньо. Наші колеги з Росії вже давно усвідомили, що реінжиніринг є необхідним для вирішення проблем неконкурентоспроможності підприємств, що виникли у величезній кількості після розпаду СРСР [5]. Адже саме РБП дозволяє у відносно короткий термін провести кардинальну та комплексну зміну процесів на підприємстві, що дає можливість розкрити і реалізувати колосальний схований потенціал як окремих підприємств, так і національної економіки в цілому, підвищує інвестиційну привабливість організацій і інвестиційний клімат регіонів, що також дуже важливо для підприємств, котрі вимушені функціонувати в перехідний період в умовах обмеженості бюджетних засобів і самостійно боротися за виживання.

Але в умовах сучасної економічної ситуації в Україні при проведенні реінжинірингу на підприємствах стикаємося з рядом проблем як внутрішніх, так і зовнішніх. Внутрішніми причинами, що негативно впливають на сам процес РБП, як між іншим і на будь-який інший метод запровадження інновацій на підприємствах, а також на результати даних методів, є:

нестача знань, вмінь та навичок стратегічного управління в умовах невизначеності та найчастіше непередбачуваності ринку, невміння правильно проаналізувати сформовану ситуацію і точно сформулювати проблему:

а) нечіткість, неправильність чи нереальність цілей пропонованих до проведення змін;

б) відсутність чи неадекватність системи оцінки результатів змін;

в) відсутність чи перекохане уявлення про причини і наслідки проведення змін;

г) ігнорування реального стану й ідеалізація майбутнього;

більшість підприємств України, які потребують на даний момент проведення реінжинірингу, — це заводи, ГОКи, шахти, засновані десятки років тому, ще в часи СРСР, що в "спадщину" залишили "закостенілість" підприємницьких структур, персонал середнього віку з глибоко стереотипним мисленням, не здатним мінятися чи підстроюватися під новомодні потреби ринку, який динамічно змінюється:

1) відсутність мотивації до введення реінжинірингових змін;

2) застаріла культура усередині підприємства, традиціоналізм;

3) небажання співробітничати та сприяти групі, яка проводить реінжиніринг;

4) небажання надавати, а іноді навіть приховувати необхідну вхідну інформацію;

5) груповий конформізм;

проблемний і кризовий стан національної економіки, а також зміни рівня життя населення в перші роки незалежності України призвели до посилення тенденцій опору кардинальним змінам:

а) страх перед інноваціями в цілому і глобальними змінами особливо;

б) відсутність довіри з боку колективу;

в) страх щодо введення інновацій, застосування інформаційних технологій, що є невід'ємною складовою будь-яких сучасних методів, спрямованих на підвищення ефективності роботи і поліпшення конкурентоспроможності підприємства, приведе до скорочення робочих місць чи вплине на їхнє особисте становище зокрема.

особливості українського менталітету такі, як:

1) недостатня єдність і згуртованість, відсутність на відміну від росіян почуття колективізму;

2) відсутність усвідомлення необхідності міцної постійної згуртованості всіх членів колективу (держави);

3) емотивний та інтроверсійний характер індивідуалізму.

Крім цього, існує також ряд зовнішніх аспектів, що впливають на результат

РБП:

динамічність процесів і змін у ринковому середовищі;

величезні обсяги нової інформації, що надходить, мають бути засвоєні та проаналізовані;

недосконалість і невизначеність майбутніх змін у середовищі;

обмеженість можливостей залучення зовнішніх джерел фінансування та ін.

Оскільки кожне окремо взяте підприємство не в змозі змінити чи вплинути на зовнішні аспекти, доцільно буде взятися за вирішення внутрішніх проблем.

З погляду автора, вирішення може бути наступним. Крім прийняття менеджерами різних рангів участі в різноманітних семінарах і тренінгах, які проводять тренінгові компанії ("Бізнес-майстер" і "Тім-тренінг"), а також ряд вузів (наприклад, Міжнародний інститут бізнесу в Києві) [6], залучення допомоги з боку консалтингових фірм — як вітчизняних, хоча їхня компетентність іноді викликає ряд сумнівів, так і закордонних ("PriceWaterhouse Coopers", "Ernst & Young" тощо) організацій-розроблювачів комплексних рішень у сфері автоматизації управління (корпорація "Галактика") при проведенні РБП, що теж дає ефект (приклад — Інгuleцький ГОК, ТОВ "Фалбі", ОАО "Укрсоцстрах") [7]. Необхідно проводити тренінги, роз'яснювальні роботи, лекції всередині підприємства як до проведення РБП, так і після у якості роз'яснення суті змін, з якими колективу прийдеться не лише змиритися, але й застосовувати в роботі — інакше величезні витрати на зміни не окупляться чи навіть призведуть до банкрутства, бо не будуть працювати. Також підприємству, яке розраховує на довгостроковий успіх і динамічний результат, необхідно разом з нововведеннями вводити в штат молоді і перспективні кадри, що допоможе вирішити не лише внутрішні проблеми підприємства, але й буде сприяти підняттю економіки країни в цілому. Динаміку створюють самі працівники, приймаючи рішення в ситуації, що змінилася, впроваджуючи і коректуючи процеси в міру необхідності. Без них будь-яка управлінська схема нежиттєздатна і створення оптимальної пропорції молодих спеціалістів теоретиків, які мають теоретичне уявлення про такі поняття як менеджмент, інновації, що відрізняють місію від стратегії підприємства, і досвідчених фахівців практиків, з погляду автора, є ключем до успіху.

Таким чином, можна зробити наступні висновки:

РПБ — це фундаментальне переосмислення і радикальне перепроєктування бізнес-процесів для досягнення значного покращення критично важливих показників компанії;

РПБ як спосіб, що дозволяє у відносно короткі строки провести кардинальну і комплексну зміну процесів у компанії, є актуальним і об'єктивно необхідним для підняття великих промислових підприємств України;

у процесі проведення РПБ в організаціях виникає ряд як зовнішніх, так і внутрішніх проблем;

Література: 1. Мансур Гиматов. Природа и сущности реинжиниринга. О необходимости проведения реинжиниринговых реформ // Менеджмент сегодня. — 2003. — №3. — С. 52. 2. Пишиков С. В. Куда пойдет процесс. О революции в отдельно взятой компании и прочее // Бухгалтер и компьютер. — №9. — 2002. 3. Hammer M. Reengineering the corporation: a manifesto for business revolution / M. Hammer, J. Champy. — NY.: Harper Business, 1993. 4. Все о реинжиниринге бизнес-процессов. Подборка статей и книг о реинжиниринге // CONSULTING. RU, 2003. 5. Волков К. В. Современный реинжиниринг / К. В. Волков, Е. В. Попов // Менеджмент в России и за рубежом. — 2002. — №4. — С. 61 — 69. 6. АТРІА Україна, 10.12.2002 ukrbiz. net. 7. Даденко А. Руководитель должен уметь отличать миссию от стратегии // Менеджмент и менеджер. — 2003. — №9. — С. 23 — 27.

УДК 658.589

Кузьмакова О. В.

ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В РАМКАХ АНТИКРИЗИСНОЙ СТРАТЕГИИ НА МАШИНОСТРОИТЕЛЬНОМ ПРЕДПРИЯТИИ

В XXI веке человечество вступило в новую стадию своего развития, которое ознаменовывается новыми открытиями во всех отраслях знаний, созданием новых прогрессивных технологий в науке и промышленности, в том числе в машиностроении. В подобной ситуации многие предприятия проводят активную инновационную политику, добиваясь, в итоге, одного — высокой конкурентоспособности своей продукции.

В то же время из трех основных направлений регулирования экономики, обеспечивающих промышленный рост, — стимулирование спроса, инвестиций и инноваций — в настоящих условиях наиболее быструю отдачу может дать именно повышение инновационной активности.

Можно утверждать с высокой долей уверенности, что без активизации инновационной деятельности нельзя в ближайшем будущем решить основную задачу промышленной политики — повышение эффективности производства и конкурентоспособности машиностроительной продукции.

Инновационное развитие предприятия является актуальной темой при изучении переходной экономики России еще и потому, что в условиях перехода к рынку неизбежно возникает опасность кризисных ситуаций, предупредить которые возможно путем проведения активной инновационной политики.

В России проблема кризиса предприятий особенно остро стоит в машиностроении. За последние годы ухудшилась обеспеченность промышленных предприятий техническими специалистами, резко увеличился средний возраст специалистов в научной сфере, в неудовлетворительном состоянии находится научно-исследовательская и экспериментальная база, в целом по стране низок уровень инновационной активности на предприятиях, не работают механизмы продвижения перспективных разработок в производство. Это объясняется тем, что данная отрасль имеет сложную организационную структуру, является одной из самых капиталоемких и наукоемких отраслей промышленности, требует высококвалифицированных кадров в связи со сложностью производственных и технологических процессов. Но не-

смотря на затянувшийся экономический и промышленный кризис, потенциальные возможности машиностроительного комплекса остаются высокими. В общем объеме промышленного производства России продукция машиностроения составляет около 20%. Следовательно на машиностроительных предприятиях необходимо масштабное внедрение инноваций.

Согласно теории кризиса, предкризисная ситуация проходит 3 стадии развития, каждая из них имеет свои особенные признаки, которые, по-нашему мнению, и свидетельствуют о состоянии кризиса на предприятии.

1. Ранняя стадия предкризисной ситуации характеризуется отдельными случаями проявления неэффективности в производстве и сбыте, возникновением проблем с поставками и качеством производимой продукции.

2. Промежуточная стадия отличается нехваткой материалов, более частыми проблемами, связанными с качеством продукции, приостановкой поставщиками продаж в кредит и требованиями оплаты наличными, а также несвоевременной выдачей заработной платы.

3. Поздняя стадия предкризисной ситуации характеризуется невыполнением производственных графиков, нередкими возвратами продукции из-за низкого качества, сдерживанием производства хроническим недостатком материалов, увеличением периода сбора дебиторской задолженности, а также серьезной нехваткой у предприятия собственных оборотных средств.

Исходя из данных критериев, можно сделать вывод, что большинство российских предприятий находится на поздней стадии предкризисной ситуации. Это вызывает необходимость совершенствования методов, принятых в отечественной теории и практике антикризисного управления. Особенно внимательно следует подходить к разработке антикризисной стратегии предприятия, которая предполагает, прежде всего, изучение внешней среды и текущего положения на предприятии, а затем анализ инновационного потенциала предприятия и определение направления основных инновационных процессов. Инновационная стратегия должна отражать инновационную политику предприятия, позволяющую повышать или поддерживать конкурентный статус выпускаемой предприятием продукции. Следовательно, можем сделать вывод, что выбор вида инноваций на предприятии, находящемся на грани кризиса, зависит от стадии предкризисной ситуации на данном предприятии.

Анализ современной инновационной проблематики позволяет нам выделить следующие основные виды нововведений, приемлемые для внедрения на предприятиях машиностроительного комплекса:

1. Инновация продукции (услуг) представляет собой процесс обновления сытового потенциала, обеспечивающего выживаемость предприятия, расширение его доли на рынке, сохранение клиентов, укрепление независимого положения предприятия и т. д.

2. Инновация технологических процессов, или технологическая инновация — это процесс обновления производственного потенциала предприятия, который направлен на рост производительности труда и экономии ресурсов, что, в свою очередь, дает возможность увеличивать прибыль, усовершенствовать технику безопасности, проводить экологические мероприятия, внедрять новые информационные технологии и т. д.

3. Организационная инновация представляет собой процесс совершенствования организации производства и управления на предприятии.

4. Социальная инновация — это процесс улучшения социальной сферы предприятия, который мобилизует персонал на реализацию стратегии предприятия; расширяет возможности предприятия на рынке рабочей силы; укрепляет доверие к социальным обязательствам предприятия перед работниками и обществом в целом.

Между названными видами инноваций существует тесная взаимосвязь. Например, инновации в сфере продукции и услуг могут потребовать изменений в процессе производства и организации сбыта, а также подготовке персонала предприятия.

Обычно принято выделять защитную и наступательную инновационную стратегию предприятия. Защитная инновационная стратегия направлена на сохранение своих позиций на рынке и чаще всего связана с поддержанием жизненного цикла выпускаемой продукции. Наступательная инновационная стратегия нацелена на разработку новых технологических решений для реализации стратегии роста в форме проникновения на рынок или диверсификации. В рассматриваемой автором машиностроительной отрасли вполне допустимо совмещение двух охарактеризованных выше видов инновационных стратегий в так называемую защитно-наступательную стратегию, которая обычно применяется крупными машиностроительными предприятиями. Причем в силу значительной капиталоемкости фундаментальных и прикладных научно-исследовательских разработок предприятиям экономически целесообразно приобретать лицензии и ноу-хау и самостоятельно осуществлять их технологическую доработку.

Изучая признаки предкризисной ситуации на предприятии, а также принимая во внимание специфику каждого ее этапа, можно с уверенностью утверждать, что между мероприятиями по внедрению инноваций на машиностроительном предприятии и той стадией предкризисной ситуации, на которой находится предприятие, существует устойчивая зависимость. В этой связи можно сделать следующие выводы:

На ранней стадии следует внедрять различные организационные инновации, которые не обязательно кардинально изменят организационную структуру предприятия, но приведут к более эффективной работе некоторых его подразделений, например, нормализуют работу отдела сбыта и производство в целом.

На промежуточной стадии предкризисной ситуации целесообразно внедрять инновации продукции, организационные и социальные инновации. Применение всех данных видов нововведений объясняется ухудшением положения на машиностроительном предприятии.

На поздней стадии, которая непосредственно и приводит предприятие к состоянию кризиса, необходима комплексная инновационная политика, проводящаяся чаще всего с помощью сторонних инвесторов.

С точки зрения автора, изучение совместимости мероприятий по внедрению инноваций и стадий предкризисного положения на машиностроительном предприятии имеет смысл в связи с объективными причинами, в частности с масштабами финансирования инновационной деятельности на предприятии. Доля средств, выделяемых на инновационную деятельность предприятия, в общем объеме финансирования определяется его руководством индивидуально и зависит от ряда факторов, основными из которых являются отраслевая принадлежность предприятия и объем его финансовых ресурсов. Абсолютно ясно, что машиностроительное предприятие, находящееся на грани кризиса, располагает минимальными финансовыми возможностями, именно поэтому использование денежных средств, выделенных в предкризисной ситуации для внедрения нововведений, должно быть рационально.

Внедрение инноваций в рамках антикризисной стратегии на предприятии можно продемонстрировать на примере петербургской промышленности, поскольку именно этот город является в России центром промышленной жизни страны: об этом свидетельствует прошедший недавно в Петербурге форум "Российский промышленник-2003", который не только продемонстрировал лучшие достижения в сфере промышленности, но и заставил задуматься о насущных проблемах.

Наиболее крупные производства судостроения и энергомашиностроения России находятся именно в Петербурге: АО "Ленинградский металлический завод", ОАО "Электросила", ОАО "Завод турбинных лопаток" (ЗТЛ), ОАО "Ижорские заводы", ОАО "Новая сила", ОАО "Звезда", ОАО "Балтийский завод". Их доля в российском объеме отраслевого производства составляет около 70%. Численность работников этих предприятий — 12,3 тыс. человек. И все-таки совершенно понятно, что состояние петербургского машиностроения отнюдь не безупречно. В 1990-е годы власти

мало что делали для промышленности. Произошло двукратное сокращение объемов производства, резко ухудшилась его структура. На мировом рынке наукоемкой продукции Россия занимает сейчас менее 1%. И это при том, что наша страна имеет реальную возможность претендовать как минимум на 10 – 15% рынка. Пока же применяемые критерии свидетельствуют, что наш потенциал используется слабо. В рейтинге конкурентоспособности из 75 стран Россия находится на 63-м месте. К сожалению, по импорту зарубежной продукции машиностроения наша страна занимает лидирующие позиции. В прошлом году на эти цели было потрачено 16,7 миллиардов долларов, что составляет 36,5% от нашего совокупного импорта. При этом многое из того, что сейчас закупается за рубежом, Россия в состоянии производить на собственных предприятиях.

Но несмотря на предкризисное состояние машиностроительных предприятий в Петербурге, их инновационная активность достаточно высока. Автор предлагает проиллюстрировать это на примере ОАО "Завод турбинных лопаток", входящий с 2000 г. в концерн "Силовые машины" совместно с такими компаниями-гигантами отрасли, как АО "ЛМЗ", АО "Электросила", АО "Калужский турбинный завод", ЗАО "Энергомашэкспорт — Силовые машины".

ОАО "ЗТЛ" работает в Санкт-Петербурге с 1964 года. Этот завод является ведущим в России предприятием полного цикла изготовления механообработанных турбинных лопаток для паровых и газовых турбин энергетического и газотранспортного назначения.

Инновационная политика ОАО "ЗТЛ" направлена в основном на:

- приоритетное развитие потенциала механообрабатывающего производства, обеспечивающего выпуск широкой номенклатуры готовой продукции;

- обеспечение сокращения сроков подготовки производства и повышения уровня качества продукции.

Следовательно, ОАО "ЗТЛ", которое еще совсем недавно находилось на грани кризиса, использует комплексный подход к инновационной политике, то есть внедряет, так или иначе, все виды инноваций, уделяя особое внимание организационным и технологическим нововведениям. Сегодня, благодаря активной инновационной политики, ситуация на предприятии значительно улучшилась.

Таким образом, инновационная политика ОАО "ЗТЛ" позволяет сформировать условия оперативного реагирования на требования рыночных ситуаций, увеличить темпы обновления ассортимента выпускаемой продукции, что, несомненно, можно рассматривать в качестве антикризисных мероприятий.

Несмотря на многочисленные проблемы, которые существуют в машиностроении Санкт-Петербурга, в целом намечаются положительные тенденции. Недавно в Петербурге приняли Программу "Основных направлений промышленной политики". В данном документе определены 14 основных направлений промышленной политики, среди которых и совершенствование управления производством, и технологическое перевооружение предприятий, и принятие новых законов. Это свидетельствует о том, что российское машиностроение будет жить лишь в том случае, если оно пойдет по пути новых нестандартных решений, которыми и являются инновации.

Подводя итоги, надо заметить, что проблема, которая рассматривалась в данной работе, действительно актуальна для машиностроительных предприятий, поскольку инновационные процессы в данной отрасли требуют значительных финансовых вложений, использование которых должно быть своевременным и эффективным.

В заключении хотелось бы сказать, что российское машиностроение, несмотря на всю свою проблемность, имеет большой потенциал роста. Только последовательная и целенаправленная работа по улучшению качества, сокращению затрат, кооперации со смежными отраслями и, разумеется, внедрению инновационных разработок может вывести отечественное машиностроение на устойчивые темпы развития.

ИСТОЧНИКИ ФИНАНСИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ И СТРАН СНГ

На современном этапе развития мировой экономики инновации охватывают весь спектр видов деятельности — от исследований и разработок до маркетинга. Выделяют технические (технологические), управленческие, информационные, социальные инновации. При этом инновации, как правило, не появляются в единичном виде: один вид инноваций тесно связан с другими и влияет на их возникновение и использование. Так, использование новой техники и технологии приводит к изменениям в организации производства, новому информационному обслуживанию, новой технологии принятия решений, менеджмента и маркетинга, новым условиям использования труда.

Использование инноваций сегодня — залог коммерческого успеха и финансового благополучия субъектов хозяйствования. Следовательно, поиск источников финансирования инноваций во всех сферах на предприятиях стран СНГ — одно из приоритетных направлений их экономического развития.

Сложность и многомерность феномена инновационного развития государства определяется как внутренней логикой его развития, так и многообразием факторов, влияющих на него. При этом экономическая среда, в которой протекает инновационное развитие, во многом определяется конкретными условиями данного региона, сложившимся менталитетом.

Доля расходов на НИОКР в ВВП и количество ученых и инженеров, занятых в НИОКР на 1 млн. чел. населения страны, являются двумя основными показателями, характеризующими инновационный (научно-технический потенциал) государства. В начале 1990-х гг. наблюдался резкий спад этих показателей во всех странах, которые от административно-командной системы управления взяли курс на развитие рыночных отношений (в том числе и в государствах — членах СНГ) [1].

Специфика данной ситуации для Республики Беларусь заключается в том, что, став суверенным государством, она должна сформировать эффективную национальную экономику, способную производить конкурентоспособные товары в достаточном количестве как для внутреннего, так и для внешнего рынка. Решение данного вопроса осложняется тем, что экономика республики при отсутствии собственных запасов многих сырьевых и топливно-энергетических ресурсов ориентирована на ресурсоемкие производства.

Вместе с тем республика обладает значительным научно-техническим потенциалом, эффективное использование которого открывает возможности для развития экономики и изменения экспортного потенциала республики. Эксперты Международного валютного фонда, анализируя состояние развития экономики республики, пришли к выводу, что одним из важнейших факторов, привлекательных для иностранных инвестиций в экономику республики, является высокий уровень образования населения и специалистов Республики Беларусь.

Следовательно, определяющим условием развития инновационной деятельности в Беларуси, как и в других государствах — членах СНГ, является мобили-



зация внешних и внутренних источников финансирования инновационной деятельности.

Несмотря на вышесказанное, нестабильность экономической и политической ситуации, налоговой политики, законодательной и правовой базы в странах СНГ создает определенные препятствия для вливания иностранного капитала. Поэтому наряду с созданием привлекательного инвестиционного климата для внешних инвесторов расширение и эффективное использование внутренних источников финансирования инновационной деятельности может быть охарактеризовано как один из решающих факторов становления развитой рыночной экономики в государствах — членах СНГ.

Все внутренние источники финансирования инновационной деятельности с точки зрения конкретных субъектов хозяйствования в свою очередь можно разделить на две группы — собственные и заемные.

Использование заемных источников для финансирования инновационного развития на предприятиях стран СНГ весьма ограничено, так как кредитные организации предоставляют коммерческие кредиты под внедрение инновационных проектов по более высоким ставкам ввиду большого риска данных проектов. Вследствие убыточности многих предприятий стран СНГ и отсутствия достаточного количества ликвидных собственных оборотных средств размеры собственных источников также недостаточны.

Государство сокращает средства на научно-техническое развитие, а предприятиям невозможно в силу финансовых трудностей обновлять машины и оборудование, использовать новые технологии для выпуска новых видов продукции; население не имеет достаточных средств для приобретения сложной научно-технической продукции. Кроме того, искусственная поддержка неэффективных предприятий приводит к тому, что доля убыточных предприятий и организаций увеличивается. Тяжелое финансовое положение не дает возможности проводить на таких предприятиях обновление основных фондов и ориентироваться на выпуск новых видов продукции.

Получается как бы замкнутый круг: нет средств для внедрения инноваций — устаревшие технологии и износившиеся основные фонды на предприятиях — неконкурентоспособная продукция — недостаточные объемы оборотных средств — нет средств для внедрения инноваций, и так по кругу. Приведенная цепочка еще раз подтверждает актуальность выбранной для исследования темы — поиск дополнительных и расширение существующих источников финансирования инновационной деятельности, в частности источников самофинансирования на предприятиях стран СНГ.

Проблемами поиска источников финансирования инновационной деятельности предприятий в последние десятилетия занимались следующие отечественные специалисты: Глазьев С. Ю. [2], Герман И. М. [3], Щухов Н. С. [3], Нехорошева Л. Н. [1], Салин В. С. [4] и др.

Таким образом, цель исследования состоит в поиске источников для финансирования инновационной деятельности предприятий. Основными используемыми методами исследования будут анализ и синтез, индукция и дедукция, системный подход и сравнение.

Основными собственными источниками средств для финансирования инновационной деятельности на предприятиях являются прибыль и амортизационные отчисления. Налоговая политика, проводимая государством, может способствовать увеличению реальных объемов указанных источников предприятий для инновационного развития.

Для увеличения источников собственных средств предприятий стран СНГ целесообразно предусмотреть в законодательном порядке исключение части прибыли субъектов хозяйствования, которая направляется на развитие инновационной деятельности, из налогооблагаемой базы для расчета налога на прибыль.

По мнению автора, ставки налога на прибыль должны дифференцироваться в зависимости от приоритетных отраслей развития экономики, от характера деятельности предприятий, от их направленности на развитие наукоемких, экспортных, импортозамещающих и ресурсосберегающих технологий. Данная рекомендация особенно актуальна для стран СНГ, в том числе и для Республики Беларусь. Так, в Беларуси за последние десятилетия ухудшилась структура экспортного потенциала, снизилась доля сложной продукции в экспорте республики. В условиях высоких темпов инфляции становятся невыгодными вложения в перспективные научные проекты и разработки, предпочтение отдается сферам, обеспечивающим быстрый оборот капитала.

Также целесообразно предусмотреть льготы в таможенном законодательстве при ввозе на территорию страны оборудования, товарно-материальных ценностей и другого имущества, которое в дальнейшем будет использовано для производства наукоемкой и высокотехнологической продукции.

В целях роста потенциальных возможностей использования формируемых на предприятиях амортизационных фондов для инновационного развития производства необходимо использовать методы ускоренной амортизации активной части основных средств, в частности новых и прогрессивных технологий.

Инвестиционная политика Республики Беларусь в дополнение к перечисленным источникам предусматривает еще один емкий резерв развития инновационной деятельности на предприятиях. Таким дополнительным источником являются республиканские инновационные фонды, опыт формирования и функционирования которых может быть использован в других странах СНГ. Например, фонды, аналогичные по своему экономическому содержанию, формируются в Российской Федерации.

Итак, для финансирования инновационных процессов на предприятиях в Республике Беларусь создаются инновационные фонды. Так, в соответствии с Постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 30 сентября 2002 г. №1346 "Об утверждении положения о порядке формирования и использования средств инновационных фондов" юридические лица республиканской формы собственности и юридические лица, имеющие долю государственной собственности в уставном фонде, находящиеся в ведении республиканского органа управления, обязаны производить отчисления в создаваемый данным органом государственного управления инновационный фонд [5].

Предприятия Республики Беларусь производят расчет отчислений в инновационные фонды от себестоимости продукции и включают их в себестоимость. Средства указанных фондов выделяются участвующим в их образовании организациям на безвозвратной и возвратной основе на финансирование мероприятий, перечень которых определен законодательными актами республики. В частности, средства инновационных фондов могут направляться на финансирование мероприятий по развитию производства товаров (работ, услуг); строительство и реконструкцию зданий, инженерных и транспортных коммуникаций и сооружений; финансирование отраслевых программ по энергосбережению; погашение задолженности по иностранным кредитам, привлеченным под гарантии Правительства Республики Беларусь, а также по бюджетным ссудам, выданным по решению Совета Министров Республики Беларусь под гарантию инновационных фондов и иные цели. Размер данных отчислений в 2004 г. не может превышать 0,25% от себестоимости продукции (работ, услуг) предприятий.

Одним из резервов повышения эффективности функционирования республиканских инновационных фондов является усиление контроля за их формированием и целевым использованием.

В этой связи автор предлагает на счетах учета затрат на производство на предприятиях выделять отдельный аналитический счет для учета отчислений

в інноваційні фонди. І, відповідно, виділяти отчислення в інноваційні фонди в якості окремої статті калькуляції при формуванні цін на продукцію і тарифів на послуги. А також на синтетичному рахунку урахування розрахунків з інноваційними фондами цілорозумно відкривати аналітичні рахунки на кожен інноваційний проєкт, фінансовуваний з республіканських інноваційних фондів.

Вказані заходи забезпечать підвищення ефективності контролю за формуванням і використанням коштів інноваційних фондів Республіки Білорусь, що буде сприяти становленню більш сприятливого інвестиційного клімату в цілому.

Таким чином, запропоновані кроки в області інвестиційної політики держави і урахування отчислень в інноваційні фонди створять умови для зростання ефективності інноваційної діяльності підприємств в країнах СНД.

Література: 1. Нехорошева Л. Н. Научно-технологическое развитие и рынок. — М., 1996. 2. Глазьев С. Ю. Экономическая теория технического развития. — М., 1990. 3. Герман И. М. Системный подход в управлении экономикой: методические аспекты / И. М. Герман, Н. С. Шухов. — Саратов, 1991. 4. Салин В. Л. Экономика и нововведения. — К, 1991. 5. Постановление Совета Министров Республики Беларусь "Об утверждении положения о порядке формирования и использования средств инновационных фондов" от 30 сентября 2002 г. №1346 // Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. — 2002. — 14 октября. — №114, 5/11253.

Рижкова Ю. О.

УДК 001.895

ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТАТИСТИКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Україна, інтегруючись у міжнародне співтовариство країн з ринковою економікою, обрала шлях інноваційного розвитку економіки [1].

Інноваційна модель розвитку, в якій роль головного джерела довготривалого економічного зростання відіграють наукові надбання та їх технологічне застосування, дасть можливість, передусім, підвищити конкурентоспроможність економіки, гарантувати їй економічну безпеку та чільне місце в Європейському Союзі за стабільних і високих темпів економічного зростання.

Джерелом прибутку може стати не тільки зміна цін та економія на поточні витрати, але й радикальне оновлення та зміна в продукції, що випускається. В цьому випадку інноваційний підхід розвитку економіки є найкращим.

Створення, запровадження та широке розповсюдження нових продуктів, послуг, технологічних процесів є ключовими факторами зростання об'єму виробництва, зайнятості, інвестицій. З цим пов'язано поліпшення якості продукції, економія трудових ресурсів та матеріальних витрат, зростання продуктивності праці, організації виробництва та підвищення його ефективності. Все це повинно призводити до конкурентоспро-

© Рижкова Ю. О., 2004

можності підприємств та продукції, що випускається як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, покращенню соціально-економічного стану країни.

Необхідно сказати, що інноваційна діяльність потребує постійного та дбалою аналізу, який може здійснюватися за допомогою використання статистичної інформації. Аналіз інноваційної діяльності необхідний для визначення подальшої інноваційної політики країни.

Виникнення статистики інновацій у провідних індустріальних країнах було безпосередньо пов'язано з посиленням уваги до питань технологічного розвитку як фактора конкурентоспроможності компаній, галузей, країн.

Аналізуючи статистику інновацій, яка застосовувалася в радянські часи, при плановій економіці, виявляємо, що термін "інновація" взагалі не використовувався. Нововведення розглядалися в рамках досліджень науково-технічного прогресу. Дослідження та розробки розглядалися як такі, що можуть плануватися та керуватися централізовано, і були віднесені до одного сектору — "наука та наукове обслуговування". У централізованій плановій економіці мало місце майже повна відсутність ринкової мотивації інноваційної діяльності, трактування технології та інновація як неринкових категорій, а їх результатів, відповідно, — не як товарів, та розуміння інноваційної діяльності загалом як не конкурентної, а планової. Ці фактори свідчать, що облік інновацій проводився здебільшого з метою збирання кількісних характеристик, а не для вивчення показників конкурентоспроможності та технологічного рівня виробництва.

Зазначимо, що ефективність комерційного використання науково-технічних досягнень визначається не тільки рівнем наукових досліджень та розробок, але й цілим комплексом технічних, виробничих, організаційних, маркетингових операцій, що є складовими інноваційного процесу, його невід'ємними елементами. Формування інноваційної політики викликало створення адекватної інформаційної бази, що, в свою чергу, призвело до прийняття методологічних та практичних заходів із статистичного вивчення інноваційної діяльності у ряді країн.

В останні роки у світовій статистиці все більше уваги приділяється питанням вдосконалення статистики в галузі науки та технологій. Це пов'язано, в першу чергу, із фундаментальними змінами, що мають місце в економіках розвинених країн. У багатьох країнах наука та нові технології визначаються основними рушійними силами економічного та соціального прогресу.

Головним завданням статистики інновацій повинно бути задоволення потреб у достовірній та надійній статистичній інформації про величини, структуру та динаміку результативності наукових досліджень і розробок. Але необхідно зазначити, що в інноваційній сфері не існує сформованої сталої системи основних статистичних показників-індикаторів. Значною мірою це питання зумовлено принциповою невизначеністю та відсутністю однозначного сталою розуміння поняття "інновація" та "інноваційна діяльність". У теоретичній, а також у практичній (Посібник Осло) літературі досі продовжують існувати деякі розбіжності у визначенні вищезазначених понять.

Міжнародні стандарти в статистиці науки, техніки та інновацій — це рекомендації міжнародних організацій у галузі статистики науки та інновацій, що забезпечують їхній системний опис в умовах ринкової економіки. Відповідно до цих стандартів, інновація — кінцевий результат інноваційної діяльності, що одержав втілення у вигляді нового чи удосконаленого продукту, введеного на ринку, нового чи удосконаленого технологічного процесу, який використовується в практичній діяльності. У Посібнику Осло розглядаються виключно технологічні інновації, наприклад, зміни в організаційній структурі управління.

Перехід на прийняту у світовій практиці систему показників дає можливість вирішити важливу проблему — інформаційно забезпечити процес інтеграції України до світової економіки. Країна, яка вступає до міжнародних організацій, бере на себе певні обов'язки. Інформація, яка надається цим організаціям, повинна відповідати прийнятим у міжнародній практиці стандартам. Але при цьому необхідно пам'ятати про специфічні умови трансформації економіки України, тому не має рації повністю

копіювати міжнародні стандарти до статистики інновацій та використовувати всі міжнародні показники-індикатори.

Усі зазначені аспекти необхідно враховувати при аналізі та удосконаленні статистичних показників інноваційної діяльності підприємств в Україні.

За останнє десятиріччя статистична звітність з інновацій в Україні зазнає суттєвих змін, постійно удосконалюється або взагалі змінюються форми статистичної звітності з інновацій та відповідно і показники інноваційної діяльності.

Недоліком статистичної системи обліку інноваційної діяльності є те, що фіксуються "створені нововведення", але процеси їх подальшого розвитку не досліджуються. Ця обставина не дозволяє достовірно вирішити реальну інноваційну спроможність як підприємства, галузей промисловості, так і країни в цілому.

Статистика інновацій вимірює різні аспекти інноваційних процесів та ресурси, що виділяються для інновацій. Такі дані забезпечують основу для визначення факторів, які сприяють інноваціям, та факторів, що перешкоджають інноваціям, для оцінювання інноваційної політики окремих підприємств, впливу інновацій на ринок, масштаби їх розповсюдження і т. ін.

Найбільш цікавим і водночас важким напрямом статистики інновацій є вивчення результатів ефективності інноваційної діяльності.

Основними показниками результативності інноваційної діяльності є:

питома вага інноваційної продукції в загальному її обсязі;

вплив інновацій на результати діяльності підприємства;

вплив інновацій на використання виробничих ресурсів.

Перша група охоплює показники питомих ваг інноваційної продукції в загальному об'ємі реалізованої продукції, в тому числі експортної.

Показники, що характеризують вплив інновацій на результати діяльності підприємств, визначаються:

сумою прибутку від реалізації. Ефективність функціонування економіки починається з ефективності у діяльності підприємств. Саме тому стає необхідним дослідження підприємств, що займаються інноваційною діяльністю на рівні визначення їх результативності. Для вирішення цієї проблеми потрібно створити єдину систему розрахунків економічної ефективності інновацій з її надійним інформаційним забезпеченням;

інноваційною продукцією і її часткою в загальній сумі прибутку;

об'ємами продаж інноваційної продукції на зовнішньому і внутрішньому ринках та їхніми частками у загальних обсягах продаж;

доступом до нових ринків збуту;

часткою на традиційних ринках збуту.

Результати інноваційної діяльності виявляються також у зміні витрат виробничих ресурсів. У зв'язку з цим використовуються показники, що характеризують зниження витрат виробництва в результаті впровадження інновацій за рахунок скорочення витрат на заробітну плату, матеріали, енергію й ін.; підвищення фондовіддачі; інших факторів.

Зазначимо, що не всі показники результативності інноваційної діяльності наведені у формах статистичної звітності підприємств.

Необхідним напрямком удосконалення статистики з інновацій є забезпечення участі дослідників та розробників нової техніки в розподілі кінцевого результату застосування наукомісткої продукції. Також необхідно розшифрувати структуру існуючих показників, які є у формах звітності за допомогою вибіркового обстеження.

Аналізуючи вибіркового метод обстеження підприємств, можна сказати, що він має наступні привілеї:

вибіркового метод значно скорочує витрати праці та коштів на збір інформації (у порівнянні з суцільним методом);

дозволяє отримувати інформацію досить оперативно та своєчасно;

обмеженість вибіркової сукупності дозволяє більше часу приділяти її вивченню та перевірці, що підвищує якість зібраної інформації;

вибірковий метод є єдиним, якщо у зв'язку з комерційною таємницею збирати дані за підприємствами ускладнено або взагалі неможливо.

Одним із основних завдань статистики інновацій є оцінка факторів, які перешкоджають розвитку інноваційних процесів. Аналіз реальних проблем може бути орієнтиром у розробці та здійсненні подальшої інноваційної політики. Основні групи факторів такі:

економічні, пов'язані з фінансовими ресурсами, ризиками та строками окупності інновацій;

виробничі, які визначають наявність інноваційного потенціалу на самому підприємстві;

інші, які стримують інноваційну діяльність (несприйнятливості підприємств до нововведень, недосконалість законодавчої бази та ін.).

Розробка нової статистики науки та технологій передбачає вдосконалення та розвиток методології розрахунку показників стосовно інновацій. Запровадження системи показників, що розраховані на засадах міжнародних стандартів, слід визначити одним з пріоритетних напрямів державної статистики України, яка обрала інноваційний шлях розвитку економіки.

УДК 001.895

Шовкопляс М. В.

ИНФОРМАТИЗАЦИЯ — ПУТЬ К ЭФФЕКТИВНОМУ УПРАВЛЕНИЮ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Ключевым звеном развития и эффективного управления инновационной деятельностью в современных условиях рыночной экономики, характеризующихся нестабильностью и необходимостью быстрой адаптации к изменениям во внешней среде, является информация [1].

Возрастающие требования потребителей к качеству и разнообразию продукции, усиливающаяся конкуренция, все большая глобализация бизнеса и многие другие факторы заставляют предприятия искать новые средства, позволяющие повысить уровень управления всеми аспектами деятельности, в том числе инновационным, решая в комплексе проблему разработки стратегии бизнес-развития вместе со стратегией развития информатизации [2]. Собственно информатизация, уровень ее качества является определяющим фактором обоснованности принимаемых управленческих решений, эффективности функционирования системы менеджмента и развития бизнеса в целом [3].

Стратегическое ведение бизнеса включает понимание миссии компании, рыночных и отраслевых тенденций, осознание собственных сильных сторон и слабостей и, в конечном счете, определение финансовых целей.

Стратегия информатизации открывает новые возможности, интегрируя ведение бизнеса и технологические тенденции, направленные на совершенствование коммуникаций.

Коммуникации — это сложный процесс, состоящий из взаимосвязанных шагов, каждый из которых участвует в обмене информацией на всех уровнях иерархии [3].

Внесение точности, обеспечение доступности, методологичности в организацию коммуникаций на предприятиях по средствам интегрированности процессов, ИТ-системы, организационной структуры, информации и данных, позволит увидеть и проанализировать существующие взаимосвязи, оценить параметры процессов, обеспечить единство и последовательность представления информации, создать информативную среду для оценки сценариев типа "а что, если?".

Ответственность за стратегию информатизации лежит на высшем руководстве. Более того, стратегия информатизации должна развиваться, анализироваться и контролироваться высшим руководством. Только ее планирование и реализация относятся к компетенции руководителей департаментов информатизации.

Сам процесс разработки стратегии информатизации, в который вовлечены высшее руководство и специалисты, должен быть нацелен на поиск ясных ответов на следующие вопросы:

Как определена стратегия бизнеса?

Каково текущее состояние ИТ?

Поддерживают ли они стратегию бизнеса?

Адекватны ли используемые продукты?

Адекватна ли технологическая архитектура?

Достаточна ли квалификация персонала?

Насколько корректны имеющиеся инициативы?

К этой последовательности вопросов необходимо периодически возвращаться по мере реализации выбранной стратегии, которую следует воспринимать как динамически развивающуюся концепцию.

Исследования показывают, что современный процесс принятия стратегических решений в инновационной сфере все в большей степени включает фактор информатизации. Вес этого фактора варьируется в зависимости от отрасли, но можно с уверенностью констатировать фундаментальный сдвиг, результатом которого стали следующие основные тенденции:

спрос на информационные услуги растет и приобретает специфический оттенок. Клиенты нуждаются во все более усложняющихся решениях, отвечающих растущим требованиям рынков, на которых они оперируют;

объемы затрат на информатизацию внутренних ресурсов реально осознаются высшим руководством, что усиливает тенденцию использования услуг внешних консультантов и системных интеграторов;

инвестиции в информатизацию опережают темпы роста объемов продаж. Инвестиции ведущих украинских компаний за последние пять лет выросли на 65% и составляют около трети общего объема капитальных вложений;

важнейшими корпоративными целями развития информационных технологий становятся: повышение производительности, проникновение на новые рынки, внедрение новых продуктов и услуг, сокращение затрат, улучшение качества обслуживания, совершенствование внутренних операций.

Описанные тенденции, являясь прямым следствием осознания руководителями необходимости сохранения конкурентоспособности предприятия, оптимизации всех бизнес-процессов с точки зрения их организации, синхронизации и взаимной согласованности, доказывают качественное изменение роли информационных технологий в инновационном развитии бизнеса. Ставится задача внедрения информационных систем, адекватных новой архитектуре бизнеса, порождаемой необходимостью глобализации деятельности.

Практическая реализация вышеперечисленных тенденций в области информатизации инновационной деятельности приведет к следующим результатам:

увеличению размеров инвестиций в информатизацию, которая помогает управленческому персоналу лучше осознать глобальные корпоративные цели и задачи;

обеспечению возможности гибкой, адаптивной политики к быстро изменяющимся условиям внешней и внутренней среды, то есть реализация ситуативного подхода к ведению бизнеса;

разработке наиболее оптимальных стратегий поведения на рынке инноваций в соответствии с концепцией альтернативности развития предприятия [4];

повышению эффективности управления инновационной деятельностью, качества принятия стратегических и тактических решений на основе своевременной и досто-

верной информации, выдаваемой компьютером (Интегрированные Системы Управления, поддерживающие международные управленческие методики, такие, как:

MRP (Material Requirement Planning) — планирование материальных ресурсов, MRP II (Manufacturing Resource Planning) — планирование производственных ресурсов, ERP (Enterprise Resource Planning) — планирование ресурсов предприятия, CSRP (Customer Synchronized Resource Planning) — планирование ресурсов в соответствии с потребностями клиента);

открытию новых возможностей получения точных данных о состоянии производства, обеспечению "прозрачности" бизнеса и работы в реальном масштабе времени;

обеспечению интеграционных процессов в организациях и их объединениях с помощью глобальных информационных систем (Интегрированные Информационные Системы — Интернет, другие всемирные базы данных) [5];

успеху и лидерству в современных условиях ведения бизнеса.

Таким образом, определение и осуществление действий организации в настоящее время обеспечит ей желаемое будущее [6].

Литература: 1. Пономаренко В. С. Информационные системы в менеджменте. Учебное пособие / В. С. Пономаренко, Г. В. Назарова, А. И. Пушкарь. — Харьков: РИО ХГЭУ, 1998. — 160 с. 2. Батаковская М. АЙТи: развитие систем управления предприятием // Компьютер-Информ. — 2000. — №10. 3. Фатхутдинов Р. А. Управленческие решения: Учебник. — 5-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2002. — 316 с. — Сер. "Высшее образование". 4. Пономаренко В. С. Стратегічне управління підприємством. — Харків: Основа, 1999. — 620 с. 5. Мильнер Б. Управление будущего: предпосылки и тенденции // Экономист. — 1995. — №4. — С. 23 — 32. 6. Большаков А. С. Современный менеджмент: теория и практика / А. С. Большаков, В. И. Михайлов. — СПб.: Питер, 2000.

УДК 330.341.1

Стрельченко Н. М.

СТРАТЕГІЯ АДАПТАЦІЇ ДО СВІТОВИХ РИНКІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ІННОВАЦІЙНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Своечасне освоєння нової технологічної продукції, впровадження новітніх технологій забезпечують належний рівень конкурентоспроможності підприємств та їхнє місце в міжнародній кооперації.

За умов, що підприємство виробляє продукцію, яка не користується попитом у своїй країні, або внутрішній ринок перенасичений, перед підприємством постає проблема виходу на світові ринки, де неодмінно існує платоспроможний попит на нову та модифіковану продукцію. При цьому на зовнішніх ринках діють фірми, які базуються в цій країні і необов'язково набули статусу національних. З ними треба боротися чи співпрацювати, що являє собою процес адаптації до новизни діяльності та найбільш жорсткий етап конкурентної боротьби [1].

Особливості та можливості комерціалізації процесу науково-дослідної й інноваційної діяльності обумовлюють виникнення нових специфічних форм організації інноваційних процесів досить відмінних від інших галузей людської діяльності.

© Стрельченко Н. М., 2004

Такими формами в міжнародній практиці стали, насамперед, бізнес-інкубатори, технопарки, промислові двори й технополіси, а також нові способи здійснення господарської діяльності: надання послуг з переробки давальницької сировини іноземного толінгера, застосування логістичних схем "виснаженого виробництва", застосування аутсорсінгу з метою набуття та утримання конкурентних переваг як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Розглянемо трактування вищезгаданих нових економічних термінів. Почнемо зі специфіки операцій з переробки давальницької сировини.

Толінгер — іноземний посередник, що укладає угоду з переробки давальницької сировини з власником сировини та підприємством-переробником і реалізує продукцію на світових ринках від свого імені.

Виснажене виробництво — виробництво продукції без формування запасів сировини та готової продукції, що вивільняє кошти, які можуть бути витрачені на зберігання, та дає можливість здавати наявні складські приміщення в оренду. Така схема виробництва застосовується паралельно з пробним маркетингом.

Інноваційність — характеристика новітньої діяльності, спрямована на захоплення домінуючої позиції нетрадиційним способом.

Аутсорсінг — надання послуг щодо забезпечення продукцією зовнішніми поставальниками або виробниками з метою зменшення витрат і підвищення конкурентоспроможності підприємства. Термін виник від скорочення англійських слів "використання зовнішніх ресурсів". Сутність його полягає в прагненні підприємства підвищити свою конкурентоспроможність, і внаслідок чого воно укладає контракт з іншим підприємством-партнером на виробництво необхідних напівфабрикатів чи виконання функцій, спрямованих на підтримку виробничо-збутових процесів.

Таке партнерство вигідне для обох підприємств, так як це дає їм можливість сконцентрувати свої зусилля на основних видах діяльності, досягти скорочення і контролю над витратами, підвищити якість продукції та послуг, краще задовольнити потреби споживачів та розподілити ризики. Стосовно виходу на зовнішні ринки таке співробітництво спрощує адаптацію підприємства [2].

Входячи в ринкове середовище інших країн, підприємствам, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, необхідно бути конкурентоспроможними на всіх рівнях (індивідуальному, мікрорівні, макрорівні, мегарівні, міжнародному), щоб не бути витисненими, доводиться пристосовуватися до ринку, до споживачів та конкурентів, долати перешкоди, зумовлені міжнародними особливостями та відмінностями у культурі, побуті, традиціях України та обраної країни. Для цього вони можуть скористатися різними видами адаптації у періоді, за формою, моделлю конкуренції та характером входження, орієнтуючись на тип ринку: конкурентний, слабоконкурентний, монопольний, насичений, такий, що розвивається. Для оптимального вирішення цієї проблеми пропонуємо скористатися критеріями, наведеними в табл. 1.

Таблиця 1

Пристосування фірм до конкурентних змін на зовнішньому ринку при взаємному обміні

Критерій	Вид пристосування
1	2
1. Період	моментальне
	поступове
	відкладене
2. Форма	цінова
	диференціації товару
3. Модель конкуренції	стаціонарна
	динамічна
	транзитивна
	програмна

1	2
4. Характер входження	вступ до ринку
	зниження частки загальних продажів
	зміна структури пропозиції
	вихід з ринку

Адаптуючись до умов, підприємство повинно обрати стратегію діяльності на зовнішньому ринку, враховуючи вищезазначені критерії. Це і буде стратегія конкурентної боротьби на світових ринках інновацій.

Стратегія конкурентної боротьби — сукупність рішень щодо управління комерційною діяльністю підприємства, яка забезпечує його конкурентоспроможність як здатність до захоплення і утримання ринків, щоб продовжити життєві цикли продукції. Фірмі доцільно зберігати загальну логіку її стратегії формування, котра, в свою чергу, не повинна суперечити місії організації. Для полегшення вибору стратегії наведемо найбільш розповсюджені (табл. 2).

Таблиця 2

Основні види конкурентних стратегій фірм на зовнішніх ринках

Характеристика	Вид стратегії
конкурентна перевага	лідерство за рахунок економії на витратах
	диференціація продукції
	зосередження на витратах
	сфокусована диференціація
біологічний підхід	з'єднуюча (комутанти)
	приспосувальницька (патіенти)
	силова (віоленти)
	піонерська(експлеренти)
військовий підхід	прямий наступ
	непрямий наступ
	середовище
	обхідні дії
	партизанські дії

Досліджуючи використання запропонованих концепцій на практиці серед підприємств трикотажної галузі України, зазначимо, що підприємства поступово пристосовуються до світових ринків: надають послуги з переробки давальницької сировини іноземного толінгера — в'язання та пошиття одягу різноманітного асортименту та призначення.

При цьому зазначаємо і цінову конкуренцію, оскільки замовники зацікавлені в дешевій та якісній переробці. Таке співробітництво позитивно відзначилося на функціонуванні галузі, так як внаслідок цього відбувся вихід з кризового стану. Однак тепер трикотажна галузь України залежна від сировини, що постачається на давальницьких умовах.

Позитивним моментом також є ввезення високотехнологічного обладнання з країн Західної Європи та маркетингових технологій щодо збуту та вибору моделей для виробництва [3].

Виходячи на світові ринки самостійно, конкурентоспроможні українські підприємства, на думку автора, врахували три головні чинники, які в даний час проявляються в міжнародному конкурентному середовищі: загострення конкурентної боротьби, інтенсифікація технологічних змін, глобалізація ринків. Такими підприємствами української трикотажної галузі вважаються: "Любава" (Черкаси), "Арніка" (Чернівці), "Кора" (Запоріжжя), "Ю-Топаз" (Орджонікідзе), "Надія" (Мукачеве), "Мрія" (Донецьк).

Ці фактори обумовлюють, з одного боку, прояв дезінтеграційних процесів із утворенням малих гнучких інноваційних бізнес-одиниць, що характерно для усіх галузей легкої промисловості, які краще адаптуються до сучасного технологічного та ринкового середовища.

З іншого боку, паралельно виникає протилежна інтеграційна тенденція, з якою пов'язані укрупнення й кооперація підприємств, виникнення партнерських структур і проектів. Оскільки той, хто хоче досягти успіху в нових сферах бізнесу, має заповнити ринки великими обсягами продукції власного виробництва та захопити провідні конкурентні позиції [7].

Оскільки фірма, яка здійснює зовнішньоекономічну діяльність, прагне якомога швидше адаптуватися, то, обираючи стратегію та формулюючи свою конкурентну поведінку, доцільно обирати, орієнтуючись на два основні параметри: конкурентну поведінку-аналогів та інтернаціоналізацію діяльності фірми. Конкурентна поведінка фірми, що планується, в свою чергу, обумовлена характером конкуренції на зовнішньому ринку та мірою проникнення фірми на ринок тієї чи іншої країни [8].

Такий підхід, на думку автора, сприятиме розвитку інноваційності діяльності українських підприємств трикотажної галузі України. В свою чергу підприємства повинні забезпечити виконання таких завдань:

- активізувати інноваційні процеси;
- скоротити терміни впровадження інноваційних проектів (циклу "Дослідження – Виробництво – Реалізація");

- підвищити ефективність складових конкурентоспроможності інновацій;

- конкурентно розміщувати замовлення на розробки;

- налагоджувати взаємовигідні зв'язки на всіх рівнях.

Підсумовуючи вищевикладене, автор вважає, що адаптація до середовища іншої країни починається вже на момент дослідження цього ринку, а на момент входу фірма вже повинна бути готовою до адекватної реакції на середовище відповідно до обраної стратегії.

У даному дослідженні запропоновано розглядати нові економічні поняття, що становлять теоретичну цінність в науці, як новизну та витоки подальших розробок.

На практиці підприємства можуть скористатися толінгом та аутсорсінгом у майбутньому, щоб навчитися запобігати виникненню перешкод у діяльності на світових ринках, прискорити адаптацію українських підприємств до ринкового середовища інших країн.

-
- Література:** 1. Юданов А. Ю. Конкуренция: теория и практика: Уч.-практ. пособие. — М.: АКАЛИС, 1996. — 272 с. 2. Johnson G., Scholes K. Exploring corporate strategy: Text and Cases. 4th ed. — London: Prentice Hall, 1997. — 873 p. 3. Hamel G., Prahalad C. K. Strategic Intent // Harvard Business Review. — 1989. — Vol. 67. — №3 (May-June). — P. 63 – 76. 4. Стрельченко Н. М. Інноваційні процеси — природні процеси в економіці // 36. наук. доповідей Міжрегіональної студентської науково-практичної конференції на тему "Інноваційне підприємництво та молодь", 17 – 18 травня 2001 р. — Міжрегіональна Академія управління персоналом за ініціативи Українсько-російського інституту менеджменту та бізнесу І. Б. Єльцина і МАУП, Співки підприємств малих, середніх та приватизованих підприємств України та Громадської організації "Молодіжна альтернатива". — С. 100 – 101. 5. Шнипко О. Інноваційно-портфельна реорганізація як засіб підвищення конкурентоспроможності // Економіст. — 2002. — №3. — С. 60 – 63. 6. Хартли Р. Ф. Ошибки и успехи в маркетинге. — 8-е изд.: Пер с. англ. — М., 2003. — 480 с. 7. Стрельченко Н. М. Фактори конкурентоспроможності підприємства на світових ринках у формуванні регіональної політики України // 36. тез доп. Всеукраїнської наук. конф. молодих науковців "Управління у XXI столітті: погляд молодих вчених", 26 – 27 лютого 2004 р. — Хмельницький: Вид. ХІУП, 2004. — С. 102 – 104. 8. Strelchenko N. Managarial Strategy of Competitiveness of the Enterprise in the word markets // Economics: Current Affairs and Development Prospects. — 2004. — Vol. 2. — European university. — March 18 – 19. — P. 137 – 138.

ЗАГАЛЬНА МОДЕЛЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ОЗНАКИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ

Економічний розвиток сучасного суспільства неможливий без відповідного впровадження у виробництво науково-технічних розробок. Підтвердженням цьому є інноваційна за своїм змістом і характером динаміка світових тенденцій та суспільних процесів, що потребує від України вибору адекватної моделі державного регулювання інноваційної діяльності [1].

Для того щоб розробити таку адекватну модель державного регулювання інноваційної діяльності (ДРІД), важливо проаналізувати існуючі в сучасному світі національні інноваційні системи та визначити роль держави в них. Також це потребує провести порівняльний аналіз національних моделей ДРІД, який неможливий без загальних критеріїв порівняння. Сукупність цих ознак формує загальну модель ДРІД.

Вирішення проблеми відсутності загальної моделі ДРІД повинно бути знайдене для подальшого формування необхідної моделі ДРІД України.

В економічній літературі безліч авторів досить часто аналізують різні національні інноваційні системи. Нерідко зустрічається підхід, у якому автор зупиняється на аналізі лише однієї країни, що досягла успіхів в інноваційній сфері. Зокрема, Кліяненко, Осики, Маслова описують досвід Південної Кореї [2], Супян, Олабіна, Панежда, Задорожний — Сполучених Штатів Америки [3; 4] і т. д.

Наступний підхід демонструють інші автори, при якому розглядаються й аналізуються конкретні форми організації і стимулювання інноваційної діяльності. Такий науковець, як Кокурін [5], в першу чергу спрямовує свої дослідження на розвиток інноваційної інфраструктури за допомогою аналізу діяльності технопарків, технополісів та інноваційних інкубаторів у деяких розвинених країнах. Автор Тувакова у монографії "Проблеми регулювання і стимулювання інноваційної діяльності" [4] зупиняється на характеристичі форм фінансування інноваційного процесу та ролі малого бізнесу в інноваційній сфері. Глухів, Коробко, Марініна [6] особливу роль відводять податковому стимулюванню.

Таким чином, при бажанні дослідника розібратися і систематизувати досвід передових країн виникає проблема загальної форми, за допомогою якої можливо буде порівнювати інструменти, напрямки, об'єкти, пріоритети та інші особливості державного регулювання в різних країнах.

Отже, дана стаття присвячена формулюванню необхідних ознак систематизації, за допомогою яких можливо охарактеризувати окремі моделі ДРІД для аналітичних і порівняльних цілей. Потрібно зобразити загальний вигляд моделі, за допомогою якої можливе порівняння моделей ДРІД для придбання необхідного досвіду. Це буде сприяти подальшому формуванню моделі національної інноваційної системи України, що включає в себе максимальну кількість достоїнств національних інноваційних систем інших країн і виключає їхні недоліки на основі обліку існуючої економічної дійсності.

Спрошено в інноваційній сфері можна виділити чотири складових, взаємодія яких визначає ефективність інноваційної діяльності на макроекономічному рівні в цілому.

Взаємозв'язок держави з інноваційною сферою має чотири форми прояву державного регулювання інноваційної діяльності. Перша форма прояву розглядає державу

як постачальника економічних ресурсів, друга — характеризує державу як частину інноваційної інфраструктури. У третій формі держава виступає учасником інноваційного процесу, а четверта форма ґрунтується на розгляді держави як зовнішнього інституціонального середовища. За допомогою цих форм держава здійснює регулювання інноваційної діяльності.

У рамках кожної з форм варто виділяти ключові характеристики, що показують економічну активність держави з кількісної та якісної точок зору.

Діяльність держави як постачальника економічних ресурсів можна оцінити за допомогою наступних показників: обсягу фінансування державою інноваційної діяльності, у тому числі і НДДКР; інноваційного потенціалу (матеріально-технічна база, кадровий потенціал). Варто згадати такі характеристики, як золотовалютні запаси, розмір державного бюджету, розмір валового національного продукту і розмір ВВП на душу населення. Не менш важливо проаналізувати форми й стратегії фінансування інноваційної діяльності держави.

Якщо держава є частиною інноваційної інфраструктури, то варто розглядати кількість, динаміку і структуру державних організацій, виконуючих відповідні функції, показники, що характеризують обсяги фінансування цих організацій з державних джерел і показники ефекту й ефективності їхньої діяльності.

Держава також є безпосереднім учасником інноваційного процесу, тобто державні організації можуть як створювати нові знання, так і використовувати їх. У цьому полягає третя форма прояву державного регулювання, що аналізується на базі наступних індикаторів: кількості, динаміки і структури підприємств державної форми власності, що здійснюють інноваційну діяльність, обсягів їхнього фінансування, показників їхньої ефективності.

Держава формує інституціональне середовище, у якому функціонують усі суб'єкти, що здійснюють, тобто діють із зовнішнього середовища. Так само будуть діяти й суб'єкти інноваційної діяльності. Правове середовище є найголовнішим фактором, що регулює інноваційну активність. За допомогою податкового, амортизаційного, бюджетного та іншого регулювання держава впливає абсолютно на всі складові інноваційної сфери, у тому числі як на інноваційну інфраструктуру, інноваційний процес, так і на інноваційний потенціал держави.

При розгляді держави як інституціонального середовища економіста, в першу чергу, цікавить вплив на інноваційний механізм окремих інструментів державного регулювання, таких, як: державні закупівлі, державні трансфери, дисконтна ставка, ставка обов'язкового резервування, обсяг грошової маси, податки і т. д. Тут варто кількісно оцінити вплив кожного з розглянутих інструментів на валовий національний продукт у кожній окремій інноваційній системі. Як зовнішнє середовище, держава також визначає стратегію, об'єкт, пріоритети, мету і завдання економічної політики у сфері інновацій, співвідношення адміністративних і економічних регуляторів, місце інноваційної політики в загальній соціально-економічній політиці і т. д.

З точки зору автора, даний підхід до систематизації моделей ДРІД дозволить виявити достоїнства і недоліки ДРІД у різних країнах та зробити ці моделі порівнюваними.

Література: 1. Гальчинський А. С. Інноваційна стратегія українських реформ / А. С. Гальчинський, В. М. Гесць, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко. — К.: Знання України, 2002. — 328 с. 2. Кляненко Б. Т. Інноваційна діяльність в умовах змін форм власності / Б. Т. Кляненко, А. П. Оська, Г. Н. Маслова, Л. Я. Миленина, А. М. Серов. — Луганск: ІЗПИ НАНУ, 1997. — 48 с. 3. Олабіна Г. П. Інноваційна діяльність при переході к рыночным отношениям / Г. П. Олабіна, Г. В. Понежда, Э. М. Задорожний. — К.: Национальный технический университет Украины, 1995. — 224 с. 4. Тувакова Н. В. Проблеми регулювання і стимулювання інноваційної діяльності. — К.: УкрІНТЕІ, 1997. — 32 с. 5. Кокурин Д. И. Инновационная деятельность. — М.: Экзамен, 2001. — 576 с. 6. Глухов В. В. Экономика знаний / В. В. Глухов, С. Б. Коробко, Т. В. Маринина. — СПб.: Питер, 2003. — 528 с. 7. Супян В. Д. Американская экономика: новые реальности и приоритеты XXI века. — М.: Анкил, 2001. — 152 с.

ОЦЕНКА СТРАТЕГИЧЕСКИХ НАПРАВЛЕНИЙ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ УГОЛЬНЫХ ШАХТ

Переход экономики Украины к новым условиям хозяйствования с особой остротой обусловил необходимость активизации антикризисной деятельности предприятий, и прежде всего, в угольной промышленности, которая является основным поставщиком энергоресурсов для тепловых электростанций и сырья для коксохимической промышленности. Одним из направлений антикризисного управления угледобывающих предприятий является реализация инновационной модели развития, которая бы позволила учитывать специфические отраслевые особенности шахт.

Анализ научных публикаций по исследуемому вопросу позволяет сделать вывод, что несмотря на то, что инновационному развитию предприятий уделяется значительное внимание специалистов, они в своих работах не в полной мере учитывают специфические особенности функционирования угольных шахт [1; 2]. Вместе с тем, именно угледобывающие предприятия оказались не подготовленными к активной инновационной деятельности, что актуализирует поиск стратегических направлений инновационного развития шахт и их оценку.

Учитывая специфические особенности функционирования угольных шахт, которые заключаются в монопродуктовости производства и значительной зависимости от горно-геологических условий разработки угольных пластов, которые постоянно ухудшаются по мере увеличения глубины отработки запасов, все направления инновационного развития шахт в процессе исследования объединены в три группы.

В первую группу включены процессы, связанные с разработкой технико-технологических решений, направленных на увеличение объемов добычи угля, во вторую — инновации, предопределяющие организационно-управленческие изменения, способные обеспечить устойчивое развитие шахт, а третью группу составляют инновационные решения по диверсификации деятельности шахт на основе использования сопутствующих добыче угля ресурсов. Оценка этих направлений осуществлялась на основе анализа научных публикаций и результатов экспертного опроса производителей и научных работников.

Несмотря на разнообразие форм и видов инновационной деятельности на угледобывающих предприятиях, ее в первую очередь рассматривают как процесс разработки и внедрения новой техники, обеспечивающей рост объемов добычи угля, что и подтвердили результаты оценки, выделив это направление в качестве приоритетного. Принятое в угольной отрасли стратегическое направление по увеличению объемов добычи угля и одновременном сокращении числа очистных забоев предопределило внедрение механизированных комплексов нового технического уровня и интенсификацию их использования, что позволило обеспечить среднесуточную добычу на очистной забой до 1,5 – 2,0 тыс. т. При этом следует отметить, что увеличение темпов объемов добычи угля достигнуто за счет более интенсивной разработки пластов средней мощности и снижения объемов добычи угля из тонких и весьма тонких пластов. Проведенными исследованиями установлено, что выборочная отработка пластов средней мощности имеет ряд негативных последствий, которые могут стать через 5 – 10 лет причиной нового кризиса в угольной отрасли.

Второе направление реализации инновационных стратегий оценено как менее перспективное по обеспечению устойчивого развития угледобывающих предприятий. Более низкие оценки этого направления обусловлены тем, что реформирование отрасли, связанное с массовым закрытием шахт без должного экономического обоснования, не позволило обеспечить достижения намеченных целей по выводу угледобывающих предприятий из кризиса. В настоящее время антикризисная программа "Украинский уголь" реализуется в направлении совершенствования системы управления предприятиями посредством создания условий приватизации и прихода эффективных собственников.

Третье направление инновационного развития угольных шахт в настоящее время получило самые низкие оценки экспертов. Это связано с недостаточной проработкой технических и технологических вопросов по его реализации и отсутствием необходимого опыта использования таких решений на угольных шахтах. Вместе с тем проведенные исследования позволяют сделать вывод о приоритетности этого направления в более отдаленной перспективе [3].

Таким образом, полученные оценки стратегических направлений развития угольных шахт позволяют сделать вывод о перспективности реализации в краткосрочной перспективе инновационных решений, связанных с созданием и внедрением механизированных комплексов нового технического уровня и проведением организационно-управленческих решений по совершенствованию системы управления, организации производства, заработной платы и мотивации труда. В более отдаленной перспективе актуальными будут инновационные направления, связанные с созданием и внедрением технико-технологических решений обработки тонких и весьма тонких угольных пластов, в том числе и без присутствия людей в очистном забое.

Література: 1. Валдайцев С. В. Антикризисное управление на основе инноваций: Учеб. пособие. — СПб: Изд. Санкт-Петербургского университета, 2001. — 232 с. 2. Бузько И. Управление инновациями на предприятии / И. Бузько, С. Спивак // Бизнес-Информ. — 1998. — №6. — С. 69 — 72. 3. Булат А. Ф. О фундаментальных проблемах разработки угольных месторождений Украины // Уголь Украины. — 1997. — №1. — С. 14 — 17.

Біловодська О. А.

УДК 658.589

ОЦІНКА СПОЖИВАЦЬКОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПРОДУКТОВИХ НАПРЯМКІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Виробництво та реалізація продуктивних інновацій дедалі більше стає нормою підвищення конкурентоспроможності сучасних підприємств та необхідною умовою їх економічного розвитку. А беручи до уваги той факт, що обсяги продажу та рівень сприйняття нових видів продукції залежать у першу чергу від кінцевих споживачів, то вибрати варіант реалізації продуктового напрямку інноваційного розвитку потрібно, враховуючи, перш за все, їх потреби і запити.

Аналіз попередніх публікацій у цьому руслі [1; 2] визначає необхідність удосконалення критеріальної оцінки продуктових напрямків інноваційного розвитку підприємств з позицій споживачів.

Метою даної роботи є розробка теоретико-методичного підходу до оцінки споживачької привабливості продуктових напрямків інноваційного розвитку промислових підприємств.

Для оцінки продуктових напрямків інноваційного розвитку, що орієнтовані на впровадження нових моделей продукції, що випускається, і/або розробку нової продукції (для існуючих і/або нових ринків), з позицій споживачів автором пропонується визначення показника споживачької привабливості ($K_{сп}$), який розраховується як добуток показника, що враховує співвідношення ціни споживання інноваційної продукції і середньої ціни існуючої на ринку продукції ($K_{ц}$), та показника, що враховує оцінку вигод, отриманих споживачем при використанні інноваційної продукції ($K_{в}$):

$$K_{сп} = K_{ц} \times K_{в}. \quad (1)$$

У даному випадку умови оптимальності варіанта, що розглядається підприємством-інноватором, записується як:

$$K_{сп} \rightarrow 1. \quad (2)$$

Ціна споживання інноваційної продукції включає ціну товару та витрати, пов'язані з його експлуатацією (витрати на транспортування, монтаж, навчання персоналу, ремонт, технічне обслуговування та ін.) [1].

Оцінка вигод, які отримує споживач при використанні інноваційного продукту, включає:

1) соціальні вигоди:

величина вільного часу, отриманого в результаті використання інноваційної продукції;

фізична навантаженість споживача при використанні інноваційної продукції і т. п.;

2) техніко-економічні вигоди:

більш ширші функціональні можливості;

надійність, довговічність, естетичність, екологічність, безпечність і т. п.;

3) сервісні вигоди:

доставка продукції;

гарантійні зобов'язання продавця;

інструктаж і рекомендації;

забезпечення комплектуючими деталями і т. п.

Для розрахунку $K_{ц}$ пропонується використовувати формулу 3.

$$K_{ц} = \frac{C_{i\min}}{C_i}, \quad (3)$$

де C_i — ціна інноваційної продукції i , грн.;

$C_{i\min}$ — мінімальна з цін на інноваційну або існуючу на ринку продукцію (мінімальна з цін на різні варіанти інноваційної продукції), грн.

Попередній вибір варіанта при розрахунку $K_{ц}$ відбувається у такій послідовності:

1. Визначається середнє значення ціни, існуючої на ринку, продукції, що виконує подібні функції і/або має схожі властивості.

2. Порівнюється кожне значення ціни на інноваційну продукцію для різних продуктових напрямків інноваційного розвитку з середнім на ринку і вибирається мінімальне.

3. Якщо мінімальною виявиться ціна на інноваційну продукцію за якимсь із варіантів реалізації продуктового напрямку інноваційного розвитку, то за формулою (3) розраховуємо K_d для кожного з напрямків. Оптимальним вважається варіант, для якого $K_d = 1$.

Якщо мінімальним виявиться середнє значення продукції, що існує на ринку, то за цінним параметром кожен з варіантів випуску інноваційної продукції буде програвати, бо є велика ймовірність придбання споживачем більш дешевої існуючої продукції. Але в такому випадку значну роль відіграватиме значення коефіцієнта оцінки вигод, які отримає споживач при використанні інноваційної продукції.

Розрахунок K_a пропонується виконувати за формулами (4), (5):

$$K_a = \sum_{j=1}^n V_j \times \frac{P_{\min}}{P_{ij}}, \quad (4)$$

$$K_a = \sum_{j=1}^n V_j \times \frac{P_{ij}}{P_{\max}}, \quad (5)$$

де P_{ij} — j -й показник вигод ($j = 1, 2, 3, \dots, k$) інноваційного товару i ($i = 1, 2, 3, \dots, l$);
 $P_{\max}$ — максимальне значення j -го показника вигод товару з усіх, що порівнюються;

$P_{\min}$ — мінімальне значення j -го показника вигод товару з усіх, що порівнюються;

V_j — коефіцієнт вагомості (значимості) показника вигод j (сума коефіцієнтів вагомості всіх показників дорівнює 1).

Формула (4) використовується, якщо більшому значенню показника вигод відповідає менше значення, тобто збільшенню вигод відповідає зменшення його одиничного показника, наприклад, показника фізичної навантаженості споживача при використанні інноваційної продукції, а формула (5) — якщо кращому значенню показника вигод відповідає більше значення, тобто збільшенню вигод відповідає збільшення його одиничного показника, наприклад, величини вільного часу, отриманого в результаті використання інноваційної продукції, надійності, естетичності, екологічності продукції та ін.

Розраховані значення показників оцінки вигод кожного з інноваційних товарів порівнюються між собою, і товар, для якого K_a приймає максимальне значення, вважається найбільш вигідним з точки зору задоволення потреб споживачів. Ідеальною є умова, коли $K_a = 1$, тобто за всіма показниками вигод, що оцінюються, даний інноваційний товар максимально задовольняє потреби і забезпечує вигоди споживачів.

Для виявлення резервів щодо нових розробок вибраний продуктовий напрямок із впровадження і реалізації інноваційної продукції можна порівнювати з ідеальним товаром, у якого є додаткові вигоди, які за даних умов (наприклад, недостатність ресурсної бази) не вдалося реалізувати, або з найкращим аналогом (сформованою суспільною потребою).

Автором визначено шкалу значень показника споживачької привабливості для оцінки продуктових напрямків інноваційного розвитку (рисунок), розроблено таблицю рішень підприємства-інноватора щодо їх вибору (таблиця).



Рис. Шкала значень показника споживачької привабливості

Таблиця прийняття рішень щодо вибору продуктових напрямків інноваційного розвитку з позицій споживача

Значення показника споживацької привабливості	Висновок щодо вибору продуктових напрямків інноваційного розвитку з позицій споживача
$K_{cn} = 0$	Виробляти не можна. Інноваційна продукція не збільшує вигоди споживачів, не відповідає їх потребам і не буде користуватися попитом на ринку
$0 < K_{cn} < 0,25$	Умов для виробництва практично немає. Споживачі не зацікавлені у придбанні інноваційної продукції через значну невідповідність їх потребам
$0,25 < K_{cn} < 0,5$	Умов для виробництва майже немає. Споживачі фактично не зацікавлені у придбанні інноваційної продукції через значну невідповідність їх потребам
$0,5 - K_{cn} < 0,75$	Є незначні умови для виробництва. Споживачі в незначній мірі зацікавлені у придбанні інноваційної продукції, яка дещо збільшує їх вигоди і частково відповідає потребам
$0,75 - K_{cn} < 1$	Є значні умови для виробництва. Споживачі зацікавлені у придбанні інноваційної продукції, яка значно збільшує їх вигоди і достатньо повно відповідає потребам
$K_{cn} = 1$	Є всі умови для виробництва. Повна відповідність потребам споживачів у придбанні максимально вигідної продукції при мінімальній ціні

Для подальшого розгляду автор пропонує приймати варіанти, значення показників K_{cn} , яких входять до сфери відмінної споживацької привабливості, як мінімум, до сфери нормальної споживацької привабливості.

Таким чином, запропонований теоретико-методичний підхід до оцінки продуктових напрямків інноваційного розвитку підприємств з позицій споживачів дозволяє підприємству-інноватору оптимізувати вибір найбільш ефективних варіантів їх виробництва, а також поглиблює теоретико-методичні розробки з управління інноваційним розвитком сучасних підприємств. У зв'язку з цим дуже важливою і актуальною виявляється необхідність продовження досліджень у цьому напрямку в руслі подальшої розробки методичних засад економічного обґрунтування вибору напрямків інноваційного розвитку.

Література: І. Гаркавенко С. С. Маркетинг. Підручник. — К.: Лібра, 2002. — 712 с. 2. Ільашенко С. Н. Инновационное развитие рыночных возможностей: проблемы управления. — Сумы: ВВП "Мрія-1" ЛТД, 1999. — 222 с.

УДК 001.895

Брикова І. В.

ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УМОВАХ "НОВОЇ ЕКОНОМІКИ"

На початку XXI ст. процес створення та нагромадження нових знань привів до переходу до якісно нового стану розвитку світової економіки — знання стали само-

стійною продуктивною силою. Сучасний етап розвитку світового господарства, який був визначений вченими та фахівцями як ера "нової економіки" — це виробництво і використання нових знань, перетворення їх на повноцінний фактор виробництва, який відіграє провідну роль у системі факторів забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Разом з тим дані трансформації, зрушення, в тому числі формування концепції "нової економіки", безпосередньо пов'язані з появою такого економічного феномену, як інноваційне підприємництво. Тобто інноваційний тип економічного розвитку стає фундаментом, який визначає економічну міць країни та рівень її конкурентоспроможності на світовому ринку.

Теоретичні основи дослідження інноваційних процесів було закладено ще у 1911 р. австрійським економістом Й. А. Шумпетером, який у науковій праці "Теорія економічного розвитку" розмежував дві сторони господарського життя: рутинний кругообіг і розвиток, або інновацію. Шумпетер вважав, що саме інновації виступають каталізатором якісних змін в економіці [1]. Подальший комплексний розвиток теорії інноваційного розвитку світового господарства набув свого відображення у працях відомих західних і вітчизняних вчених: П. Ф. Друкера, М. Портера, А. Юданова, Г. Азоева, Р. Фатхутдінова. Разом з тим необхідно відзначити, що на сучасному етапі розвитку світової економіки проблематика взаємодії та взаємозв'язку таких явищ і процесів, як "інноваційна діяльність", "інноваційне підприємництво" та "нова економіка" потребує більш ґрунтового та комплексного аналізу. В умовах динамізації всіх складових економічного життя усвідомлення комплексного та системного взаємозв'язку вищезазначених процесів та явищ дозволить переосмислити роль інноваційної складової глобального розвитку як окремих підприємств і національних господарств, так і світової економіки в цілому.

Отже, метою даного дослідження є узагальнення розуміння інноваційного підприємництва, визначення стратегічної ролі інноваційного процесу у підвищенні конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, обґрунтування переходу української держави до стратегії інноваційного розвитку.

Так, визначальною рисою інноваційного підприємництва виступає створення нової продукції, робіт, послуг, інформації, інтелектуальних цінностей, тобто це особливий новаторський процес перманентного пошуку та реалізації нових можливостей розвитку бізнесу на основі використання нових матеріальних та інтелектуальних ресурсів у господарській діяльності. Інноваційне підприємництво пов'язане з готовністю підприємця добровільно взяти на себе ризик, тобто фінансову, моральну та матеріальну відповідальність, які повинні принести дохід та особисте задоволення від успішної реалізації інноваційного проекту [2].

Господарська діяльність підприємця регулюється дією об'єктивних економічних законів. Одним із основних є регламентація конкурентних відносин (закон конкуренції), відповідно до якої всі учасники ринку прагнуть досягти оптимальних умов виробництва та реалізації продукції.

Основною формою конкуренції в інноваційній сфері виступає науково-технічне лідерство на основі принципово нової продукції. Саме концентрація знань та їх перетворення на самостійний, ключовий виробничий ресурс з подальшою "трансформацією" в інноваційний продукт свідчить про перехід до якісно нового рівня розвитку світового господарства — "нової економіки". Водночас ступінь адаптації економічних суб'єктів до трансформованих умов ведення господарської діяльності характеризується їх здатністю знаходити та реалізовувати нові можливості активізації бізнес-процесів, тобто появою інноваційного підприємництва. Відповідно рівень конкурентоспроможності підприємства за умов "нової економіки" визначають наявність власної науково-технічної та експериментальної бази для проведення НДДКР, формування фінансової бази для організації НДДКР, участь у придбанні об'єктів інтелектуальної власності.

У даному контексті взаємодія та взаємозв'язок вищеназваних елементів повинні знайти своє відображення у стратегічних діях підприємця, що зазначені в інноваційній підприємницькій стратегії розвитку суб'єкта господарювання. Таким чином, інноваційна підприємницька стратегія становить системний план стратегічних дій щодо виходу на ринок з інноваційним продуктом та забезпечення на його основі довгострокових конкурентних переваг. Так, П. Друкер виділяє чотири типи інноваційних підприємницьких стратегій [3]. На думку М. Мескона, існує лише дві моделі підприємництва, які зумовлюють поведінку фірм на ринку [4].

Отже, можна зробити висновок, що динамізація інноваційних процесів є необхідною передумовою успішної реалізації власних економічних можливостей національних суб'єктів господарювання в процесі становлення "нової економіки". Таким чином, обґрунтована стратегія інноваційного розвитку визначає на сьогодні місце країни в системі світового господарства, забезпечує її конкурентоспроможність на глобальному рівні у довгостроковій перспективі.

Перехід національних економік до стратегій інноваційного розвитку особливо актуальним є для України, враховуючи, з одного боку, вичерпання чинників екстенсивного розвитку, а з іншого — значний людський, технологічний, а головне, інтелектуальний потенціал нашої держави. Отже, в умовах формування "нової економіки" ключовим фактором підвищення конкурентного статусу України та її національних виробників виступає активізація інноваційних процесів, розвиток інноваційного підприємництва.

Перші кроки в даному напрямку вже зроблено: так, відбувається поступове формування нормативно-правового забезпечення цього процесу (наприклад, прийняття Концепцію науково-технічного та інноваційного розвитку України). Водночас розуміння проблематики інноваційного розвитку в умовах глобалізації потребує подальших ґрунтовних досліджень і визначення саме національних факторів інноваційного розвитку, чіткого обґрунтування передумов їх успішної реалізації.

Література: 1. Шумпетер Й. Теория экономического развития. — М.: Прогресс, 1992. 2. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса. — М.: Маркетинг, 2002. 3. Друкер П. Рынок. Как выйти в лидеры. Практика и принципы. — М.: СП Бук Чембер, 1992. 4. Мескон А. Основы менеджмента. — М.: Аналитика, 1993. 5. Портер М. Международная конкуренция. — М.: Международные отношения, 1993. 6. Юданов А. Ю. Конкуренция: теория и практика. — М.: Тандем, 1996.

УДК 316.422

Водницкая Н. В.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦИАЛА В ИННОВАЦИОННОМ РАЗВИТИИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Проблемы, существующие в настоящее время в управлении инновационным развитием предприятия, связаны, прежде всего, с недооценкой роли человеческого фактора. В последнее время ряд отечественных авторов изучают вопросы менедж-

мента персонала, однако, комплексной теоретической разработки, и тем более применения на практике, эти разработки еще не получили. Актуальность рассматриваемой темы обусловлена также тем, что на пороге XXI века человечество приходит к выводу о необходимости новой парадигмы: перехода от теории факторов экономического роста к концепции "устойчивого развития человека и его потенциала" [1].

Целью исследования является обоснование необходимости эффективного использования трудовых и личностных качеств работников в инновационном развитии предприятия. Для достижения поставленной цели решены следующие задачи: определена роль управленческих работников (менеджеров) и необходимость применения их трудового потенциала в данном процессе; на основании изученной литературы конкретизировано определение термина "инновационный менеджер" и уточнены составляющие понятия "трудовой потенциал инновационного менеджера".

Управление инновационным развитием предприятия должно основываться на оценке потенциальных возможностей предприятия и обеспечивать его соответствующими ресурсами [2]. Прежде всего, это касается использования трудовых ресурсов и трудового потенциала во всех направлениях экономического развития, так как именно персонал выступает генератором новаторских идей и занимается воплощением их в жизнь [3]. Особая роль при этом принадлежит работникам управленческого звена. Таким образом, для построения эффективной системы управления предприятием становится важным формирование современного, высокопрофессионального, стратегически мыслящего инновационного менеджера и использование его трудового потенциала для более интенсивного и производительного труда.

Инновационный менеджер — это специалист, профессионально занимающийся управленческой деятельностью, обладающий стратегическим мышлением и использующий при этом инновационный подход. Сущность такого подхода заключается в том, что менеджер [2]:

- обладает знаниями в области теории и навыками в сфере практики инновационного управления персоналом;

- компетентен в области специализации инновационной деятельности предприятия;

- обладает способностью к стратегическому мышлению;

- использует свой трудовой потенциал для повышения эффективности управления и раскрывает его у работников предприятия.

Трудовой потенциал инновационного менеджера — это совокупность различных качеств, определяющих его трудоспособность и эффективность управленческо-инновационной деятельности. Эти качества связаны:

- со способностью и склонностью менеджера к управленческому труду, с крепким здоровьем, выносливостью, устойчивостью нервной системы, то есть всем тем, что отражает его физический и психологический потенциал;

- с объемом общих и специальных знаний, трудовых навыков и умений, определяющих способность к управленческому труду;

- с уровнем сознания и ответственности за выполняемую работу, социальной зрелостью, идейной убежденностью в принятии решений, интересами и потребностями, отвечающими целям организации, в которой он работает, и своим собственным.

Подводя итог, необходимо еще раз отметить, что основным конструктивным преимуществом в деятельности любой организации, стремящейся упрочить свои позиции, является эффективное использование ее трудового потенциала. Это связано с тем, что наблюдается все большая ограниченность источников готовой квалифицированной рабочей силы и ее растущей стоимости; на первый план выходит задача развития и максимального использования уже имеющегося у предприятий трудового потенциала [1]. Это зависит от политики, проводимой предприятием, и, непосредственно, от менеджера, в компетенцию которого входит решение данных вопросов. Следовательно, использование трудового потенциала в инновационном

развития предприятия имеет большое значение и перспективы для дальнейшего исследования. В современных экономических условиях в Украине неоспорим приоритет критериев экономического роста, но в системе управления инновационным развитием предприятия переход к новой концепции менеджмента персонала означает ориентацию на формирование и развитие трудового потенциала организации.

Литература: 1. Экономика труда: социально-трудовые отношения / Под ред. Н. А. Волгина, Ю. Г. Одегова. — М.: Изд. "ЭКЗАМЕН", 2003. — 736 с. 2. Инновационный менеджмент: Справ. пособие / Под ред. П. Н. Завлина, А. К. Казанцева, Л. Э. Миндели. — 2-е изд., переработ. и доп. — М.: ЦИСН, 1998. — С. 37 – 39. 3. Грузина И. Способы активизации трудовой деятельности персонала предприятия // Управління розвитком. — 2003. — №2. — С. 90 – 93. 4. Деркач А. Кадровая политика национальных предприятий: особенности, роль и место в процессе инновационной деятельности // Управління розвитком. — 2003. — №2. — С. 95 – 97.

УДК 330.341.1

Висоцький Г. Г.

Верещагіна Г. В.

ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Перспективним напрямом розвитку промислових підприємств на сучасному етапі виступає інноваційний шлях розвитку. Інноваційні стратегії пов'язані з такими напрямками нововведень, як: використання нової техніки, нових технологічних процесів або нового забезпечення виробництва, нових засобів реалізації продукції, використання нових видів сировини, зміни в організації виробництва і його матеріально-технічного забезпечення, освоєння нових ринків збуту тощо.

Досить давно Н. Д. Кондратьєв і Й. Шумпетер [1] виявили картину складної циклічної моделі розвитку економіки. Саме цими вченими фази "підйому, кризи, депресії" економіки були пов'язані з глибокими змінами в техніці виробництва на основі появи кардинальних відкриттів і винаходів, радикальних нововведень.

Однак більшість наукових робіт даної тематики присвячені визначенню й зміні показників, що можуть характеризувати інноваційний процес, вдосконаленню методик і методологій їхнього розрахунку; визначенню й вдосконаленню показників, що можуть характеризувати ризик інноваційного процесу, вдосконаленню засобів прогнозування ризику; вдосконаленню засобів і форм стимулювання інноваційної діяльності [1 – 4].

Проблемою залишається завдання визначення напрямків нововведень, а також завдання визначення оптимальних розмірів фінансування таких нововведень.

Таким чином, практичне і наукове завдання може зводитися до оцінки взаємозв'язків між результативними показниками діяльності підприємства і інноваційною діяльністю за окремими напрямками.

Вивчаючи вплив інноваційної політики підприємств на результати їхньої діяльності, автори провели аналіз залежності між виробництвом товарів народного споживання

вання на території Харківської області та кількістю нових видів товарів народного споживання, виробництво яких було засвоєно.

На основі вхідних даних щодо обсягів виробництва товарів народного вжитку та кількості нових видів товарів народного споживання, виробництво яких було засвоєно, за період з 1991 до 2002 року був проведений кореляційний аналіз.

Він дозволив визначити, що більш ніж на 80% виробництво товарів народного вжитку залежить від їх оновлення (коефіцієнт кореляції склав 0,917, було оцінено його на суттєвості). Залежність може бути представлена у вигляді моделі: $y = 0,4884 \times X + 0,0111$. При цьому X — це темпи оновлення продукції щодо рівня 1991 року, y — темпи виробництва продукції щодо рівня 1991 року.

Модель дозволяє зробити припущення, що за відсутності оновлення рівень виробництва товарів народного вжитку може бути досить низьким.

Автори також проводили аналіз таких же показників для окремих підприємств, а також інших показників, які характеризують інноваційну діяльність підприємства та результати роботи. Вони дійшли результатів, які свідчать, що не на всіх підприємствах спостерігається залежність кінцевих результатів роботи від політики оновлення. Для деяких вагомий вплив мають обсяги капітальних вкладень, для окремих — кількість та вартість нового обладнання тощо.

Отже, можна припустити, що отримана модель свідчить про успішність застосування інноваційних стратегій. Чітко видно взаємозв'язок між інноваційною політикою підприємств та результатами їхньої роботи. Подібним чином можуть бути виявлені найбільш перспективні напрямки інноваційної діяльності для окремих підприємств, для певних напрямків бізнесу тощо, що дозволяє визначати пріоритети у фінансуванні окремих напрямків. Встановлення форми зв'язку може допомогти в оцінці розміру фінансування інноваційної активності для досягнення поставленої мети.

Література: 1. Гунин В. Н. Управление инновациями: 17-модульная программа для менеджеров "Управление развитием организации". Модуль 7. — М.: ИНФРА-М, 2000. — 272 с. 2. Ассонов Г. Ф. Опыт организации и управления НИР и ОКР в зарубежных странах / Г. Ф. Ассонов, Л. Ф. Радзиевская. — К.: УкрИНТЭИ, 1992. — 40 с. 3. Гордиенко Л. Ю. Инкубаторы бизнеса как эффективная форма организации предпринимательской деятельности // Вісник ХДЕУ. — 1997. — №1. — С. 41 — 42. 4. Пункарь А. Слабоформализованные задачи оценки риска инновационных процессов // Бизнес-Информ. — 1997. — №21. — С. 67 — 68.

Гарбар В. А.

УДК 316.422

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВА

В настоящее время Украина входит в этап практической реализации задач долгосрочной стратегии: утверждение как страны с конкурентоспособной экономикой, которая может решать различные по сложности проблемы современного развития. Нельзя представить достижение данного этапа без осознания предприятиями необходимости разработки совершенно нового подхода к своей производственно-

© Гарбар В. А., 2004

хозяйственной деятельности. Изучение данных вопросов представлено в работах ряда исследователей: Бузько, Гуркова и др. [1; 2]. Актуальность данной темы не исчерпана и сегодня, поскольку постоянно дополняется представление о характере необходимого изменения, которое диктуется рынком.

Целью данной статьи является не столько анализ текущего состояния предприятий, сколько выявление и установление наиболее приемлемых на производстве аспектов деятельности на основе обобщения имеющихся научных публикаций по данной тематике.

В настоящее время большинство предприятий условно можно разделить на 2 группы: находящиеся в упадке и пребывающие в состоянии постепенного становления.

В условиях сложившейся ситуации предприятия в своей деятельности должны сделать акцент на инновационное развитие: это прежде всего развитие новых форм кадровой работы; внедрение новых методов и стандартов управления; реализация новых источников (схем) получения финансовых ресурсов; реализация новых методов учета и использования финансовых ресурсов. Данное направление в производственно-хозяйственной деятельности предприятий может способствовать не только поддержке, но и достижению конкурентоспособности в условиях изменяющегося окружения.

К сожалению, отсутствует понимание многими предприятиями того, что именно человеческий фактор является тем звеном, которое должно их вывести на совершенно новый уровень развития. Только имеющийся интеллектуальный и научно-технический потенциал способны обеспечить достижение целей деятельности предприятия.

Интеллектуальный капитал способен дать на каждую единицу дополнительно-го инвестирования наивысшую экономическую отдачу. В Японии, например, по официальным оценкам свыше 80% производственного богатства сосредоточено в форме человеческого капитала — знаний и квалификации [3].

В Украине же наблюдаются противоположные тенденции. Так, за 1994 – 2002 гг. произошло снижение количества промышленных предприятий, внедряющих инновации, на 31,6%. Даже с учетом увеличения в 2001 – 2002 гг. предприятий, проводящих последовательную политику инновационного развития, общий спад в этой сфере составил 30,9% [4].

Таким образом, только всестороннее использование человеческого фактора способно повысить конкурентоспособность предприятия. Предприятию должно не только научиться мотивировать труд работников, но и проводить кадровую политику как по удержанию и продвижению наиболее перспективных работников, так и по привлечению новых, отбору молодежи среди выпускников учебных заведений. С учетом своего стратегического развития предприятиям необходимо установить самые тесные контакты с профилирующими учебными заведениями с целью подготовки реально востребованных специалистов на производстве. Все это в комплексе даст возможность предприятию наиболее эффективно использовать свой экономический потенциал. Одной из перспективных научных разработок в данном направлении должно стать построение четкого алгоритма проведения кадровой политики на предприятии с учетом соответствия требований, предъявляемых внутри предприятия работникам (формирующихся под влиянием внешней среды) и характеристик, которыми обладают потенциальные специалисты.

Литература: 1. Бузько І. Р. Стратегічне управління інвестиціями та інноваційна діяльність підприємства. Монографія / І. Р. Бузько, О. В. Вартанова, Г. О. Голубченко. — Луганськ: Вид. СНУ ім. В. Даля, 2002. — 176 с. 2. Гурков І. Б. Інноваційне розвиток і конкурентоспособність. Очерки развития российских предприятий. — М.: ТЕИС, 2003. — 236 с. 3. Гальчинський А. С. Інноваційна стратегія українських реформ / А. С. Гальчинський, В. М. Гесьць, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко. — К.: Знання України, 2002. — 336 с. 4. Патон Б. Мы не безнадежно отстали от Запада // Бизнес. — 2003. — №16 – 17. — С. 34 – 36.

ДІАГНОСТИКА СТАНУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗРОБКИ ЗАХОДІВ ЩОДО ЙОГО РОЗВИТКУ

Розвиток інноваційного потенціалу підприємства (ІПП) є передумовою активізації його інноваційної діяльності, запорукою підвищення рівня конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості. Розробка рекомендацій щодо проведення діагностики стану ІПП — це актуальне завдання, вирішення якого є першим кроком розробки заходів щодо його розвитку. Аналіз наукової літератури, присвяченої проблемам вивчення ІПП показав, що більшість дослідників у своїх працях формують лише загальні підходи до визначення та/або оцінки і розвитку ІПП, часто акцентуючи увагу на окремих його складових. Методичні підходи до дослідження стану ІПП в науковій літературі розглядаються дуже рідко і, як показав критичний аналіз деяких з них [1 – 3], мають певні недоліки.

На погляд автора, для проведення діагностики стану ІПП необхідно, в першу чергу, чітко визначити його елементи (предмети діагностики) та визначити порядок її проведення з відповідним методичним забезпеченням.

ІПП — це система, що складається з елементів, на які підприємство має різні можливості впливу. Схематично склад ІПП подано на рисунку.

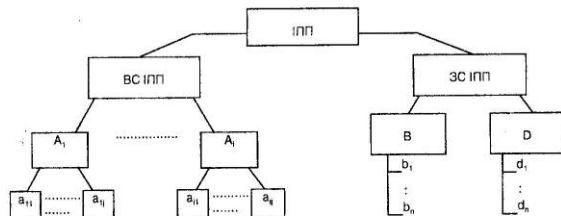


Рис. Схема складу інноваційного потенціалу підприємства

У складі ІПП виділяється внутрішнє (ВС ІПП) та зовнішнє середовище (ЗС ІПП). Віднесення елементів до різних середовищ залежить від того, наскільки тісно вони пов'язані з підприємством та чи може підприємство впливати на них. До ВС ІПП належать ті його складові, які знаходяться всередині підприємства і на які підприємство має найбільші можливості впливу (A_i — перший рівень ієрархії). У свою чергу, кожна складова ВС містить у собі ряд елементів (a_{ij} — другий рівень ієрархії). ЗС ІПП розподілено на мікрорівень (B) та макrorівень (D). Елементи першого знаходяться поза підприємством, але взаємодіють з ним. Це найближче середовище підприємства (b_n), на яке воно має обмежений вплив. До другого належать елементи, які не мають прямої взаємодії з підприємством, але від них залежить його інноваційна діяльність (d_n), впливати на них підприємство не може. Таким чином, можна виділити три зони впливу підприємства на елементи ІП.

Враховуючи, що зоною безпосереднього впливу підприємства є ВС ІПП, та спираючись на твердження авторів, які зазначають, що "розвиток інноваційного потенціалу як цілісної системи може відбуватися лише через розвиток компонентів його внутрішнього середовища" [2, с. 111], автор вважає, що з метою розробки заходів щодо покращення стану ІПП першочергову увагу слід приділяти вивченню елементів його ВС.

З точки зору автора, при управлінні розвитком ІПП управляючої дії можуть потребувати не всі його елементи. Їх перелік залежить від місії підприємства, обраної стратегії, специфіки діяльності та виробничо-господарських орієнтирів. Проведення діагностики стану потенціалу, яка б забезпечила виявлення саме тих елементів, стан яких стримує інноваційну активність, є необхідним для розробки рекомендацій, спрямованих на його розвиток. Дослідження ВС ІПП автор пропонує проводити у два етапи.

Перший етап. Попередня діагностика стану основних складових ВС (A_i), яка включає їх оцінку, визначення вагомості кожної з них, розрахунок комплексної оцінки стану ВС. Головна мета цього етапу — виявлення тих складових потенціалу, що потребують першочергового впливу (проблемні зони).

Другий етап. Детальне дослідження окремих складових, які на першому етапі виявилися проблемними. Мета цього етапу — визначити елементи другого рівня ієрархії, які є найважливішими для покращення стану проблемних складових. Саме на розвиток таких елементів має бути спрямована розробка заходів, реалізація яких забезпечить покращення складової вищого рівня ієрархії, і як результат — стану ІПП в цілому.

Запропонований підхід може бути прийнятий за основу під час розробки методики оцінки стану інноваційного потенціалу підприємства. Його використання дозволить спрямувати кошти на вирішення конкретних проблем розвитку потенціалу та активізації інноваційної діяльності, зосередити увагу керівництва на найважливіших ділянках роботи.

Література: 1. Верба В. А. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства / В. А. Верба, І. В. Новікова // Проблеми науки. — 2003. — №3. — С. 22 – 31; №4. — С. 13 – 17. 2. Гуцин В. И. Управление инновациями: 17-модульная программа для менеджеров "Управление развитием организации". Модуль 7. – М.: ИНФРА-М, 2000. — 272 с. 3. Чухрай Н. І. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове та логістичне забезпечення: Монографія. — Львів: Вид. Національного університету "Львівська політехніка", 2002. — 316 с.

УДК 001.895

Колодинський С. Б.

СТРАТЕГІЇ АКТИВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЄВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Вибір напрямків діяльності підприємств здійснюється за умов продуманої стратегії їх економічного розвитку. З урахуванням значного впливу науково-технічного

прогресу на сучасні економічні процеси в Україні слід розробляти та втілювати в практику господарювання підприємств стратегії активної реакції на інноваційні зрушення, що пов'язані з динамічними процесами у сфері високих технологій. При формуванні стратегій науково-технічного розвитку підприємств на перспективу та відповідної тактики дій, спрямованих на їх досягнення, слід особливу увагу приділяти невизначеності та непередбачуваності інноваційних перетворень у виробничій сфері, викликаних стрімким розвитком новітніх технологій, складністю процесів наукових пошуків новітніх форм і методів сучасного виробництва.

Проблеми втілення в практику діяльності підприємств стратегії науково-технічного розвитку розглядалися вітчизняними вченими: Поручником А. М., Антоном Л. Л., Кругловою Н. [1; 2], але вони не акцентували увагу на активності та швидкості реакції підприємств на швидкоплинні інноваційні процеси. Так, у західних виробничих структурах втілення у виробництво новітніх розробок здійснюється впродовж декількох тижнів або навіть днів. У Силіконовій долині новітня розробка експлуатується вже через декілька годин, що приносить значні прибутки і сприяє кардинальним змінам всієї технологічної структури підприємства. Разом із тим інноваційні впровадження у виробництво є досить капіталоємним процесом і потребує значних фінансових вкладень, тому стратегії підприємства повинні забезпечувати досягнення довгострокових цілей при ефективній фінансовій політиці. Невиправдане впровадження новітньої технології в сукупності із значною структурною зміною виробничих фондів та фінансовими вливаннями може підірвати ефективність підприємства, знизити його конкурентоспроможність, а іноді навіть призвести до банкрутства. Тому продумана та гнучка інноваційна політика підприємств із далекосяжними перспективами оновлення всієї технологічної структури й технічного переозброєння повинна стати головною метою розробки стратегії розвитку підприємства. Тільки за таких умов можна сподіватися на адаптованість підприємства до вимог сучасного ринку із його різкою зміною кон'юнктури, викликаної, в першу чергу, стрімким розвитком науково-технічного прогресу.

Серед багатьох типів інноваційних стратегій слід виділити такі, які в більшій мірі забезпечують стрімку реакцію підприємств на новітні технологічні зрушення у виробничих структурах. Деякі дослідники називають їх так: "стратегія технологічного стрибка", "стратегії інноваційної активності" [2]. Автор схильний вважати, що як би не назвали їх, але активна реакція на інновації повинна переважати при виборі перспектив розвитку підприємств і стати наріжним каменем їх інноваційної стратегії розвитку.

Для такої стратегії характерні радикальні рішення широкого кола науково-технічних завдань розвитку, які базуються на використанні інформаційного ресурсу як самого підприємства, так і спеціалізованих інформаційних органів, що пропонують пошук і надання новітніх науково-технічних розробок та методів їх використання. Центри науково-технічної інформації, роль та значення яких останнім часом знизилися, повинні відроджуватися та знайти своє чільне місце на інформаційному ринку науково-технічної продукції. Характерною рисою стратегії активної реакції на інновації є проведення всебічних, пошукових науково-дослідних робіт, що дозволять не тільки віднайти шляхи швидкого використання вже відомих винаходів, але й знайти специфічні для самого підприємства можливості їх удосконалення та подальшого пошуку в напрямку розробки новітніх технологій на принципово новій технологічній основі [1].

Застосування стратегії активної інноваційної дієвості підприємства передбачає поширення інтелектуалізації праці, коли кожен працівник перетворюється на раціоналізатора, пошукача та винахідника, що потребує значних коштів на постійне підвищення кваліфікації, можливо навіть перекваліфікації та створення робочих місць, які відповідають вищому інтелектуальному рівню, притаманному підприємствам пост-індустріальної епохи.

Головною рисою стратегії активної реакції на інноваційні перетворення є створення системно-інтегрального і багатофакторного виробництва, спрямованого на досягнення високоякісного продукту, що знайде споживача на національному та світових ринках. Виробництво, яке не агонізує, а активно "поглинає" всі новітні наукомісткі технологічні розробки, просуває свої науково-технічні ідеї та конструкторські розробки в сферу практичного застосування, стає метою сучасного розвитку.

Таким чином, запропоновані стратегії форсованого впровадження інновацій мають ряд певних переваг і передбачають:

систематичне оновлення технологічної бази підприємства на основі конвеєрного впровадження новітніх розробок та технічних нововведень за допомогою активного використання інновацій;

повномаштабну інтелектуалізацію праці виробників і перетворення їх на раціоналізаторів та винахідників, озброєних сучасними знаннями та досягненнями науки у сфері високих технологій;

розбудову організаційно-виробничої структури підприємства відповідно до світових стандартів інноваційного менеджменту, що забезпечать виробництво високоякісного наукомісткого продукту.

Література: 1. Поручник А. М. Венчурний капітал: зарубіжний досвід та проблеми становлення в Україні / А. М. Поручник, Л. Л. Антошок. — К.: КНЕУ, 2000. — С. 44 – 45. 2. Круглова Н. Ю. Инновационный менеджмент. Учеб. пособие. — 2-е изд. — М.: Изд. РДЛ, 2001. — С. 131 – 133.

УДК 001.895

Корытникова Е. В.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИЙ И НЕОБХОДИМОСТЬ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ

Сегодня необходимость инновационной деятельности, способность к нововведениям выступают как императивное требование нашего времени, как основа экономической безопасности. Наша страна должна быть технологическим государством. Только наука и передовые технологии выведут Украину из кризиса.

Мощный научно-технический потенциал — главное богатство страны. Сколько ни вкладывай сегодня денег в сельское хозяйство, угольную или металлургическую промышленность, только инновационная идея, воплощенная в конкретную стратегию и действия политиков, предпринимателей, ученых, специалистов способна изменить Украину, повысить уровень жизни людей так быстро, как ни одна другая. Как отмечает ведущий французский специалист по социологии организации М. Крозье: "В современной конкурентной борьбе в первую очередь идет борьба не за обладание ресурсами, материальными ценностями, а за способность к нововведениям" [1].

Опыт экономически развитых стран свидетельствует, что экономический прогресс общества в основном обеспечивается на базе инноваций, которые являются

результатом соединения возможностей НТП с экономическими потребностями. Инновационный процесс осуществляется без привлечения дополнительных ресурсов, прежде всего, в результате более полного использования имеющегося экономического и научного потенциала.

Автором поставлена задача разработать методические подходы к формированию инновационной политики и обосновать эффективность инноваций на предприятии.

Из-за низкого уровня подготовки руководителей предприятий (особенно в вопросах финансового менеджмента, маркетинга и организации управления производством) реализация инновационных проектов осуществляется некачественно. Результаты научных исследований и разработок направлены на совершенствование процесса производственной деятельности.

Когда 13 лет назад Украина получила независимость, наша экономика приобрела шанс стать самостоятельной. Государство начало проводить экономические преобразования на основе политики финансовой стабилизации без каких-либо других реформ и решительно пренебрегало такими нематериальными отраслями, как наука и образование. Вместо того, чтобы стать источником перехода к новому типу экономики — к инновационному производству, — наука и технологии были вытеснены как своеобразный элемент трофейной экономики, которым пользуются, но о котором не очень заботятся [2].

Отсутствие сколько-нибудь осмысленных действий со стороны правительства в сфере экономики за последние десять лет привело к достаточно грустным последствиям. Их ощущает вся экономика и, в первую очередь, крупнейшие предприятия.

Углубление кризисных явлений, нестабильная работа большинства предприятий, потеря значительной части наиболее инициативных высококвалифицированных специалистов как в производственной, так и в научно-технической сфере, отсутствие собственных средств и недостаточная поддержка инновационной деятельности предприятия привели к разрыву связей науки с производством. В результате чего значительно уменьшилась часть отечественной продукции, которая имеет современное научное обеспечение. Это стало одной из причин вытеснения украинских товаров не только из внешнего, но и внутреннего рынка. Нарастание объемов импорта, сокращение спроса на отечественную продукцию привели к увеличению остатков ее на складах предприятий.

Своевременное принятие решения обеспечивается инновационной политикой, которая является составной частью общей политики предприятия. Смысл инновационной политики заключается в своевременной концентрации управленческих усилий на освоении и использовании перспективных достижений научно-технического развития и своевременном обеспечении ресурсами динамики инноваций в интересах достижения целей предприятия, создания условий для долгосрочной эффективности его деятельности [3].

Инновации включают в себя не только технические или технологические разработки, но и внедрение новых форм бизнеса, новых методов работы на рынке, новых товаров и услуг, новых финансовых инструментов. Они характеризуются более высоким технологическим уровнем, более высокими потребительскими качествами товара или услуг по сравнению с предыдущим продуктом. Инновации являются важнейшим фактором стабильности функционирования предпринимательских, финансовых, кредитных структур, обеспечивают их экономический рост и конкурентоспособность.

Инновации должны обладать новизной, удовлетворять рыночному спросу, тогда они принесут прибыль предприятию, снизят себестоимость продукции, по-

высят производительность труда и гибкость производства, сделают предприятие конкурентоспособным.

Литература: 1. Бодюк А. В. Методологічні й практичні аспекти статистики інноваційно-технічної діяльності // Статистика України. — 2000. — №3. — С. 45 – 48. 2. Семиноженко В. П. Рік політика: статті, інтерв'ю, коментарі. — Харків: Майдан, 1999. — 176 с. 3. Ильяшенко С. Н. Экономический механизм управления инновационным развитием в условиях экономики переходного периода // Вісник Сумського державного університету. — 1999. — №3. — С. 55 – 59.

УДК 330.341.1

Лукашев С. В.

Мельникова К. В.

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЄЮ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УМОВАХ РИНКУ

Перехід до ринкової системи господарювання загострив необхідність активізації інноваційних процесів в економіці України.

Унікальність сучасної інноваційної ситуації в Україні характеризується, з одного боку, наявністю значних фундаментальних і технологічних заділів, кваліфікованих кадрів, розвинутої науково-виробничої бази, а з іншого — слабкою орієнтованістю цього важливого елемента національного багатства на реалізацію в конкретних інноваціях.

Слід зазначити, що вивченням проблем інноваційної діяльності займалися такі вчені, як Завліл П. Н., Казанцева А. К., Мінделі Л. Є. [1], Ільєнкова С. Д. [2], Василенко В. О., Шматько В. Г. [3], Павленко І. А., Гончаров Н. П., Швиданенко Г. О. [4], Фатхутдинов Р. А. [5] та ін.

У цей час залишаються невирішеними питання активізації інноваційної діяльності і підвищення інноваційного потенціалу підприємств.

Мета роботи — визначити сутність і складові інноваційного потенціалу підприємства; обґрунтувати основні завдання управління реалізацією інноваційного потенціалу підприємства.

Інноваційний потенціал — найважливіша складова інноваційної діяльності, що відображає рівень технічного, наукового, економічного, організаційного розвитку підприємства, його потенційну можливість здійснювати інновації. Інноваційний потенціал підприємств пов'язаний з наявністю інтелектуального, організаційного, науково-технічного, виробничого, матеріального та фінансового потенціалу.

Необхідність цілеспрямованого управління реалізацією інноваційного потенціалу в сучасних умовах обумовлена тим, що рівень інноваційного потенціалу підприємств є стратегічним критерієм ефективності функціонування господарюючих суб'єктів, його результатуючої складової.

Незважаючи на особливу роль інноваційного потенціалу в здійсненні виробничо-економічної діяльності підприємств, в останні роки спостерігається тенденція до зниження інноваційного потенціалу підприємств, що обумовлено недоліком системи

регулювання інноваційної сфери, а саме: зниженням обсягів фінансування інноваційної діяльності; слаборозвинутою інфраструктурою інноваційної сфери; недоліком організаційного забезпечення інноваційної діяльності.

Підвищення інноваційного потенціалу підприємств можливе завдяки реальній дії основних факторів, що сприяють активізації інноваційної діяльності, а саме:

фінансової підтримки інноваційної діяльності;

створення необхідної інфраструктури інноваційної діяльності, що містить у собі маркетингові компанії, науково-дослідні організації, консалтингові і експертно-технічні та економічні структури, банки і небанківські кредитно-фінансові установи, страхові компанії, пуско-налагоджувальні підприємства, регіональні й галузеві інжинірингові компанії тощо;

удосконалення системи законодавчих і нормативних актів, що регулюють інноваційну діяльність;

розвиток міжнародного науково-технічного співробітництва.

У сучасних умовах особливо гостро стоять фінансові, організаційні, методологічні проблеми управління інноваційною діяльністю, вирішення яких найбільш ефективно сприяє реалізації інноваційного потенціалу підприємств.

Таким чином, розвиток ринкових відносин, приватизація державної та муніципальної власності, зменшення обсягів виробництва, зростання кількості неплатоспроможних підприємств вимагає зміни механізму управління інноваціями, які є основою економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності підприємств і економіки в цілому.

Література: 1. Инновационный менеджмент: Справочное пособие / Под ред. П. Н. Завлина, А. К. Казанцева, Л. Э. Миндели. — 2-е изд. — М.: ЦИИСН, 1998. — 408 с. 2. Ильенкова С. Д. Инновационный менеджмент: Учебник для вузов / С. Д. Ильенкова, Л. М. Гохберг, С. Ю. Ягудин; [Под ред. С. Д. Ильенковой. — М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. — 272 с. 3. Василенко В. О. Инновационный менеджмент: Навч. посібник / В. О. Василенко, В. Г. Шматько; [За ред. В. О. Василенко. — К.: ЦУЛ, Фенікс, 2003. — 440 с. 4. Павленко І. А. Економіка та організація інноваційної діяльності / І. А. Павленко, Н. П. Гончаров, Г. О. Швиданенко. — К., 2002. — 108 с. 5. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент. — СПб.: Питер, 2002. — 400 с.

Мігурська О. М.

УДК 658.8

ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ СТРАТЕГІЇ ЗБУТУ НОВОГО ТОВАРУ В ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

З розвитком ринкової економіки збільшується пропозиція і зменшується фактичний попит. Тобто попит може залишатися на тому ж самому рівні, але пропозиція росте, відповідно росте розрив між ними. Внаслідок цього відбувається зміна підходів до збуту.

В умовах, коли кількість підприємств, що пропонують новий товар, стає значною, і у зв'язку з цим посилюється конкуренція, структура політики збуту починає різко змінюватись [1].

Вітчизняні вчені неодноразово досліджували питання відносно поліпшення збутової діяльності підприємства, приділяючи увагу діагностиці у сфері збуту [2; 3]. Практичне керівництво з управління збутом товару запропоновано зарубіжним вченим Болтом Г. Дж. [4].

У збуті виявляються всі проблеми, що виникли в стратегіях, управлінні, організаційній структурі підприємства. Усе вищесказане вказує на важливість покращення збутової діяльності підприємства в сучасних умовах, це обумовлює визначення місця стратегії збуту в загальній системі управління, що і є метою нашого дослідження.

Основними завданнями роботи є визначення порядку і послідовності взаємозв'язку та взаємозалежності стратегії збуту нового товару з іншими стратегіями в загальній системі управління підприємством.

У роботі використані такі методи маркетингових досліджень, як спостереження, інтерв'ю, аналіз збуту товарів.

Об'єктом дослідження було обрано регіональне фармацевтичне підприємство, яке часто оновлює свій асортимент продукції великою кількістю інновацій.

На сьогодні виявилися зовсім не придатними моделі і структури управління виробництвом, що не володіють конкурентною, інноваційною, підприємницькою реакцією на зміну ринку.

Практика показала, що без реорганізації системи управління підприємств на принципах стратегічного планування вижити, а тим більше успішно працювати в сучасних умовах неможливо [5]. Тому для визначення місця стратегії збуту в загальній системі управління підприємством було проаналізовано існуючу систему управління на підприємстві та запропоновано систему управління з використанням цільових, конкурентних та функціональних стратегій.

Місце стратегії збуту нового товару в загальній системі управління підприємством з використанням цільових, конкурентних та функціональних стратегій подано на рисунку.

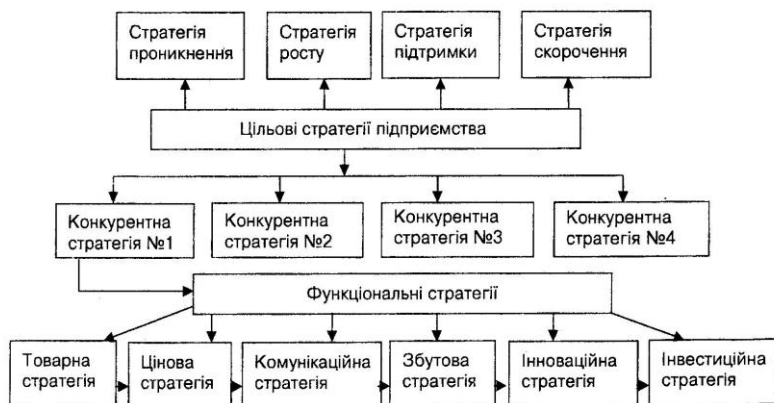


Рис. Система управління підприємством

Вибір тієї чи іншої цільової стратегії підприємством залежить від поставленої ним мети: проникнення на ринок; розширення ринку і зростання обсягів виробництва; утримання існуючих позицій на ринку; скорочення виробництва і вихід з ринку.

Підприємство, що займається виготовленням нового товару та його збутом, буде поступово змінювати свої цільові стратегії залежно від проходження товаром кожного етапу його життєвого циклу.

Кожній обраній підприємством цільовій стратегії відповідає своя конкурентна стратегія, яка, в свою чергу, включає декілька функціональних стратегій.

Функціональні стратегії становлять певний набір дій і рішень, розпочатих керівництвом підприємства для досягнення поставленої мети. При цьому даний набір є різноманітним для кожної функціональної стратегії залежно від того, до якої конкурентної стратегії вона належить.

На рисунку зображені послідовно функціональні стратегії, відповідні конкурентній стратегії №1 і серед них — збутова стратегія. Усі перераховані стратегії є, по суті, ринковими стратегіями, а, отже, безпосередньо пов'язані зі збутом товару. Але без формування та впровадження в діяльність підприємства попередніх стратегій, тобто товарної, цінової, комунікаційної, реалізація збутової стратегії неможлива.

Інноваційна стратегія становить стратегію, яка формується підприємством за результатами впровадження збутової стратегії, тому що підприємство буде мати інформацію про поліпшення нових товарів тільки після збуту першої партії нового товару.

Інвестиційна стратегія є додатковою стратегією, яка сприяє реалізації усіх функціональних стратегій.

Запропонований вперше системно-структурний підхід до визначення стратегії збуту нового товару в загальній системі управління підприємством дозволяє теоретично обґрунтувати поняття стратегії збуту нового товару та має практичне значення в діяльності фармацевтичного підприємства для забезпечення його успіху на ринку збуту нового товару.

Таким чином, стратегія збуту нового товару — це сукупність дій і рішень керівництва підприємства за формування та впровадження заходів щодо збуту нового товару, і в загальній системі управління підприємством вона займає важливе місце серед функціональних стратегій, які реалізуються послідовно і виконують функції доповнення та допомоги при збуті нового товару.

Література: 1. Лозовой О. Эффективный сбыт — это просто // Практический маркетинг. — 1999. — №9 — С. 17 — 20. 2. Комяков О. О. Диагностика у сфері збуту // Маркетинг в Україні. — 2000. — №3. — С. 38 — 39. 3. Мнушко З. М. Прогнозування збуту лікарських засобів / З. М. Мнушко, О. М. Євтушенко, В. В. Страшний // Фармацевтичний журнал. — 2000. — №3. — С. 13 — 18. 4. Болт Г. Дж. Практическое руководство по управлению сбытом. — М.: Экономика, 1991. — 271 с. 5. Мельникова К. Стратегическое планирование деятельности предприятия / К. Мельникова, Ю. Лидовский, В. Носков // Бизнес-Информ. — 1998. — №17 — 18. — С. 109 — 111.

Пересадько Г. О.

УДК 001.895

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Неухильне зростання об'ємів продажу наукомісткої продукції свідчить про все більшу увагу, яку держави — світові лідери — надають проблемам якнайшвидшої реалізації нововведень. У таких країнах, як США, Японія та ін., програми державної підтримки інноваційної діяльності включено до пріоритетних напрямів внут-

© Пересадько Г. О., 2004

рішної політики у XXI ст. Щоб прискорити процес інтегрування у міжнародний ринок, нашій державі необхідно реалізувати комплекс заходів з розвитку підприємництва, децентралізації зовнішньої діяльності, зміни зовнішньоторговельної системи.

Розпорядженням Президента України від 23.01.1996 р. №17/96 "Питання створення технопарків та інноваційних структур інших типів" обласним, Київській та Севастопольській держадміністраціям доручено сприяти створенню інноваційних структур, що мають за мету розв'язання першочергових проблем економічного розвитку регіону на базі нових технологій та виробництва конкурентоспроможної продукції [1]. Але за простотою формування проблеми прихована велика й розтягнута в часі робота, яка не може бути виконана простим створенням нової адміністративної структури. Таке розуміння інноваційного процесу є дуже спрощеним і може серйозно зашкодити в майбутньому.

Вирішення цього завдання потребує комплексного підходу і є достатньо довгостроковим. По-перше, необхідно визначитись із стратегічними і тактичними аспектами організації інноваційної діяльності. Стратегічний напрям передбачає забезпечення корінної структурної перебудови економіки. Його реалізація включає матеріально-технічне забезпечення довгострокових програм розвитку науково-технічної інфраструктури (лабораторій, наукових центрів), створення механізмів фінансування нововведень з підвищеним ризиком, здійснення великомасштабних науково-технічних програм, що потребують міжгалузевої кооперації або спільного (науки з промисловістю) задоволення стратегічних та соціальних суспільних потреб.

Заходи тактичного порядку спрямовуються, в першу чергу, на зміцнення інноваційного потенціалу компаній, підвищення якості продукції та ефективності виробництва.

Соціально-економічні, організаційно-управлінські проблеми організації інноваційних процесів, питання інформаційного забезпечення їх проходження відображено у публікаціях І. Я. Гришина, М. Іонцова, І. Колота, О. А. Лебедевої, Г. І. Мостового, С. Покропивного, В. Є. Шукшунова, Ю. Яківця та ряду інших авторів.

Метою статті є аналіз концептуального підходу до управління інноваційною діяльністю як принципово нового механізму.

Інноваційна політика — складний, не позбавлений ризику процес, проходження якого визначається багатьма передумовами: технічними, фінансовими, економічними, соціальними [2]. Інноваційна політика об'єднує науку, техніку, підприємництво, економіку та управління. Вона торкається всього соціально-економічного середовища, включаючи виробництво, банки, науково-технічні кадри, рівень науково-технічної грамотності населення, і є, в принципі, сукупністю заходів, пов'язаних з просуванням нової або покращеної продукції на ринок збуту.

Основною метою інноваційної діяльності є створення системи взаємодії всіх учасників циклу, що забезпечують науково-технічний прогрес — наукового, технічного та виробничого потенціалів.

Автор вважає, що в умовах транзитивної економіки одну з головних ролей відіграє визначення пріоритетних напрямків регіональної державної політики в сфері інновацій, обґрунтування вибору критеріїв якісної та кількісної оцінки ефективності діяльності інноваційних структур, а також вибір стратегії розвитку організації. Одним із таких напрямків може бути вибір стратегії диверсифікації. Стратегія диверсифікації означає, що компанія розширює набір свого бізнесу, тобто підприємство приймає рішення про впровадження нововведень. Так, можна проаналізувати та порівняти процеси, які відбуваються на підприємстві при диверсифікації. По-перше, проаналізуємо традиційне виробництво без нововведень: спад норми прибутку, вилучення капіталу, зниження обсягу падіння норми прибутку, вилучення капіталу, зниження обсягу традиційного виробництва, негативний ефект масштабу виробництва, змен-

шення пропозиції, підвищення ціни товару, збільшення прибутку, ліквідація збитків. По-друге, зробимо аналіз виробництва при здійсненні диверсифікації: високої норми прибутку, вкладення капіталу, збільшення обсягу виробництва нової продукції, позитивного ефекту масштабу виробництва, збільшення пропозиції, зниження ціни товару, зниження прибутку, ліквідації прибутку. Як видно з порівняльного аналізу при диверсифікації є свої переваги. Але не потрібно забувати і про недоліки.

Таким чином, практична значимість вказаних проблем і об'єктивна необхідність розвитку інноваційних процесів в Україні зумовили вибір стратегії диверсифікації багатьох підприємств. Тому в сучасних умовах виникає гостра необхідність у пошуку найдієвіших організаційних форм наукового процесу та інноваційного бізнесу, які б давали змогу підвищити ефективність фундаментальних і прикладних досліджень, а також прискорити впровадження їхніх результатів у практику.

Література: 1. Розпорядження Президента України "Питання створення технопарків та інноваційних структур інших типів" №17/96 від 23.01.96 р. // Урядовий кур'єр. — 1996. — 26 лютого (№30). — С. 22. 2. Андрощук Г. Государственная инновационная политика // Бизнес-Информ. — 1997. — №1. — С. 37 – 40. 3. Теория и практика создания технологических парков // Материалы международного семинара по проблемам развития инновационной деятельности 17 – 23 сентября 1993 г. — Ташкент: Наука, 1993. — 160 с.

Серпухов М. Ю.

УДК 001.895

РОЗРОБКА СИСТЕМИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

В умовах переходу України до соціально-орієнтованої економіки особливу роль відіграє інноваційний розвиток. Інноваційна сфера становить невичерпне джерело зростання за рахунок розробки, впровадження ефективних технологій, а також отримання від них масштабних ефектів, потенціал яких безмежний. Проблема є універсальною оцінка всіх видів ефекту від реалізації інноваційного проекту. В існуючих методиках оцінки інвестиційних та інноваційних проектів основною метою є оцінка фінансової ефективності від реалізації інноваційного проекту, що, на погляд автора, не враховує такі значні аспекти інноваційних проектів, як *соціальний, екологічний та економічний*.

Соціальний аспект становить суспільний ефект від реалізації інноваційного проекту. До сьогодні в ринковій економіці цьому аспекту приділялось мало уваги, бо основною метою було отримання економічного та фінансового ефекту, а соціальними аспектами займалась держава. Але з розвитком економіки ці аспекти набирають все важливішого значення. З'являються нові концепції маркетингу, такі, як соціально-етичний маркетинг та маркетинг взаємодії. При цьому більшість економіків держав набувають рис соціально-орієнтованих.

Екологічний аспект враховує можливі збитки або попереджувальні збитки від зменшення забруднення навколишнього середовища.

Економічний аспект пов'язаний з впливом інноваційного проекту на макроекономічний розвиток виробництва.

Фінансовий аспект визначає ринкову ефективність розглянутого інноваційного проекту для підприємства за допомогою таких критеріїв, як чистий дисконтований дохід (NPV), термін окупності (RP), індекс дохідності (PI), рентабельність та інші, залежно від специфіки виробництва.

Чим більше враховано аспектів від реалізації інноваційних проектів, тим більш ґрунтовним буде результат (відповідь) щодо подальшої реалізації проекту.

Тому основною метою дослідження було обрано саме розробку універсальної методики оцінки інноваційного проекту. Кожен інноваційний проект відрізняється від інших наявністю різних ефектів, тому необхідно застосовувати універсальну модель, яка в змозі максимально врахувати його аспекти.

При оцінці ефективності пропонується використовувати інтегральні показники, які враховують різні види ефектів та їх питому вагу за різними проявами інноваційних проектів. Наведемо приклад розрахунку інтегрального показника екологічного аспекту впровадження інновацій (таблиця).

Таблиця

Оцінка екологічного аспекту впровадження інновацій

Критерії оцінки	Екологічний аспект (ефект)		
	зменшення кількості відходів	зменшення кількості сировини, необхідної для виробництва	оцінка
Оцінка, визначена експертним шляхом за 10-бальною шкалою	8	10	
Питома вага	0,3	0,7	
Усього	2,4	7	9,4

Інтегральна оцінка ефективності екологічного аспекту розраховується за формулою:

$$a_1 \times b_1 + a_2 \times b_2 + a_n \times b_n, \quad (1)$$

де $a_1, a_2 \dots a_n$ — оцінка аспектів;
 $b_1, b_2 \dots b_n$ — питома вага аспекту.

Для умов таблиці інтегральна оцінка ефективності екологічного аспекту складає:
 $8 \times 0,3 + 10 \times 0,7 = 9,4$.

Оцінка ефективності дорівнює сумі добутку оцінки визначеної експертним шляхом за 10-бальною шкалою на питому вагу аспекту.

Загальна інтегральна оцінка ефективності інноваційного проекту розраховується аналогічним методом. Для цього автор пропонує використовувати інтегральну оцінку ефективності інноваційного проекту:

$$a_1 \times b_1 + a_2 \times b_2 + a_n \times b_n, \quad (2)$$

де a_1, a_2, a_n — оцінка від ефекту;
 b_1, b_2, b_n — питома вага виду ефекту, при цьому добуток ($a_1 \times b_1$) визначається як оцінка одного з ефектів впровадження інновацій.

Універсальність даного методу полягає в можливості врахування всіх ефектів інноваційних проектів та їх властивостей, що дає змогу більш ґрунтовно та максимально точно охарактеризувати ефективність можливої реалізації інноваційного проекту та розробити пропозиції щодо його реалізації.

Отже, на погляд автора, запропонована модель характеризується високим рівнем застосування, якісно новим нетрадиційним підходом щодо оцінки ефективності

інноваційних проектів і ґрунтовністю отриманих результатів. Дана модель може бути використана при оцінці абсолютно різнопланових інноваційних проектів, що обумовлює її універсальність. Вона відносно проста в застосуванні.

Використовувати дану модель задля отримання максимально ефективного результату рекомендовано в 3 етапи:

- 1) аналіз чинників, котрі впливають на інноваційний проект; виділення аспектів запропонованого проекту; збір та аналіз інформації; попередні розрахунки;
- 2) розрахунок інтегральної оцінки ефектів проекту;
- 3) розрахунок інтегральної оцінки ефективності інноваційного проекту.

Під час розгляду альтернативних проектів перевага надається проекту з найвищим балом.

Література: Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент. — М.: Ника-центр, 2001. — 528 с.

Сотникова Ю. В.

УДК 330.341.1

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ПРИОРИТЕТНОСТИ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ ПРЕДПРИЯТИЯ

Внедрение инновационных проектов является основой для повышения эффективности деятельности предприятия. Благодаря своевременной и правильной организации инновационных программ предприятие может значительно повысить свою результативность.

Весьма актуальной практической и научной задачей является установление приоритетности инновационных проектов, которым государство должно оказывать финансовую поддержку. В настоящее время в регионах создаются инвестиционные советы для отбора проектов, которым будет предоставлен льготный инвестиционный режим. Такой инвестиционный совет создан в г. Харькове. Одним из основных направлений деятельности совета является "поиск и подготовка к реализации новых инвестиционных проектов" [1; 2]. Харьковский инвестиционный совет, согласно законодательству Украины [3], правомочен предоставлять налоговые и таможенные льготы.

Определение приоритетности инновационных проектов с учетом их общественной эффективности является весьма актуальной научной и практической задачей, от успешного решения которой зависит технический и социально-экономический прогресс нашего общества. Вместе с тем ни наука, ни практика, не предложили количественных критериев решения данной проблемы. Практика оценивает общественную значимость проектов только их бюджетной эффективностью и ограничивается только формулировкой различных критериев общественной эффективности [4, с. 147; 5, с. 45; 6, с. 40 – 42; 7, с. 432].

Автор сделал попытку разработать методику оценки приоритетности инновационных проектов для льготного инвестирования с учетом их общественной эффективности. Приоритетность проектов определялась в зависимости от их общественной эффективности, условий обеспечения коммерческой эффективности и величины необходимой финансовой поддержки проектов.

Методика оценки приоритетности для льготного инвестирования рассматривается на примере инновационного проекта, эффект которого состоит только в снижении издержек предприятия, а остальные же его показатели не изменяются.

Вначале определяем макроэкономическую эффективность проекта. В качестве критерия эффективности принимаем приведенные затраты, которые успешно применялись в плановой экономике и рекомендуются некоторыми учеными-экономистами и в настоящее время [4, с. 147; 8, с. 121; 9, с. 223].

$$З = C + E_n \times J,$$

где $З$ — приведенные затраты;

C — годовые издержки предприятия, ден. ед.;

J — инвестиции, ден. ед.;

E_n — нормативный коэффициент сравнительной эффективности (обратная величина срока окупаемости, лет), отн. ед.

Для условий нашего примера приведенные затраты предприятия "без проекта" ($З_1$) и предприятия "с проектом" ($З_2$) равны.

$$З_1 = C_1 + E_n \times I_1;$$

$$З_2 = C_2 + E_n \times I_2.$$

При работе предприятия "с проектом" издержки уменьшаются, то есть $C_2 < C_1$, но для этого требуются инвестиции $I_2 > I_1$.

Исходим из того, что проект эффективен, то есть приведенные затраты предприятия уменьшаются ($З_2 > З_1$) за счет того, что сокращение издержек ($C_1 - C_2$) превышает дополнительные инвестиции ($I_2 - I_1$), умноженные на коэффициент сравнительной эффективности, то есть:

$$(C_1 - C_2) > E_n \times I_2 - E_n \times I_1 \text{ или } (C_1 - C_2) > E_n \times (I_2 - I_1).$$

Эффектом инновационного проекта является экономия общественных затрат ($З_1 - З_2$):

$$З_1 - З_2 = C_1 + E_n \times I_1 - (C_2 + E_n \times I_2) = (C_1 - C_2) - E_n \times (I_2 - I_1). \quad (1)$$

Обозначив $\Delta C = C_1 - C_2$ и $\Delta I = I_2 - I_1$, представим уравнение (1) в виде:

$$З_1 - З_2 = \Delta C - E_n \times \Delta I. \quad (2)$$

Определим коммерческую эффективность этого же проекта критерием чистой приведенной стоимости (NPV):

$$NPV = -\Delta I + \sum_{i=1}^t \frac{(\Pi_i \times \gamma \times B_i)}{(1 + e + u)^i}, \quad (3)$$

где ΔI — проектные инвестиции, ден. ед.;

Π_i — годовая прибыль по проекту в i -том периоде, ден. ед.;

γ — доля чистой прибыли (после вычитания налогов), отн. ед.;

e — цена капитала, отн. ед.;

u — годовой темп инфляции, отн. ед.;

t — продолжительность периода (лет), за который рассчитывается эффективность проекта, принимаем $t = 5$;

i — порядковий номер года эксплуатации проекта;

B_i — вероятность получения проектной прибыли в i -том году, принимаем $B_i = 1$.

Допустим, что величина проектной прибыли каждый год одинакова. Проектная прибыль количественно равна снижению издержек предприятия ($\Delta C = \Delta \Pi$), тогда коммерческая эффективность проекта (NPV) может быть представлена уравнением:

$$NPV = -\Delta I + \Pi_i \times \gamma \times \sum_{i=1}^t \frac{1}{(1+e+u)^i}.$$

Проект имеет коммерческую эффективность, если $NPV > 0$ или

$$-\Delta I + \Pi_i \times \gamma \times \sum_{i=1}^t \frac{1}{(1+e+u)^i} > 0,$$

откуда

$$\frac{\Delta I}{\Delta \Pi \times \gamma} < \sum_{i=1}^t \frac{1}{(1+e+u)^i},$$

или

$$\frac{\Delta I}{\Delta \Pi} < \gamma \times \sum_{i=1}^t \frac{1}{(1+e+u)^i}. \quad (4)$$

Заменим в форме (2) ΔC на $\Delta \Pi$:

$$Z_1 - Z_2 = \Delta \Pi - E_n \times \Delta I.$$

Поскольку проект эффективен для общества, то

$$Z_1 - Z_2 > 0 \text{ или } \Delta \Pi - E_n \times \Delta I > 0.$$

А так как коэффициент сравнительной эффективности (E_n) — обратная величина срока окупаемости (t), то получим:

$$\frac{\Delta \Pi - 1}{t \times \Delta I} > 0, \text{ или } \frac{\Delta I}{\Delta \Pi} < t. \quad (5)$$

Таким образом, инновационный проект имеет коммерческую эффективность при соблюдении условия (4) и общественную эффективность при соблюдении условия (5). Полученные неравенства (4) и (5) очерчивают зону коммерческой (4) и общественной (5) эффективности проекта в зависимости от внутренних ($\Delta I / \Delta \Pi$) и внешних (γ, e, u) условий предприятия.

Предоставление инвестиционных субсидий и инвестиционных льгот крайне необходимо для активизации инновационной деятельности предприятий базовых отраслей с большим временем оборота капитала.

В данной работе предложена методика обоснования государственной финансовой поддержки инновационных проектов, эффектом которых является только снижение издержек предприятия. Дальнейшим направлением исследования данной проблемы должна быть разработка методик обеспечения единства микро- и макроэкономической эффективности инновационных проектов, эффектом которых является одновременно снижение издержек предприятия, улучшение качества и расширение рынка сбыта товаров.

Решение данной проблемы создает условия для внедрения предприятиями эффективных для общества инновационных проектов, что необходимо для технического и социально-экономического прогресса нашего государства.

Литература: 1. Инвестиционный бюллетень Харьковского инвестиционного совета. — Январь — март 2002. — С. 3. 2. Методические рекомендации проведения экспертизы инвестиционных проектов, которые предлагаются для реализации в специальных (свободных) экономических зонах и на территориях приоритетного развития со специальным режимом инвестиционной деятельности, утвержденные совместным приказом Министерства экономики и по вопросам европейской интеграции Украины, Министерства финансов Украины, Государственной налоговой администрации Украины и Министерства промышленной политики Украины от 15.01.2002 г. №14/32/26/22 // Инвестиционный бюллетень Харьковского инвестиционного совета. — Январь — март 2002. — С. 8. 3. Закон Украины от 11.05.2000 г. №1714 "О специальном решении инвестирования инвестиционной деятельности на территории г. Харькова". 4. Крылов Э. И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия: Учеб. пособие / Э. И. Крылов, В. М. Васильев, Журавкина. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Финансы и статистика, 2003. — 603 с. 5. Афанасьев М. В. Оцінка ефективності організаційно-технічних засобів: Навчальний посібник / М. В. Афанасьєв, М. І. Телешевська, В. І. Рудика. — Харків: Вид. Дім "ІНЖЕК", 2003. — 288 с. 6. Методические рекомендации по оценке эффективности инвестиционных проектов. Официальное издание. — М.: ОАО "НПО", Изд. "Экономика", 2000. — 420 с. 7. Инновационный менеджмент: Справочное пособие / Под ред. П. Н. Завлина, А. К. Казанцева, Л. Э. Миндели. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ЦИСН, 1998. — 568 с. 8. Богатин Ю. В. Инвестиционный анализ: Учебное пособие для вузов / Ю. В. Богатин, В. А. Швандар. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. — 288 с. 9. Пономаренко В. С. Системи технологій: Навчальний посібник / В. С. Пономаренко, М. А. Сіроштан, М. І. Белявцев, П. Д. Дудко, О. М. Тимонін. — Харків: Око, 2000. — 376 с.

УДК 330.357

Тарасенко О. Н.

ПОСТРОЕНИЕ КОМПЛЕКСНЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

В современных условиях хозяйствования эффективность является критерием целесообразности создания новых видов продукции и услуг, осуществления инвестиционных процессов, разработки и внедрения новой техники, реализации мероприятий по совершенствованию организации производства и управления.

Характерной чертой рыночных отношений является повышение эффективности хозяйственной деятельности, что порождает острую необходимость овладения современными методами оценки эффективности деятельности предприятий. Особую актуальность при этом приобретает построение комплексных оценок эффективности деятельности предприятий.

Несмотря на большое количество работ, посвященных данной проблеме, единой общепринятой методики оценки эффективности предприятий не существует.

Широкое применение получила оценка состояния предприятия с помощью финансового анализа, что связано с качественным изменением его роли в рыночной экономике. Финансовый анализ является одним из главных инструментов воздействия на экономику [1]. Большинство методик определения финансового состояния предприятия [1; 2] предполагают расчет следующих групп показателей: показателей финансовой устойчивости; показателей ликвидности и платежеспособности; показателей деловой активности (оборачиваемости); показателей рентабельности (прибыльности); показателей акционерного капитала.

Однако проведение комплексного анализа не ограничивается только расчетом финансовых коэффициентов. Проведенные исследования позволяют сделать вывод о необходимости построения комплексных показателей. При этом комплексная оценка эффективности предприятия представляет собой сложную многофакторную задачу, которая сводится к выявлению наиболее значимых числовых показателей эффективности и их интегрированию.

Экономисты обосновывают комплексные показатели с учетом различных аспектов функционирования предприятий [3; 4]. Анализ этих публикаций выявляет значительные различия в методике формирования комплексных показателей эффективности, что обусловлено различиями в целях оценки, моделях хозяйственного процесса, объектах оценки, критериях, а также разной степенью детализации данной оценки. Несмотря на то, что крупные предприятия, оценивающие результативность своей деятельности по индивидуальным методикам, не стремятся к раскрытию их сути и эффективности применения, существует необходимость проведения такой оценки с учетом специфики каждого отдельного предприятия, то есть каждая методика должна иметь свою специфику. Однако имеется потребность в разработке универсального комплексного показателя оценки эффективности предприятия, применение которого с некоторыми допущениями будет возможно на каждом объекте хозяйствования.

По мнению автора, при формировании комплексных показателей эффективности необходимо придерживаться некоторых рекомендаций:

показатель должен учитывать основные стороны деятельности предприятия; окончательному отбору системы показателей, формирующей комплексный показатель, должно предшествовать определение модели хозяйственного процесса и его целей;

необходимым условием разработки комплексного показателя является обоснование принципиальной возможности приведения дифференциальных показателей к единой размерности;

должен соблюдаться принцип преемственности — сохранения в обобщающем показателе экономического содержания дифференциальных показателей.

Таким образом, предложенные рекомендации при расчете обобщающей оценки эффективности организации позволяют проводить непрерывный анализ для выбора прогрессивных управленческих решений.

Дальнейшее решение проблемы формирования комплексного показателя возможно в направлении более полной оценки экономики организации, использовании более прогрессивных показателей оценки, применение которых обеспечит строгую последовательность отбора наиболее эффективных управленческих решений.

Литература: 1. Балабанов И. Т. Финансовый анализ и планирование хозяйствующего субъекта. — 2-е изд., доп. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 208 с. 2. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин. — М.: ИНФРА-М, 1996. — 176 с. 3. Самочкин В. Н. Гибкое развитие предприятия: эффективность и бюджетирование / В. Н. Самочкин, Ю. Б. Пронин, Е. Н. Логачева. — М.: Дело, 2000. — 352 с. 4. Нагорская М. Н. Эффективность производства: роль управленческого персонала. — Донецк: ИЭП НАН Украины, 1998. — 240 с.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО КАТЕГОРІЇ "ВИРОБНИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА"

Ефективне використання наявного виробничого потенціалу підприємств є важливою умовою налагодження усталеного відтворювального процесу в Україні на основі інноваційної моделі розвитку [1]. Це значно підвищило інтерес науковців до теоретичної розробки питань виробничого потенціалу підприємств, суті, змісту категорії, шляхів ефективного використання [2; 3]. Однак спостерігається фрагментарний підхід до виробничого потенціалу підприємства: з точки зору його окремих, хоч і важливих сторін, — у сфері виробництва [2; 3] чи у сфері ринку [4].

Мета дослідження — знайти спосіб поєднання виробничого та ринкового змісту категорії "виробничий потенціал підприємства".

З переходом промисловості країн СНД до ринкових відносин відбувається зміна орієнтації в діяльності підприємств з максимізації випуску заздалегідь визначеної продукції, що традиційно пов'язувалася з категоріями "економічний потенціал" та "виробничий потенціал", на випуск такої продукції, яка буде максимально реалізована на стадії обміну. Тепер термін "потенціал" пов'язується не тільки з виробництвом, але й з обміном продукції. Починають з'являтися роботи, присвячені теорії потенціалів на мікрорівні, і виникають нові економічні категорії: "ринковий потенціал підприємства" [4, с. 42], "підприємницький потенціал", "потенціал підприємства" [2, с. 7], "стратегічний потенціал підприємства" [5, с. 47]. Отже, виникає проблема перекласифікації категорії "виробничий потенціал підприємства".

На думку автора, серед робіт вчених можна виділити принаймні два підходи до розуміння вченими його сутності: ресурсний та результативний. У рамках першого підходу доцільно виокремити два напрямки: суто ресурсний — потенціал як сукупність ресурсів необхідних для діяльності підприємства [6, с. 214], та ресурсний цілеспрямований — потенціал як сукупність ресурсів, спроможних досягти мети виробництва або інших цілей [2, с. 14]. Другий підхід базується на тому, що потенціал — це можливий результат діяльності підприємства, який включає два напрямки: потужносний [7, с. 87; 8, с. 3] та трудовий [9, с. 7]. Ресурсна природа потенціалу — це важлива, але невичерпна його характеристика. Сукупність ресурсів, спрямованих на досягнення певної мети, точніше характеризує потенціал, але не в повній мірі розкриває його, тому що не ресурси формують мету виробництва, а навпаки мета функціонування підприємства визначає певну систему ресурсів, спрямовану на її досягнення. Тому автор вважає, що найближче до розуміння сутності потенціалу підприємства підійшли представники потужносного підходу. Але вони, враховуючи стадію виробництва, недостатньо уваги приділяють стадії обігу, реалізації товарів на ринку, яка є не менш важливою для досягнення мети будь-якого комерційного підприємства — максимізації прибутку.

Підприємство реалізує свій потенціал на ринку на стороні продавця, тобто підкоряє свої дії закону пропозиції: обсяг пропозиції товарів зростає в міру зростання ринкової ціни товару. Але дослідники виділяють поняття ефективної пропозиції, виходячи з того, що "необхідно охоплювати не всю наявну масу певного товару, а тільки ту кількість товарів, яка залучена на ринок діючими цінами" [10, с. 162]. Від-

повідно рівень пропозиції підприємства визначається не всією масою продукції, яку воно може продукувати на ринок, виходячи зі своєї виробничої потужності, а лише тією, яку воно може реалізувати за конкретних умов ринку. Отже, виходячи з вищевикладених методологічних положень, слід ввести в науковий обіг нову категорію — "ефективний виробничий потенціал підприємства". Це максимально можливий обсяг випуску продукції (надання послуг, виконання робіт), який може бути повністю реалізований протягом певного проміжку часу, за оптимального використання наявних і прихованих можливостей системи ресурсів у ринковому середовищі господарювання.

Отже, на основі інноваційного підходу введено нову економічну категорію "ефективний виробничий потенціал підприємства", яка поєднує в собі виробничий і ринковий зміст, що дозволить правильно визначити структуру ефективного виробничого потенціалу підприємства, кількісно і якісно його обрахувати.

Література: 1. Послання Президента України до Верховної Ради України. Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002 – 2011 роки // <http://zakon.rada.gov.ua>. 2. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка. Навч. посібник / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк. — К.: КНЕУ, 2003. — 316 с. 3. Жулавский А. Ю. Производственный потенциал промышленных предприятий: проблемы оценки и прогнозирования / А. Ю. Жулавский, Е. В. Лапин // Вісник Сумського державного університету. — 2002. — Вип. №10 (43). — С. 86 – 95. — Сер. "Економічні науки". 4. Попов Е. В. Рыночный потенциал предприятия. — М.: ЗАО Изд. "Экономика", 2002. — 560 с. 5. Бузько И. Р. Стратегический потенциал и формирование приоритетов в развитии предприятий: Монография / И. Р. Бузько, И. Е. Дмитренко, Е. А. Сущенко. — Алчевск: Изд. ДГМИ, 2002. — 216 с. 6. Абалкин Л. И. Диалектика социалистической экономики. — М.: Мысль, 1991. — 352 с. 7. Хохлов Н. П. Повышение эффективности использования основных фондов. Методологический аспект. — Харьков: Издательское объединение "Виша школа", 1984. — 136 с. 8. Донец Ю. Ю. Эффективность использования производственного потенциала. — К.: Знання, 1978. — 212 с. 9. Ревуцкий Л. Д. Потенциал и стоимость предприятия. — М.: Перспектива, 1997. — 128 с. 10. Hanson J. L. A textbook of economics. — Suffolk Macdonald and evans ltd, 1970. — 571 p.

Тыщенко Д. А.

УДК 658.589

СИТУАЦИОННЫЙ АНАЛИЗ ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ СТРАТЕГИЙ ПРЕДПРИЯТИЙ

Разработка стратегических направлений развития предприятия в современных условиях представляет собой сложную задачу. Особенно это относится к предприятиям тех отраслей, в которых намечается инновационная смена технологической базы производства, так называемые "технологические разрывы". Высокая неопределенность такой ситуации требует разработки соответствующих критериев выбора стратегий развития [1]. Однако методика формирования таких критериев еще недостаточно структурирована и требует дальнейшего совершенствования.

© Тыщенко Д. А., 2004

Под технологическим разрывом автором понимается момент выбора нового магистрального направления развития основной технологии отрасли (МНРО). В понятиях теории катастроф она описывается точкой бифуркации структуры системы отрасли [2]. Такая точка характеризует скачкообразную смену старого динамически устойчивого состояния равновесия отрасли на новое, определяемое случайными флуктуациями.

Установившаяся структура отрасли, согласно модели конкуренции Портера [3], должна наблюдаться при динамическом равновесии сил среды непосредственного воздействия и косвенного влияния.

Однако, согласно системного подхода, структуру отрасли необходимо рассматривать в развитии [4]. И тогда, на наш взгляд, в основные факторы должны включаться:

а) отношения между производственной базой отрасли и субъектами ее развития — разработчиками и производителями основного оборудования и технологий, системой профессионального обучения, исполнителями фундаментальных и прикладных исследований, проектировщиком и т. д.;

б) субъективные решения основных производителей отрасли в области технологических и продуктовых инноваций.

Отношения между производственной базой отрасли и субъектами ее развития не только обуславливают развитие самой отрасли, но и в конечном счете оказывают воздействие на длительность периода реакции производителей на запросы потребителей.

В данном случае речь идет о сложной многогранной системе, которая в общем виде схематически может быть представлена в соответствии с рис. 1.

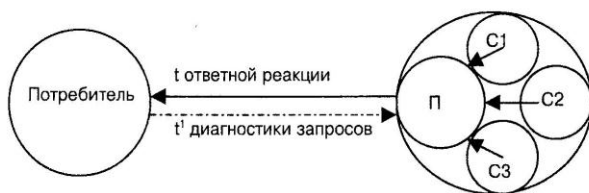


Рис. 1. Система удовлетворения запросов потребителей

Таким образом, в течение времени t^1 предприятие (П) получает информацию о запросах потребителей и осуществляет ее обработку. Но сам процесс предложения продукции в соответствии с запросами потребителей в необходимые сроки t усложняется наличием сложных подсистем развития производственной базы отрасли (C1, C2, C3).

Наиболее характерных ситуаций, описывающих отношения между производственной базой и системой ее развития и, в конечном счете, оказывающих влияние на выбор инновационной стратегии предприятия, можно выделить три (рис. 2).

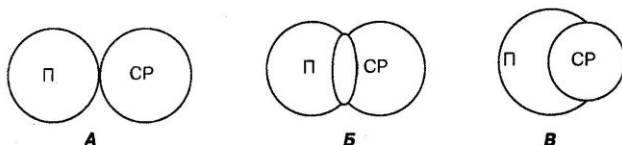


Рис. 2. Отношения производственной системы и системы развития

В соответствии с рис. А производственная система (П) не содержит элементов развития (СР); рис. Б характеризует ситуацию, когда производственная система содержит элементы системы развития; на рис. В изображена производственная система, которая имеет собственную систему развития.

В свою очередь система развития может быть представлена рядом подсистем: подсистемой развития продукции; подсистемой развития техники; подсистемой развития технологии; подсистемой промышленного строительства; подсистемой развития кадрового потенциала [5].

Таким образом, научная новизна данного доклада состоит в:

качественном развитии модели конкуренции Портера относительно теории системного подхода;

выделении магистрального направления развития отрасли, как задающего параметры для формирования стратегических целей и проведения стратегических изменений в организациях;

предложении наиболее характерных ситуаций, описывающих отношения между производственной базой и системой ее развития.

Література: 1. Пономаренко В. С. Стратегії розвитку підприємства в умовах кризи / В. С. Пономаренко, О. М. Тридід, М. О. Кизим. — Харків: Вид. Дім "ІНЖЕК", 2003. — 328 с. 2. Арнольд В. И. Теория катастроф. — 2-е изд. — М.: МГУ, 1983. — 80 с. 3. Фомичев В. И. Международная торговля: Учебник. — М.: ИНФРА-М, 1998. — 496 с. 4. Волкова В. М. Теория систем и методы системного анализа в управлении и связи / В. М. Волкова, В. Н. Воронков, А. А. Денисов. — М.: Радио и связь, 1983. — 248 с. 5. Круглова Н. Ю. Инновационный менеджмент: Учебное пособие. — 2-е изд., доп. — М.: Изд. РДП, 2001. — 352 с.

Швиданенко О. А.

УДК 330.341.1

Курдінович О. В.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ЕКОНОМІКИ

Розвиток цивілізації у ХХ сторіччі, її постіндустріальний вектор переконливо підтвердили, що головним чинником динамізації економічного розвитку можуть бути лише зростання інтелектуального потенціалу нації та науково-технологічні інновації, застосування яких суттєво підвищує конкурентоспроможність економіки як окремої держави, так і впливатиме на інтенсифікацію розвитку світового господарства. Сучасний етап трансформації глобального бізнес-середовища характеризується поступовим переходом національних господарств до нової стратегії економічного розвитку — інноваційно-орієнтованої реструктуризації економіки на основі стимулювання підприємницької діяльності [1].

Таким чином, пошук нових можливостей і механізмів розробки та реалізації державної політики, спрямованої на структурну перебудову промисловості та роз-

виток інноваційної моделі економічного зростання, набуває виключно важливого значення.

Дослідження трансформаційних процесів інноваційно-орієнтованого розвитку в умовах глобалізації активізується у новітню добу саме в контексті пошуку нових механізмів розробки та впровадження інноваційно-орієнтованих стратегій розбудови національних економік. Дана проблематика достатньо глибоко досліджувалася у працях вітчизняних вчених: О. Білоруса, В. Будкіна, Д. Гальчинського, В. Гейтця, Д. Лук'яненка, Ю. Пахомова, А. Поручника, С. Соколенка та ін. [2].

Разом з тим невирішеною залишається проблема комплексної систематизації принципів і пріоритетів формування національної відкритої інноваційно-орієнтованої моделі, яка б виступала базовою основою економічної консолідації суспільства.

Метою даного дослідження є визначення базових принципів переходу вітчизняної економіки на інноваційну модель розвитку та визначення завдань щодо проведення структурних і функціональних змін національного господарства.

Автори вважають, що заходи, які спрямовані на досягнення зазначеної мети, мають базуватись на наступних принципах:

переходу від прямого втручання держави в економічні процеси до методів опосередкованого впливу;

пріоритетної підтримки сфер науки та виробництва, які забезпечують економічне зростання за рахунок активного використання інноваційних факторів;

забезпечення випереджальної динаміки зростання вартості робочої сили (порівняно з темпами зростання ВВП), створення за рахунок цього умов для підвищення творчої та підприємницької активності працівників;

забезпечення максимальної відповідності органів державного управління моделі інноваційного розвитку економіки, орієнтація діяльності міністерств і відомств на переважне надання суб'єктам господарювання адміністративної підтримки та державних послуг, що сприяють їх інноваційному розвитку регіоналізації державної інноваційної політики.

Для досягнення мети — створення інноваційно-орієнтованої економіки — необхідно вирішити наступні завдання:

визначити стратегічні напрямки та обґрунтувати орієнтири інноваційного розвитку вітчизняної економіки;

розширити мережу інноваційних структур: технопарків, технополісів, технологічних інкубаторів, венчурних фірм та інших форм економічного поєднання науки, освіти, виробництва, капіталу;

впровадити сучасні технології прийняття управлінських рішень в економіці і державному управлінні;

створити розгалужену систему джерел фінансування інноваційної діяльності та механізми стимулювання і залучення інвестицій в інноваційний розвиток економіки;

зорієнтувати державну політику в соціальній і гуманітарній сферах на формування сучасної інноваційної культури суспільства.

Комплексне вирішення зазначених завдань є необхідною умовою досягнення мети побудови інноваційно-орієнтованої конкурентоспроможної економіки України.

Ключовими проблемами, які потребують першочергового вирішення, є визначення головних цілей та пріоритетів розвитку науки та техніки, вдосконалення системи державного управління науково-технологічною та інноваційною сферою.

Для прискорення економічного розвитку, виходу вітчизняного виробника на світові ринки високотехнологічної і конкурентоспроможної продукції, насамперед, потрібно:

1) подолання надвитратності, неприпустимо великої енерго- та матеріаломісткості всієї нашої промисловості;

2) пріоритетна підтримка інноваційного розвитку галузей, які вже зараз спроможні виходити на світовий ринок з конкурентоспроможною продукцією;

3) визначення та забезпечення прискореного розвитку нових науково-технологічних напрямів, де високий потенціал вчених і виробників, їх творчий доробок та наявні ресурси дають підстави сподіватись на здійснення стратегічного прориву.

Саме з таких позицій необхідно виходити при визначенні пріоритетних напрямів науково-технологічного та інноваційного розвитку країни. Причому це повинні бути дійсно пріоритети — напрями найбільшої підтримки та максимальної концентрації ресурсів, а не перелік всього того, що заслуговує на увагу і певне сприяння з боку держави.

При цьому формування й реалізація основних засад державної інноваційної політики мають базуватися на створенні такої системи, яка дозволить у найкоротші терміни і з високою ефективністю використати у виробництві інтелектуальний і науково-технічний потенціал країни, який має забезпечити високий рівень конкурентоспроможності, національної економіки.

Таким чином, лише опанувавши найбільш складний інноваційний шлях розвитку, Україна може претендувати на належне місце у сучасному глобальному середовищі.

Разом з тим подальших досліджень потребує проблема визначення факторів стимулювання розвитку інноваційного підприємництва у нашій державі.

Література: 1. Білорус О. Г. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко. — К.: КНЕУ, 2001. 2. Кастельс М. Информационная эпоха: общество и культура / Пер. с англ.; [Под науч. ред. О. И. Шкаратана. — М., 2000. — С. 109 – 110; 143 – 153. 3. Пахомов Ю. Н. Пути и перепутья мировой экономики. — К., 1998.

Шипуліна Ю. С.

УДК 330.341.1

УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Зростання ступеня відкритості національної економіки і загострення конкуренції змушує вітчизняних товаровиробників шукати шляхи забезпечення свого виживання і розвитку. Ця проблема загострюється нестабільністю ринкового середовища, частими змінами умов господарювання, уподобань і запитів споживачів, скороченням тривалості життєвого циклу багатьох видів продукції. Як свідчить світовий досвід, природним шляхом розвитку в цих умовах є інноваційний, який слід трактувати як розвиток на основі постійного пошуку та використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства в умовах змін зовнішнього середовища в рамках його місії і прийнятої мотивації діяльності, що пов'язано з модифікацією існуючих та формуванням нових ринків збуту. Однак більшість малих і середніх підприємств, які обмежені у фінансових ресурсах, мають, як виняток, незначний інноваційний потенціал. Цей шлях у його традиційному розумінні є досить проблематичним.

У цих умовах одним із найперспективніших для них є орієнтація діяльності на ніші ринку — відносно невеликі його ділянки з чітко вираженою специфікою запитів споживачів, і як правило, обмежені увагою конкурентів. Однак проблемам орієнтації

діяльності підприємств на ніші ринку у розробках вітчизняних науковців приділяється недостатня увага, наявні публікації в основному аналізують закордонний досвід, здобутки якого потребують адаптації до вітчизняних умов. З цих причин вибір (формування) стратегій розвитку підприємств-нішерів (тих, що орієнтуються на ніші ринку) проводиться без належного обґрунтування і, як свідчить практика, у багатьох випадках завершується невдачею. Розв'язання цієї проблеми можливе шляхом створення системи цілеспрямованого управління пошуком і розробкою ніш ринку переважно на основі нової продукції, нових методів організації її виробництва і збуту, що дозволить підвищити результативність діяльності малих і середніх підприємств, забезпечити умови їх сталого розвитку.

Таким чином, метою даного дослідження є розробка і наукове обґрунтування підходів до управління вибором стратегій інноваційного розвитку малих і середніх підприємств-нішерів.

У процесі виконаних досліджень отримані наступні результати:

виконана систематизація стратегічних підходів до організації діяльності малих і середніх підприємств на ніші ринку, визначено, які з підходів доцільно застосовувати для малих, а які для середніх підприємств;

розроблено матрицю "Товарно-технологічні можливості виробника", за допомогою якої можна обґрунтовано здійснювати вибір цих стратегічних підходів залежно від ступеня унікальності або універсальності товару та широти технологічних можливостей товаровиробника;

для кожного з стратегічних підходів в організації діяльності підприємств-нішерів визначено найбільш доцільні стратегії розвитку і умови їх застосування;

розроблено алгоритм управління вибором стратегій розвитку підприємств-нішерів;

запропоновано структурно-логічну схему управління вибором і реалізацією стратегій інноваційного розвитку підприємств-нішерів;

визначено умови прийняття рішень про доцільність орієнтації діяльності підприємства на ніші ринку;

визначено критерії обґрунтування рішень про продовження розробки ніші чи переорієнтацію діяльності на інші ніші.

Отже, отримані результати дозволяють безпосередньо перейти до розробки практичного інструментарію управління вибором стратегій розвитку підприємств-нішерів. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на конкретизацію і формалізацію розроблених теоретико-методичних підходів відповідно до специфіки конкретних підприємств і особливостей їх умов господарювання.

Література: 1. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи. Навчальний посібник. — Суми: ВТД "Університетська книга", 2003. — 276 с. 2. Куденко Н. В. Стратегічний маркетинг: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 1998. — 152 с. 3. Марущенко В. А. Оптимизация номенклатуры выпускаемой продукции на основе маркетинговых методов. — Харьков: ФЛК, 1996. — 36 с. 4. Хруцкий В. Е. Современный маркетинг / В. Е. Хруцкий, И. В. Корнеева, Е. Э. Автухова; [Под ред. В. Е. Хруцкого. — М.: Финансы и статистика, 1991. — 256 с. 5. Котлер Ф. Основы маркетинга: Пер. с англ. — М.: Прогресс, 1990. — 736 с. 6. Портер М. Стратегія конкуренції: Пер. з англ. А. Олійник, Р. Скідьського. — К.: Основи, 1997. — 392 с. 7. Ілляшенко С. Н. Составляющие инновационного потенциала субъекта хозяйственной деятельности / С. Н. Ілляшенко, Ю. С. Шипулина // Вісник Сумського державного університету. — 2002. — №7(40). — С. 118 – 125. — Сер. "Економіка". 8. Бирман Г. Экономический анализ инвестиционных проектов: Пер. с англ. / Г. Бирман, С. Шмидт; [Под ред. Л. П. Бельх. — М.: Банки и биржа, ЮНИТИ, 1997. — 632 с. 9. Шипулина Ю. С. Моделирование механизма оценки инновационного потенциала предприятия // Сб. науч. статей по материалам 10-й международной научно-методической конференции в г. Алуста "Технологии XXI века". В 3-х т. Т. 1. / Под ред. д. т. н., проф. Н. В. Захарова. — Сумы: СНАУ, 2003. — С. 149 – 155.

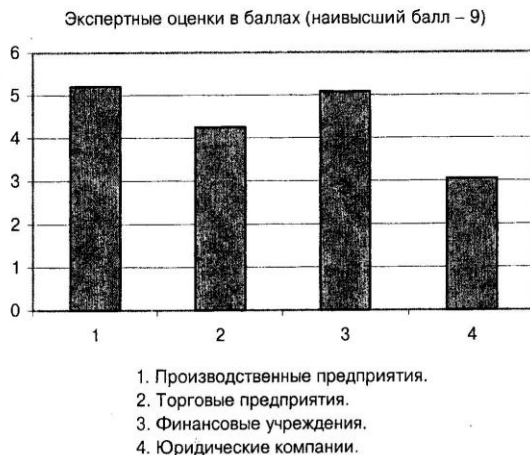
ИССЛЕДОВАНИЕ НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ ХАРЬКОВСКОГО РЕГИОНА В КОНТЕКСТЕ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИХ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ

Для развития инновационной деятельности предприятиям необходимо совершенствование их научно-технического потенциала (НТП). При этом особую актуальность приобретают исследования в области определения приоритетных направлений совершенствования НТП предприятий и их дальнейшего финансового обеспечения.

Целью статьи является рассмотрение результатов выполненного исследования (методом экспертных оценок) необходимости совершенствования учетно-отчетных и проблемно-ориентированных показателей научно-технического потенциала предприятий и рекомендация приоритетных направлений финансового обеспечения их развития.

Результаты анализа показали необходимость развития НТП как основного фактора инновационной деятельности на каждом предприятии, при этом актуальность совершенствования НТП зависит от размера предприятия и его отраслевой принадлежности, причем они подтвердили гипотезу, что каждое предприятие имеет собственные приоритетные направления финансового обеспечения развития НТП.

Наибольшая необходимость в совершенствовании НТП предприятий существует на крупных производственных предприятиях (АО "УПЭК" (численность персонала — 15 000 чел.), АО "Инвестор" (численность персонала — 5 000 чел.), АО "Стома" (численность персонала — 700 чел.). В зависимости от отраслевой специализации предприятий приоритетность в совершенствовании их НТП оказалась следующей (рис. 1.).



**Рис. 1. Приоритетность в совершенствовании НТП предприятий
по отраслевой специализации**

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Страхова, біржова та банківська діяльність

Анализ соотношения необходимости совершенствования учетно-отчетных и проблемно-ориентированных характеристик НТП на предприятиях с учетом их отраслевой специализации показал, что для всех предприятий приоритетным является совершенствование проблемно-ориентированных характеристик, позволяющих обеспечить инновационную деятельность предприятий, направленную на повышение их конкурентоспособности и инвестиционной привлекательности. В разрезе отдельных предприятий сохраняется, в основном, такая же приоритетность. Анализ структуры проблемно-ориентированных характеристик (рис. 2) в среднем по исследуемым предприятиям показал, что наибольшего совершенствования требуют следующие показатели: наличие специалистов соответствующего профиля (6,3 баллов), непосредственные связи данного подразделения с потенциальными пользователями ожидаемого результата или заказчиком на программу работ (6,1 баллов) и уровень развития сети партнерских связей, которые могут быть использованы данным подразделением при выполнении задания (6,0); менее актуальными названы все остальные показатели (от 4,9 до 5,5 баллов).



Рис. 2. **Распределение экспертных оценок сопоставления необходимости совершенствования проблемно-ориентированных характеристик НТП**

В разрезе групп предприятий по их отраслевой специализации среди проблемно-ориентированных характеристик требуют первоочередного совершенствования:

а) на производственных предприятиях: наличие специалистов соответствующего профиля, наличие опытно-экспериментальных установок и доступа к соответствующей технической базе, наличие специальных научных приборов и оборудования;

б) на торговых предприятиях: непосредственные связи данного подразделения с потенциальными пользователями или заказчиками, уровень развития сети партнерских связей, наличие специалистов соответствующего профиля;

в) в финансовых учреждениях: наличие опытно-экспериментальных установок и доступа к соответствующей технической базе, непосредственные связи данного подразделения с потенциальными пользователями или заказчиками, уровень развития сети партнерских связей, наличие специальных научных приборов и оборудования;

г) в юридических компаниях: наличие специалистов соответствующего профиля, наличие научного лидера.

Исходя из этого, можно сделать вывод, что на предприятиях г. Харькова существует необходимость в совершенствовании НТП. Анализ финансовой и бухгалтерской отчетности данных предприятий подтвердил этот вывод, так как на тех предприятиях, где более остро стоит проблема совершенствования НТП предприятий, как правило, снижается уровень конкурентоспособности и инвестиционной привлекательности предприятия. При этом специфические условия каждого предприятия или группы предприятий позволяют говорить лишь о разработке общих методических подходов к совершенствованию научно-технического потенциала предприятий в направлении эффективного его использования для обеспечения инновационной деятельности предприятий.

Абдаллах А. А.

УДК 330.341.1

МЕТОДИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ КАЧЕСТВА И СТЕПЕНИ РИСКА ИННОВАЦИОННОГО ПРОЕКТА ПРЕДПРИЯТИЯ

Инновационная деятельность предприятия всегда связана с риском и является рисковым бизнесом, поэтому усовершенствование методики учета риска разрешит существенным образом улучшить качество оценки эффективности инновационных проектов (ИП).

Оценка риска — один из основных этапов анализа рисков. Она заключается в качественной (классификации) или количественной оценке возможных потерь и возможности их возникновения.

Классификация рисков инновационного проекта, по мнению многих авторов (Валдайцев С. В., Лимитовский М. А., Грачева М. В., Идрисов А. Б., Ильенкова С. Д., Жуков В. Р. [1] и др.), предполагает следующее разбиение по группам: коммерческие риски; технические риски; маркетинговые риски; организационные; экономические и др.

Существует множество подходов к оценке рисков ИП. Укажем наиболее популярные работы таких авторов, как Жихор Е. Б. [2], Воронцовский А. В., Виленский В. Л.

Для обеспечения объективности анализа эффективности инновационной деятельности предприятия предлагается решение двух задач: во-первых, реклассификации рисков ИП; во-вторых, количественной оценки риска по этапам его жизненного цикла.

Автор считает, что жизненный цикл ИП (ЖЦИП) состоит из 12 этапов: маркетинговых и научных исследований потребностей рынка; генерации идей от других

источников; отбора бизнес-идей; разработки концепции товара и ее проверки; бизнес-анализа; разработки товара; испытания в рыночных условиях; подготовки и производства товара; внедрения; роста; зрелости; спада. Будем их обозначать символом i ($i = 1, 2, \dots, 12$).

Риск ИП есть угроза того, что предприятие понесет потери в виде дополнительных расходов сверх предусмотренных прогнозом при реализации всех этапов ИП, либо превышения планового времени реализации первых восьми этапов ИП, либо потери времени за счет риска, связанного с коммерциализацией инновации на рынке; либо получит доходы ниже тех, на которые оно рассчитывало. Эти перечисленные виды потерь ресурсов ведут к возможному недополучению прибыли при реализации ИП по сравнению с прогнозируемым вариантом.

Под реклассификацией рисков ИП (РРИП) понимаем их перераспределение с учетом возможности проявления событий, связанных с рисками на соответствующем этапе. Каждая фаза и каждый этап имеет свои особенности, учитывающие виды рисков.

Первая задача дает менеджерам проекта более ясную картину о факторах рисков, с которыми будет встречаться данный проект при его реализации. Для решения второй задачи оценки риска ИП предлагается подход, основанный на ЖЦИП в соответствии с РРИП.

Основные моменты, связанные с содержательным наполнением задачи оценки риска ИП, отражены, и можно приступить к формулировке постановки задачи.

Для этого введем следующие обозначения:

x_{ij} — рискованность i -го этапа ЖЦИП для рисков j -го типа;

$\Delta I_{1i}, \Delta T_{2i}, \Delta T_{13i}, \Delta R_{14i}$ — допустимые отклонения по расходам инвестиционных ресурсов, времени реализации и недополучения дохода, соответственно, определяемые экспертным путем.

Модель оценки риска ИП представим в следующей форме:

$$K_1 = \sum_{i=1}^{12} x_{i1} \rightarrow \min, \quad (1)$$

$$K_2 = \sum_{i=1}^8 T_i x_{i2} \rightarrow \min, \quad (2)$$

$$K_3 = \sum_{i=9}^{12} T_i x_{i3} \rightarrow \min, \quad (3)$$

$$K_4 = \sum_{i=9}^{12} R_i x_{i4} \rightarrow \min, \quad (4)$$

где, критерий (1) характеризует суммарную величину перерасхода инвестиций при реализации всех этапов инновационного проекта и стремление к ее минимизации;

критерий (2) означает требование минимизации суммарной величины превышения планового времени реализации первых восьми этапов ИП, связанных с первыми восьмью этапами;

критерий (3) учитывает жизненный цикл товара и отражает минимизацию потерь времени за счет риска, связанного с коммерциализацией инновации на рынке (последние четыре этапа);

критерий (4) описывает суммарную величину недополучения прогнозируемого дохода, связанную с рыночным риском, который должен быть наименьшим (последние четыре этапа).

Однако в данном исследовании вполне допустима линейная свертка. Таким образом, приходим к целевой функции вида:

$$\tilde{K} = \alpha_1 \tilde{K}_1 + \alpha_2 \tilde{K}_2 + \alpha_3 \tilde{K}_3 + \alpha_4 \tilde{K}_4 \rightarrow \min, \quad (5)$$

где $\alpha_1 + \alpha_2 + \alpha_3 + \alpha_4 = 1$, а $\tilde{K}_i$ — соответствующие безразмерные критерии.

Модель (1) – (5) в целом представляет собой задачу линейного программирования, методы решения которой хорошо известны.

Таким образом, направлением дальнейших исследований является оценка устойчивости, эффективности и привлекательности ИП с учетом перечисленных выше видов риска.

Литература: 1. Жуков В. Р. Управление инновационно-инвестиционной деятельностью предприятия: Автореф. дис. по специальности: 08.06.01. — Донецк: НЭУ, 2003. — 20 с.
2. Жихор Е. Б. Оценка эффективности инновационных проектов предприятия. Диссертация. — Харьков: ХГЭУ, 2002.

Андрейченко А. В.

УДК 001.895

МАЛЫЙ ВЕНЧУРНЫЙ БИЗНЕС В УКРАИНЕ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ

На сегодняшний день мировой опыт развития малого венчурного бизнеса показал, что финансирование только что возникших высокорискованных компаний является неотъемлемой частью экономического роста государства и благосостояния народа в целом. К сожалению, традиционные финансовые институты, такие как банки, в большинстве случаев уклоняются от предоставления финансовых средств новым высокорискованным компаниям, особенно в области новейших технологий, во избежание риска невозврата кредита. Поэтому возникает необходимость поиска альтернативных источников финансирования новых высокорискованных компаний. Автор считает, что одним из основных источников стимулирования развития новых высокорискованных предприятий является венчурный капитал, который по своей сущности есть единственным в своем роде методом финансирования, главной особенностью которого является финансирование новых высокотехнологических предприятий, что по своей сути есть высокорискованными, или же финансирование различных последующих стадий развития данных предприятий.

Проблема создания и выбора методов финансирования новых высокорискованных предприятий поднималась многими как отечественными, так и зарубежными авторами, такими, как А. М. Поручник, Л. Л. Антонюк, В. Г. Федоренко, А. Дагаев, Т. Хелман, П. Бемиш и т. д. Но, к сожалению, на данном этапе развития экономики Украины, несмотря на принятые законы "Про инновационную деятельность", "Про основы государственной политики в области науки и научно-технической деятельности", а также постановления Кабинета Министров Украины "Про создание

© Андрейченко А. В., 2004

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Страхова, біржова та банківська діяльність

Государственного инновационного фонда", не найдено оптимального национального источника финансирования и методов поддержки новых высокорискованных предприятий, не говоря уже о том, что в новых законодательных документах даже не определено, что можно называть "венчурным фондом". Только в ст.4 Закона Украины "Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)" дается ссылка на то, какое предприятие можно называть венчурным: "...В случае, если недиверсифицированный ИСИ (Институт совместного инвестирования) закрытого типа совершает исключительно частное размещение ценных бумаг собственного выпуска, и активы которого более чем на 50% состоят из корпоративных прав и ценных бумаг, которые не допущены к торгам на фондовой бирже или торгово-информационной системе, является венчурным фондом. Участниками венчурного фонда могут быть только юридические лица" [1].

Целью нашего исследования является определение основных перспектив в развитии вопроса о привлечении венчурного капитала для финансирования малых высокотехнологических предприятий.

Зарубежный опыт показывает, что развитие малого бизнеса является наиболее прогрессивным методом развития экономики государства и подразумевает под собой быстрый переход к стадии выпуска новой продукции по сравнению с крупными предприятиями. По своей же природе малые предприятия являются как бы "первопроходцами" в освоении того или иного пути внедрения нововведений, о чем свидетельствует целый ряд данных, например, о феномене Силиконовой долины, где сосредоточен в общей сложности весь научно-технический потенциал США.

Благодаря опыту высокоразвитых зарубежных стран, было определено, что малые высокотехнологичные компании более всего отвечают требованиям венчурных инвесторов, так как темпы их развития являются намного выше, чем у крупных предприятий. Основным же моментом, объясняющим желание венчурных инвесторов профинансировать данные высокотехнологические предприятия, является в первую очередь то, что эти предприятия работают на самых передовых рубежах науки и техники и способны обеспечить быстрый рост экспорта наукоемких товаров или выпуск конкурентоспособной экспортотамещающей продукции на внутренний рынок [2].

Что же касается поиска источника финансирования для данных предприятий, то на Украине, во-первых, существует несколько венчурных фондов с зарубежным капиталом, но, к сожалению, данные "венчурные фонды" не отвечают требованиям венчурного бизнеса, так как вместо того, чтобы заниматься поиском перспективных высокотехнологических компаний, они идут по принципу инвестирования компаний, в которых степень риска минимальна. Во-вторых, все возможные сверхприбыли, созданные на территории Украины, остаются за ее пределами, иначе говоря, в данных фондах отсутствует отечественный капитал [3].

Таким образом, можно сделать выводы, которые подтверждают необходимость создания средств поддержки развития малого высокотехнологического предпринимательства в условиях трансформации экономики Украины:

1. Необходимо найти средства и разработать концепцию создания и развития "национального венчурного фонда", обеспечив тем самым постоянное развитие экономики.

2. Сформировать систему научно-технического развития, которая могла бы обеспечить динамическое продвижение к мировым рынкам новейших продуктов и завладеть перспективными технологиями мирового значения.

Література: 1. Закон України "Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)". 2. Термінологія венчурного фінансування. Учебное пособие. — М.: Академический проект, 2002. 3. Федоренко В. Г. Венчуринг в Україні: сучасний стан та передумови подальшого розвитку // Інвестиції: практика та досвід.

КОМПЛЕКСНАЯ ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ КАПИТАЛОМ ПРЕДПРИЯТИЯ

Анализ существующих методик оценки управления капиталом предприятия [1 – 5] показывает, что их применение дает возможность выявлять слабые места в управлении, разрабатывать мероприятия относительно изменения его структуры, оборачиваемости, доходности, ликвидности, однако они не позволяют осуществлять комплексный анализ управления капиталом в целом и ранжировать предприятия в зависимости от качества управления капиталом.

Исходя из этого, необходимо разработать обобщающую систему оценки управления капиталом с использованием следующих этапов:

- 1) определение перечня коэффициентов, которые содержали бы всю существенную информацию о качестве управления капиталом;
- 2) установление значимости каждого показателя;
- 3) нормирование каждого коэффициента для правильной интерпретации итогового рейтинга качества управления капиталом;
- 4) определение текущего и динамичного рейтинга качества управления капиталом предприятия.

На первом и втором этапах с использованием экспертного метода определен набор показателей, необходимых для оценки качества управления капиталом, установлена значимость каждого из них и определены рекомендуемые значения показателей (табл. 1).

Таблица 1

Показатели для оценки качества управления капиталом предприятия

№ п/п	Показатели	Значимость ко- эффициента, %	Рекомендуемое значение
1	Коэффициент автономии	11	min 0,5
2	Коэффициент финансирования	9	max 1
3	Коэффициент долгосрочной финансовой независимости	3	0,85
4	Коэффициент обеспеченности оборотных активов собственными средствами	10	min 0,1
5	Коэффициент текущей ликвидности	9	2
6	Коэффициент быстрой ликвидности	10	1
7	Коэффициент абсолютной ликвидности	4	0,2
8	Коэффициент оборачиваемости всего капитала	9	min 0,5
9	Коэффициент оборачиваемости собственного капитала	7	min 1
10	Рентабельность всего капитала	10	min 0,05
11	Рентабельность собственного капитала	8	min 0,15
12	Рентабельность реализованной продукции	6	min 0,05
13	Коэффициент реинвестирования	4	0,8

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Страхова, біржова та банківська діяльність

Итоговая формула для определения текущего рейтинга качества управления капиталом предприятия имеет следующий вид:

$$P1 = (0,11 \times \frac{K_1}{H_1} + 0,09 \times (\frac{K_2}{H_2} + \frac{K_5}{H_5} + \frac{K_8}{H_8}) + 0,03 \times \frac{K_3}{H_3} + 0,1 \times (\frac{K_4}{H_4} + \frac{K_6}{H_6} + \frac{K_{10}}{H_{10}}) + 0,04 \times (\frac{K_7}{H_7} + \frac{K_{13}}{H_{13}}) + 0,07 \times \frac{K_9}{H_9} + 0,08 \times \frac{K_{11}}{H_{11}} + 0,06 \times \frac{K_{12}}{H_{12}}) \times 100, \quad (1)$$

где P1 — текущий рейтинг качества управления капиталом предприятия;
K₁...K₁₃ — коэффициенты оценки качества управления капиталом;
H₁...H₁₃ — рекомендуемые значения для коэффициентов K₁...K₁₃.

Итоговая формула для расчета динамического рейтинга качества управления капиталом имеет следующий вид:

$$P2 = (0,11 \times \frac{\bar{K}_1 - \sqrt{\bar{K}_1^2 - K_1^2}}{H_1} + 0,09 \times (\frac{\bar{K}_2 - \sqrt{\bar{K}_2^2 - K_2^2}}{H_2} + \frac{\bar{K}_5 - \sqrt{\bar{K}_5^2 - K_5^2}}{H_5} + \frac{\bar{K}_8 - \sqrt{\bar{K}_8^2 - K_8^2}}{H_8}) + 0,03 \times \frac{\bar{K}_3 - \sqrt{\bar{K}_3^2 - K_3^2}}{H_3} + 0,1 \times (\frac{\bar{K}_4 - \sqrt{\bar{K}_4^2 - K_4^2}}{H_4} + \frac{\bar{K}_6 - \sqrt{\bar{K}_6^2 - K_6^2}}{H_6} + \frac{\bar{K}_{10} - \sqrt{\bar{K}_{10}^2 - K_{10}^2}}{H_{10}}) + 0,04 \times (\frac{\bar{K}_7 - \sqrt{\bar{K}_7^2 - K_7^2}}{H_7} + \frac{\bar{K}_{13} - \sqrt{\bar{K}_{13}^2 - K_{13}^2}}{H_{13}}) + 0,07 \times \frac{\bar{K}_9 - \sqrt{\bar{K}_9^2 - K_9^2}}{H_9} + 0,08 \times \frac{\bar{K}_{11} - \sqrt{\bar{K}_{11}^2 - K_{11}^2}}{H_{11}} + 0,06 \times \frac{\bar{K}_{12} - \sqrt{\bar{K}_{12}^2 - K_{12}^2}}{H_{12}}) \times 100, \quad (2)$$

где P2 — динамический рейтинг качества управления капиталом предприятия;
 $\bar{K}_1$... $\bar{K}_{13}$ — средние значения коэффициентов K₁...K₁₃.

Динамический рейтинг позволяет учесть динамику изменения качества управления капиталом. Для его определения вычисляются средние значения и средне-квадратические отклонения всех коэффициентов. Итоговый текущий и динамический рейтинги, рассчитанные для конкретных предприятий, представлены в табл. 2.

Таблица 2

Рейтинг качества управления капиталом предприятий

Предприятие	Текущий рейтинг	Динамический рейтинг	Ранг предприятия
№1	242	280	2
№2	-226	-419	8
№3	163	101	4
№4	-59,48	-62,03	7
№5	391	311	1
№6	168	127	3
№7	92	44	5
№8	80	26	6

Исходя из данных таблицы, по качеству управления капиталом на первом месте находится предприятие №5, высокий рейтинг которого обусловлен наличием

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Страхова, біржова та банківська діяльність

значительного размера собственных оборотных средств, высокой оборачиваемостью и рентабельностью капитала. На втором месте — предприятие №1, что вызвано достаточной финансовой независимостью и оборачиваемостью капитала. Последние места занимают предприятие №4 и предприятие №2, рейтинг которых отрицателен ввиду отсутствия собственных оборотных средств, низкой рентабельности и оборачиваемости.

Таким образом, приведенная методика позволяет осуществлять комплексную оценку качества управления капиталом предприятия, учитывающую все основные коэффициенты, их рекомендуемые значения, статический и динамический аспекты, а также ранжировать предприятия в зависимости от рассчитанного рейтинга.

Література: 1. Абрютіна М. С. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства: Учебно-практичне посібник / М. С. Абрютіна, А. В. Грачев. — М.: Дело и сервис, 1998. — 256 с. 2. Артеменко В. Г. Фінансовий аналіз: Учебне посібник / В. Г. Артеменко, М. В. Беллендир. — М.: Изд. "ДИС", НГАЭиУ, 1997. — 128 с. 3. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента: Учебное пособие. — М.: Финансы и статистика, 1997. — 480 с. 4. Бланк И. А. Управление использованием капитала. — К.: Ника-Центр, 2000. — 656 с. 5. Забродский В. А. Диагностика финансовой устойчивости функционирования производственно-экономических систем / В. А. Забродский, Н. А. Кизим. — Харьков: Бизнес-Информ, 2000. — 108 с.

Борисенко М. А.

УДК 658.589

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Амортизаційна політика як інструмент управління процесом відтворення зношених засобів праці визначає управлінський цикл прийняття та реалізації рішень щодо забезпечення нормального функціонування вартісного кругообігу засобів праці, а саме: рішення щодо необхідного рівня інтенсивності відтворення, обсягу відтворення та рішення щодо вибору найбільш прийнятних форм і вартості відтворення. Вплив зовнішнього середовища обумовлює варіативність амортизаційної політики та, як наслідок, необхідність її обґрунтованого формування. Останнім надбанням процесу лібералізації державної амортизаційної політики є надання підприємствам можливості¹ самостійно "прийняти рішення про застосування інших норм амортизації, що не перевищують законодавчо визначених норм" [1; 2]. Тобто актуальним питанням сьогодення, що постає перед вітчизняними підприємствами, є визначення оптимальної інтенсивності відшкодування (фіскальної амортизації) та відтворення (економічної амортизації) зношених засобів праці.

Визначення оптимального терміну відшкодування та відтворення зношених засобів праці, на погляд автора, має спиратися, перш за все, на досягнення головної мети амортизаційної політики підприємства: своєчасно і з мінімальними витратами відтворювати, а тому і відшкодовувати зношені засоби праці. Останнє передбачає об'єктивне

¹ Для основних фондів, які придбані після 01.01.2004 року.

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Страхова, біржова та банківська діяльність

врахування сукупного впливу процесів фізичного зносу та морального зношування основних засобів. Отже, формування інноваційно-орієнтованої амортизаційної політики підприємства на цьому етапі має спиратися на врахування оптимального терміну експлуатації засобів праці як інструменту найбільш об'єктивного урахування процесів зношування. Застосування оптимального терміну експлуатації засобів праці є відправним моментом щодо визначення оптимальних ставок нарахування економічної та фінансової амортизації. Деякими аспектами вирішення означеного питання займалися провідні світові та вітчизняні економісти: Колегаєв Р. М. [3], Орлов П. А. [3; 4], Покропивний С. Ф. [5], Фостер Р. [6]. Однак критичний аналіз економічної літератури визначив недостатній рівень врахування впливу НТП у процесі врахування оптимального терміну експлуатації засобів праці². Метою даної публікації є визначення методичного підходу до врахування впливу процесу морального зношування при визначенні оптимальної інтенсивності відшкодування (відтворення) засобів праці, що зумовлює можливість формування інноваційно-орієнтованої амортизаційної політики підприємства.

Врахування оптимального терміну експлуатації засобів праці автор пропонує здійснювати згідно з методикою, основу якої складає "циклова" методика, запропонована колективом вчених під керівництвом Колегаєва Р. М. [3]. Її сутність полягає у визначенні мінімальної питомої собівартості напрацювання засобу праці шляхом співставлення витрат на придбання, експлуатацію та утримання засобу праці із його напрацюванням за весь термін експлуатації. На думку автора, головним недоліком даної методики є врахування впливу процесу морального зношування лише у частині поточної матеріалізації наукових знань у окремих елементах виробничих сил. Для повноти визначення впливу НТП та формування інноваційно-орієнтованої амортизаційної політики підприємства, на погляд автора, необхідно враховувати вплив "нематеріалізованої" компоненти НТП, відокремлення якої зумовлено, перш за все, безперервністю інноваційної діяльності людства. Доцільним буде визначення та корегування "циклової" методики з огляду на коефіцієнт, що враховує "запас новизни" або потенціал актуальності певного засобу праці — терміну, протягом якого його застосування буде доцільним з економічної точки зору.

Таким чином, прагнення підприємства у найкоротші строки та найліпшим чином привести своє внутрішнє середовище у відповідність із мінливими зовнішніми умовами, забезпечуючи у процесі такої адаптації підтримку та розвиток існуючих, а також утворення нових конкурентних переваг, визначає необхідність найповнішого урахування впливу фізичного та морального зношування на основні засоби. Визначення оптимальної інтенсивності нарахування економічної та фінансової амортизації, спираючись на наведену методику, дозволить підприємству своєчасно відновлювати застарілі засоби праці, створюючи тим самим базис інноваційного розвитку підприємства. Головним питанням, що потребує подальшої розробки, є формалізоване визначення сукупності показників, які виступають критеріями ефективності амортизаційної політики щодо кожного з етапів її формування.

Література: 1. Закон України "Про Державний бюджет України на 2004 рік" // Урядовий кур'єр. — 2003. — №228. 2. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" 24.12.2002 р. №349-15 (IV) // Відомості Верховної Ради. — 2003. — №12. — С. 88. 3. Колегаєв Р. Н. Управление обновлением машинного парка / Р. Н. Колегаєв, П. А. Орлов, В. И. Шелепко. — К.: Техніка, 1981. — 176 с. 4. Орлов П. А. Визначення зношування основних засобів бюджетних установ / П. А. Орлов, С. П. Орлов // Фінанси України. — 2002. — №2. — С. 41 – 48. 5. Покропивний С. Ф. Эффективность ремонта машин. — К.: Техніка, 1975. 6. Фостер Р. Обновление производства: атакующие выигрывают: Пер. с англ. — М.: Прогресс, 1987. — 272 с.

² Об'єктом поточного дослідження є активна частина основних засобів підприємства.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИНТЕРНЕТ-БАНКИНГА В СТРАНАХ С ПЕРЕХОДНОЙ ЭКОНОМИКОЙ

Под Интернет-банкингом подразумевается проведение банковских операций (переводы, транзакции через автоматическую клиринговую систему, представление и оплата счетов) без визита клиента в банк.

Зарубежный опыт показывает, что с помощью Интернет-банкинга могут быть осуществлены все виды банковских операций, предусмотренные законодательными актами различных стран, за исключением только двух, таких как операции с наличными и драгоценными металлами.

Согласно данным статистических отчетов Великобритании за 2000 – 2002 годы [1], а также балансовых отчетов крупнейших банков Великобритании [2] развитие Интернет-банкинга несет выгоду как финансовой системе страны, так и использующим его предприятиям.

Исследования, проведенные Британским казначейством [3] и организацией по международному банковскому регулированию [4], показали перспективы роста Интернет-банкинга на международном уровне, в том числе в развивающихся странах и в странах с переходной экономикой [5].

Актуальность темы развития Интернет-банкинга как нового принципа управления финансовой деятельностью предприятия в странах СНГ обусловлена двумя факторами. С одной стороны, резкий рост количества текущих банковских счетов и наличие перспектив роста (в то время как в Беларуси на душу населения приходится 0,1 банковского счета, в Европе этот показатель составляет 1,4), с другой — резкий рост инвестиций в сферу коммуникаций (в Беларуси в 2003 году прямые иностранные инвестиции в связь составили 115,98 млн. дол. — 17%) [6], что является необходимым условием и предпосылкой для развития Интернет-банкинга в стране.

Задачами работы являются: проанализировать результаты развития Интернет-банкинга в развитых странах, возможность заимствования зарубежного опыта и готовность предприятий и банковской сферы Республики Беларусь к внедрению Интернет-банкинга; выявить проблемы и препятствия развития Интернет-банкинга, его преимущества для предприятий и банковской сферы, а также перспективы и угрозы развития трансграничного Интернет-банкинга.

Проведенные исследования показали, что около 92% английских банков предлагают своим клиентам операционный Интернет-банкинг, позволяющий клиентам выполнять транзакции в режиме реального времени. Один из крупнейших банков Великобритании HSBC Bank в годовом отчете за 2002 год заявил, что количество компаний, которые банк обслуживает только при помощи Интернет-банкинга, достигло 35 000, при этом ими было осуществлено банковских операций на сумму 1 732,5 млн. фунтов [2].

В европейских странах за 5 – 7 лет существования Интернет-банкинга количество операций, осуществляемых при его помощи, достигло уровня 20%. Для дости-

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Страхова, біржова та банківська діяльність

жения такого показателя Беларуси, по прогнозам аналитиков, потребуется от 10 до 20 лет в зависимости от инициативности как банков, так и руководителей предприятий.

В настоящее время из 28 банков Республики Беларусь 11 предоставляют услуги информационного Интернет-банкинга и 4 — коммуникационного. В России около 10% банков предоставляют возможности Интернет-банкинга.

Для предприятий Интернет-банкинг несет следующие преимущества:

- возможность открывать счет в любом банке;
- быстрый и эффективный способ управления банковским счетом;
- возможность уменьшения налоговых выплат по операциям, совершаемым с помощью Интернет-банкинга и потерь от разницы в валютных курсах;
- резкое сокращение возможности злоупотреблений со стороны работников предприятия на всех стадиях работы с денежными средствами;
- возможность упростить учет движения различных безналичных выплат на предприятии.

Для банка Интернет-банкинг представляет собой альтернативу создания сети филиалов, так как позволяет:

- исключить "географическую составляющую" и сократить временной фактор при работе с клиентами;
- повысить качество коммуникационных процессов;
- снизить затраты и повысить конкурентоспособность;
- интегрировать банковские процессы с другими финансовыми продуктами и услугами, использующими удаленный доступ к денежным системам.

К числу проблем, сдерживающих развитие Интернет-банкинга в странах СНГ, относится отсутствие четко сформулированного и систематизированного законодательства как по вопросам защиты и безопасности, так и в области электронной коммерции вообще.

Необходимое юридическое обоснование складывается из различных положений, многочисленных законодательных актов. Так, правовой основой проведения операций при помощи Интернет-банкинга может служить нормативный правовой акт, регулирующий проведение безналичных расчетов, где клиентам предоставлена возможность передачи платежных поручений в банк с применением телетрансмиссионных средств.

Развитие Интернет-банкинга привело к появлению понятия трансграничного Интернет-банкинга, что может быть определено как удаленное предоставление банковских услуг банком одной страны резидентам другой страны без физического присутствия филиала банка во второй стране [7].

Существование трансграничного Интернет-банкинга может привести к конкуренции между банками различных стран, к юридическим противоречиям (так как деятельность таких банков очень трудно выявить), к упрощению незаконной деятельности субъектов экономики и, следовательно, к увеличению рисков для банков, осуществляющих трансграничный Интернет-банкинг.

Можно выделить систему качественных и количественных показателей, помогающих выявить трансграничную деятельность банка, среди них: маркетинговые подходы, валюта расчетов, широта раскрытия информации о местонахождении филиалов и др. Используя эти показатели с высокой долей вероятности, можно оценить дистанционное предоставление банковских услуг резидентам других стран.

Таким образом, внедрение Интернет-банкинга способно внести существенные коррективы в развитие банковской системы, приводя к росту процентных ставок по депозитам, уменьшению реальной стоимости существующих филиальных сетей банка и увеличению рентабельности как через увеличение доходов, так и через сокращение издержек.

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Страхова, біржова та банківська діяльність

Осознание перспектив и преимуществ Интернет-банкинга позволит сократить временные и денежные затраты на получение банковской услуги для каждого отдельно взятого предприятия.

Литература: 1. Annual Abstracts of Statistics. 2003 edition United Kingdom. 2. HSBC BANK PLC // Annual Report and Accounts 2002. UK 2003. 3. Bank Review H. M. Treasury. United Kingdom 2003. 4. Basel Committee on Banking Supervision // www. bis. Org. 5. Online banking report — monthly report on internet banking products & markets // www. onlinebankingreport. Com. 6. Аналіз інвестиційної діяльності за 2003 год // Белорусский рынок. — 2004. — №7. 7. Management and Supervision of Cross-Border Electronic Banking Activities // Basel Committee on Banking Supervision. — July 2003.

Грачов О. В.

УДК 001.895

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПРОЦЕСОМ НА ВАТ "ТУРБОАТОМ"

Актуальним завданням держави є активізація інвестиційної діяльності та значне збільшення обсягів інвестицій. Результатом економічних перетворень в Україні стало поживлення інвестиційної діяльності. З 1998 року темпи збільшення інвестицій випереджають темпи збільшення валового внутрішнього продукту і промислового виробництва [1].

Реформування ринкової економіки зумовлює необхідність специфічного підходу до управління інноваційно-інвестиційним процесом на підприємстві. Стратегічні цілі, які ставить підприємство, мають інноваційний характер (нововведення в економічних, виробничих і збутових потенціалах). Інноваційна політика передбачає об'єднання цілей технічної політики, політики капіталовкладень, системи управління підприємством і спрямована на впровадження нових технологій.

ВАТ "Турбоатом" є флагманом турбогідромашинобудування в Україні, тому автор вважає доцільним розповісти про досвід управління інноваційно-інвестиційним процесом, що існує на підприємстві, та рекомендації групи вчених Харківського державного економічного університету щодо вибору стратегії інноваційного розвитку підприємства, які були запропоновані за його особистою участю в результаті наукових досліджень, проведених у рамках госпдоговірної науково-дослідницької роботи [2].

Аналіз інноваційної активності та використання інноваційного потенціалу підприємством показав, що частка інноваційних витрат у загальній сумі витрат за 2000 – 2002 рр. склала відповідно 1,4%; 1,2%; 0,8%, при цьому майже половина з них щорічно спрямовується на проведення досліджень і розробок. Частка інноваційної продукції у загальному обсязі виробництва склала — 1,1%; 30,3%; 10,7% [2].

Оцінка стану інноваційного потенціалу підприємства за Модульною програмою для менеджерів "Управління інноваціями" [3, с. 116 – 118] проводилася через анкетування працівників за десятьма його складовими елементами. У таблиці подана поелементна оцінка складових інноваційного потенціалу ВАТ "Турбоатом", що наочно показує його "слабкі місця".

© Грачов О. В., 2004

**Аналіз ефективності використання інвестиційно-інноваційного
потенціалу підприємства**

№ п/п	Елемент інноваційного потенціалу (внутрішнє середовище підприємства)	Оцінка елемента (сер. зважена)
1	Фінансове забезпечення	2,6
2	Інформаційне забезпечення	2,5
3	Матеріальне забезпечення	2,4
4	Нормативно-правове забезпечення	2,3
5	Технічне оснащення виробництва	3,5
6	Технологічне оснащення виробництва	3,5
7	Освітній рівень персоналу	3,8
8	Рівень творчої ініціативи персоналу	3,8
9	Здатність персоналу	3,9
10	Бажання персоналу	3,8
	Середня оцінка	3,2

Аналіз ефективності використання інноваційного потенціалу показав порівняно невисоку середню оцінку його значущості (3,2). Це зумовило потребу розробки стратегії інноваційного розвитку підприємства.

Сучасна методологія вирішення таких завдань базується на системному аналізі, що реалізується сукупністю методів: методу аналізу ієрархії, методу Байєса, методу Делфі, методу морфологічного аналізу, методу перехресного аналізу.

Серед перерахованих якісних методів аналізу особливе місце займає метод аналізу ієрархій, розроблений американським системним аналітиком Т. Сааті [4].

Цей метод дозволяє конструювати модель вирішення проблем, що враховує: взаємозалежність факторів зовнішнього середовища, відношення середовища та організаційних систем, мотивацію їхньої діяльності, можливі напрямки розвитку дій.



**Рис. Ієрархічна модель експертної оцінки пріоритетів логічно можливих
напрямів інноваційного розвитку ВАТ "Турбоатом"**

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Страхова, біржова та банківська діяльність

Таким чином, вирішення завдань методом Т. Сааті дозволило розробити модель експертної оцінки пріоритетів можливих напрямків інноваційного розвитку ВАТ "Турбоатом", яка подана на рисунку. Детальний алгоритм вирішення завдання описано у роботі [2].

Література: 1. Програма розвитку інвестиційної діяльності на 2002 – 2010 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2001 року №1801 // Офіційний вісник України. — 2002. — №12.
2. Управління інноваційно-інвестиційним процесом на підприємстві: Звіт з науково-дослідної роботи // Харківський державний економічний університет. №ДР 01010000567; Інв. №5 / 2002 – 2003. — Харків, 2003. — 164 с. 3. Гунин В. Н. Управление инновациями: 17-модульная программа для менеджеров "Управление развитием организации". Модуль 7. — М.: Инфра-М, 2000. — 272 с. 4. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий: Пер. с англ. — М.: Радио и связь, 1993. — 320 с.

Григорьев С. Ю.

УДК 330.341.1

Ладыженская Л. О.

ИННОВАЦИИ НА РЫНКЕ МОБИЛЬНОЙ СВЯЗИ УКРАИНЫ

Мобильный рынок Украины сегодня представляет собой динамический и в то же время непредсказуемый сегмент экономики. На нем господствуют всего лишь два оператора, которые практически поровну поделили рынок между собой. Именно они диктуют ситуацию на рынке и для более мелких операторов. На 1 марта 2004 г. количество мобильных пользователей стандарта GSM достигло почти 7 млн. Национальные операторы UMC и Киевстар продолжают удерживать около 97% мобильного рынка, остальные операторы (DCC, Golden Telecom, Wellcom) делят между собой лишь 3%.

Целью данного исследования является предложение наиболее, на взгляд авторов, рациональных решений проблем, связанных с возможной монополизацией рынка. Использованные методы — социологический опрос и структурный анализ.

Проанализировав мобильный рынок, можно сделать прогноз, что в ближайшее время около 51% рынка может перейти к крупнейшему европейскому оператору — компании Vodafone (в том случае, если она приобретет МТС). Как следствие, резко снизится конкурентоспособность рынка, так как у остальных операторов Украины (в том числе Киевстар) не хватит финансовых сил, чтобы противостоять такой крупной компании. От монополизации рынка пострадают, в первую очередь, потребители.

Недавно оператор "Киевстар" ввел новые тарифы на препейд-услугу Ace&Base с целью привлечения новых абонентов. Однако авторы предлагают еще больше перепланировать услугу Ace&Base: **Ace** — новое позиционирование: пакет для деловых людей с расширенным набором функций. Ввести зональную тарификацию, продвинутую голосовую почту, отсылку и получение факсов, GPRS и льготный тариф на операторов. Ввести несколько любимых номеров. **Base** — новое позиционирование: пакет для молодежи со средним достатком. Снизить тариф на сеть до 0,18 у. е./мин. в дневное время, в ночное время до 0,10 у. е./мин. Для обоих пакетов ввести роуминг и ваучеры низшего номинала (10 – 15 грн).

По проведенному опросу среди студентов различных вузов авторы пришли к выводу, что студенты мало говорят по телефону, а больше общаются через sms. Поэтому, по мнению авторов, именно на это следует обратить внимание (за 1 sms — 0,05 грн). Кроме этого, следует снизить номиналы на пополнение счета (10 – 15 грн), так как у студентов доходы небольшие, и увеличить количество любимых номеров. Для того чтобы прибыль операторов не снизилась, следует поднять в разумных пределах цену на исходящие звонки (2 – 4 грн./мин.). Такой тариф позволит привлечь еще большее количество студентов, в том числе в результате перехода абонентов с Джинс на Киевстар. На смену препейд-услугам приходит тарифный план особого рода, на который устанавливается фиксированная месячная плата независимо от количества звонков (услуг) абонента. Это пакет "Безлимитный". Таким образом, вывод однозначен — среди всех предложений на рынке безлимитных пакетов только UMC предлагает простой и достойный выбор для контрактных абонентов [1]. Из этого следует, что компании Киевстар пришло время полностью пересмотреть свой безлимитный пакет. Авторы предлагают этой компании создать определенный пакет услуг для разных категорий граждан, который бы тоже оплачивался одинаково ежемесячно. При этом плата за услуги, которые абонент не включил в свой пакет, была бы несколько выше обычной. Авторы считают, что такая дифференциация безлимитного пакета позволит привлечь значительное число абонентов (например, абоненту необходимо совершать много международных звонков, а в пакете Ace этого не предусмотрено, в то время как этим обновленным видом контракта предусмотрена подписка на предпочитаемые виды услуг, что позволит абоненту экономить).

Естественно, вводить постоянные новые пакеты — довольно рискованное дело. Учитывая, что компания Голден Телеком продает свой мобильный бизнес, авторы предлагают Киевстар купить ее. Как известно, пакет UNI (препейд-услуга компании Голден Телеком) является одним из самых выгодных предложений на рынке. А Киевстар имеет возможность устранить основной недостаток этого пакета — его локализованность. Это предложение от Киевстар сможет достойно конкурировать с Джинс. На взгляд авторов, это введение позволит Киевстар привлечь довольно большое количество новых абонентов, в том числе и абонентов Джинс.

В настоящее время в Европе операторы объединяются в так называемые мобильные альянсы с целью противостояния крупным компаниям. Авторы предлагают Киевстар вступить в Mobile Alliance, так как в его состав входит норвежская компания Telenor Mobil, которая владеет контрольным пакетом акций компании Киевстар.

Таким образом, такие введения позволят повысить качество мобильной связи, предотвратить возможную монополизацию рынка, а также сделать мобильную связь наиболее выгодной для потребителя.

УДК 331.108

Маркова Н. С.

СТРАТЕГИЧЕСКОЕ УПРАВЛЕНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫМ РАЗВИТИЕМ ПЕРСОНАЛА

Стратегическое управление персоналом является составной частью кадровой политики, от эффективности разработки и реализации которой зависит будущий

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Страхова, біржова та банківська діяльність

успех деятельности современного предприятия. Стратегия кадровой политики определяется личностью руководителя, зрелостью и профессионализмом работников, состоянием общественных отношений. Основные положения такой политики закреплены в различных кадровых документах: уставе, коллективном договоре, философии предприятия.

Процесс встраивания стратегического менеджмента в концептуальную основу функционирования предприятия во многом зависит от уровня развития его работников, так как главенствующими факторами постиндустриального общества являются знания и информация. Поэтому инновационное развитие предприятия во многом определяет уровень профессионализма, креативности, интеллектуализации работника.

Таким образом, вопросы, связанные с развитием интеллектуального потенциала работников, в настоящее время вызывают неподдельный интерес со стороны отечественных и зарубежных ученых и практиков, среди которых необходимо выделить Бандура С. И., Гриневу В. Н., Гришнову О. А., Заяц Т. А., Качана Е. П., Колота А. Н., Оникиенко В. В., Савченко В. А., Тютюнникова С. В., Чухно А. А. Немаловажны для украинской научной мысли и практического применения работы зарубежных исследователей П. Друкера, Р. Марра, Г. Шмидта, М. Боумана, Г. Беккера и др. Центральное место в их работах занимают проблемы человека, его развития и совершенствования в процессе труда, а также социализация общественного производства.

Целью статьи является определение необходимости повышения интеллектуального уровня работников в контексте стратегического управления персоналом предприятия. В процессе данного исследования использованы аналитический, индуктивный, дедуктивный, исторический и другие научные методы, а также системный подход при решении поставленной цели.

Стремительные интеграционные процессы, происходящие в Украине, делают необходимым изучение вопросов интеллектуализации человеческого капитала, повышения роли человека в производстве, а также направленности на человекоориентированную экономику.

Основополагающим является осознание первостепенной роли человека в производстве и общественной жизни, что позволит направлять инвестиции на развитие его способностей и умений. Опыт западных предприятий позволяет утверждать о целесообразности и необходимости капиталовложений в главный ресурс производства — человека. Именно он со своими знаниями, умениями, навыками является одним из главных конкурентных преимуществ. Только человек, обладая предпринимательскими способностями, в силу своих природных качеств может управлять остальными факторами производства и создавать добавочную стоимость продукта, тогда как остальные — лишь переносить свою стоимость. "Все ресурсы, кроме человеческих, подчиняются законам механики — невозможно получить результат больший, чем сумма всех их видов. Лишь человек — единственный ресурс, способный к развитию и самосовершенствованию" [2].

Процесс постоянного поиска более совершенных технологий, лучшей организации производства связан, в первую очередь, со стремлением организации превзойти конкурентов, что выражается в способности генерировать представления, знания, умения, углубляющие различия в свою пользу, то есть генерировать ноу-хау. И чем лучше это удастся предприятию, тем устойчивее оно к внешним изменениям.

Повышение эффективности управления персоналом зависит от разработанной стратегии управления и существующих инноваций, касающихся стилей управления, делегирования полномочий, применяемых методов обучения и путей повышения интеллектуального уровня персонала. В соответствии с этим, стратегическое управление

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Страхова, біржова та банківська діяльність

персоналом — это процесс установления основных долгосрочных целей и намерений по поводу отбора, найма, расстановки и развития персонала, а также определение объема необходимых для этого ресурсов, которые используются для достижения целей.

Таким образом, можно выделить недостатки менеджмента персонала, которые характерны для большинства отечественных предприятий:

практика применения ноу-ут (знаю что) в противовес использования продуктов интеллектуальной собственности ноу-хау (знаю как);

устаревшие персонал-технологии, которые в недостаточной степени учитывают современное состояние кадрового потенциала и возможности получения от его использования экономического эффекта;

стереотипное представление кадровой службы, в функции которой входит лишь работа с документами.

Пережитки административно-командной системы хозяйствования являются препятствием при реализации программы инновационного развития предприятия, поэтому для решения поставленных проблем рекомендуется:

переход к использованию первичных продуктов интеллектуальной собственности, а не повсеместно используемых технологий. Информацией ноу-ут (любые строго фиксированные данные, включая патенты, относящиеся к разряду ноу-ут) занимаются обученные люди, успешно работающие при условии, что полученная информация совпадает или почти совпадает с их специализацией и сохраняет свою ценность в течение относительно длительного времени, в то время как информацией ноу-хау занимаются предприниматели, по существу интеллектуалы, функции которых сводятся не столько к экспертизе информации, сколько к управлению реальностью;

переход к "человеческому фактору" в менеджменте, то есть ориентация на человека, а также к его максимальной активизации для реализации стратегических задач предприятия;

предоставление службе управления персоналом полномочий по найму, расстановке, обучению и оценке кадров. Прежде всего, эти работники должны обладать профессиональными знаниями, умениями, навыками в области человеческих отношений, коммуникации, психологии.

Научная новизна исследования заключается в обосновании необходимости повышения интеллектуального уровня работников, а также повышения роли стратегического управления интеллектуальным развитием персонала.

Практическое значение приобретает актуальность при переходе к качественно новому отношению к работнику, повышении роли интеллектуального труда и влияния интеллектуальных технологий на современное развитие предпринимательства в Украине.

Таким образом, менеджмент персонала, ориентированный на инновационное развитие предприятия, должен основываться на внимании к индивидууму и его знаниям, которые являются основным производящим ресурсом для формирования интеллектуального потенциала в рамках стратегии управления предприятием, и который, в свою очередь, образует неотделимый элемент стратегии будущего развития государства.

Литература: 1. Букович У. Управление знаниями: руководство к действию: Пер. с англ. / У. Букович, Р. Уильямс. — М.: ИНФРА-М, 2002. — 504 с. — Сер. "Менеджмент сегодня". 2. Друкер Питер Ф. Практика менеджмента: Пер. с англ. / Учеб. пособие. — М.: Изд. дом "Вильямс", 2000. — 396 с. 3. Менеджмент XXI века: Пер. с англ. / Под ред. С. Чоудхари. — М.: ИНФРА-М, 2002. — 448 с. — Сер. "Менеджмент для лидера".

ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У НАПРЯМКУ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ

Успішний розвиток вітчизняної економіки, підвищення конкурентоспроможності українських підприємств і виробленої ними продукції неможливо здійснити без інвестування у інноваційний розвиток виробничої сфери, зокрема в екологізацію виробництва. Останнім часом в Україні переважають ресурсо- та енергоємні галузі, експорт має переважно сировинну орієнтацію. До головних причин ситуації, що склалася, слід віднести:

- 1) низьку екологічність технологій;
- 2) низьку економічну зацікавленість підприємств у здійсненні природоохоронних заходів;
- 3) низький рівень екологічної культури та освіти [1].

Задля інтеграції у світове співтовариство потрібно подолати розрив національної економіки від передових економічно розвинутих країн, що стався внаслідок несумісності технологій, відсутності належної уваги до інвестицій та інновацій, в першу чергу, в напрямку екологізації виробництва. Автор зазначає, що останнім часом у країнах з розвинутою економікою одним із важливих параметрів конкурентоспроможності вважається екологічність товарів, технологій, які використовуються підприємствами.

Здійснення заходів щодо екологізації виробництва можливе лише за умови належного фінансового забезпечення. Таким чином, у сучасних умовах проблема фінансування інновацій у напрямку екологізації виробництва набуває значної актуальності.

Необхідно дослідити проблеми та виявити можливості успішного фінансування інноваційної діяльності у напрямку екологізації як на рівні суспільного виробництва, так і на рівні суб'єктів господарювання.

Фінансування інноваційної діяльності можливо здійснювати, мобілізуючи власні кошти, позикові кошти, залучені кошти, а також перерозподільчі кошти між виробниками товарів та послуг різного рівня екологічності.

Розглянемо детальніше зазначені механізми фінансування та проблеми їх застосування у вітчизняних умовах.

Існує два джерела власних інвестиційних ресурсів: прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства та амортизаційні відрахування. Для активізації цих джерел необхідне удосконалення законодавчої бази, в першу чергу, податкового законодавства.

Щодо амортизаційних відрахувань, то в Україні останнім часом стало можливим застосування прискореної амортизації, що дозволяє при будь-якій ставці дисконту накопичити значні суми коштів за незначний строк у порівнянні з лінійною амортизацією. На рівні підприємств на інвестування інновацій також можна спрямовувати, наприклад, кошти, отримані від реалізації морально та фізично застарілого обладнання.

Але слід зазначити, що макроекономічне регулювання даного механізму є першочерговим. Досвід країн з розвинутою ринковою економікою свідчить, що пільгова амортизаційна політика разом з політикою кредитної експансії дозволяє забезпечити в значній мірі самофінансування інноваційної діяльності на підприємстві.

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Страхова, біржова та банківська діяльність

Здійснення фінансування інновацій у сфері виробництва, зокрема його екологізації, можливе також за рахунок мобілізації позикових коштів. У світовій практиці часто застосовуються довгострокові позики та кредити.

У вітчизняних умовах з метою стимулювання кредитування зазначених інноваційних заходів можливе застосування дотацій з боку держави кредиторам, котрі кредитують підприємства, що застосовують екологічні технології чи виробляють екологічні товари та надають екологічні послуги.

Механізми мобілізації залучених коштів наступні: залучення коштів від емісії цінних паперів, залучення коштів від розміщення цінних паперів на вторинному ринку, розширення статутного фонду за рахунок додаткових внесків.

Фінансування інновацій у напрямку екологізації діяльності підприємств можливе також шляхом перерозподілу коштів між виробниками екологічних товарів та послуг та виробниками товарів і послуг, котрі не відповідають чи не зовсім відповідають екологічним параметрам конкурентоспроможності. Кошти, що стягуються з останніх за забруднення навколишнього середовища, за використання природних ресурсів, за збитки, заподіяні через порушення законодавства про охорону довкілля, повинні акумулюватись у Державному бюджеті, а потім спрямовуватися на інвестування регіональних програм щодо екологізації виробничої діяльності підприємств чи, наприклад, безпосередньо на пільгове кредитування суб'єктів господарювання, що застосовують екологічні технології чи виробляють екологічні товари та надають екологічні послуги [2].

Отже, практичне значення та наукова новизна запропонованих механізмів фінансування інноваційної діяльності у напрямку екологізації діяльності підприємств полягає у тому, що вони забезпечують суб'єкту господарювання альтернативу вибору механізму фінансування відповідно до економічної ситуації на макро- та мікроекономічному рівні, а також створюють позитивну мотивацію щодо екологізації діяльності підприємств.

Література: 1. Мишенин Е. В. Экономический механизм экологизации производства / Е. В. Мишенин, Б. А. Семенов, Н. В. Мишенина. — Сумы: Мрія, 1996. — 140 с. 2. Ілляшенко С. М. Формування ринку екологічних інновацій: економічні основи управління. Монографія / С. М. Ілляшенко, О. В. Прокопенко; [За ред. д. е. н., проф. С. М. Ілляшенко. — Сумы: ВДТ "Університетська книга", 2002. — 252 с. 3. Оберемчук В. Конкурентоспособность предприятия и экология // Бизнес-Информ. — 1998. — №4. — С. 57.

УДК 316.422

Самойленко В. В.

Самойленко С. Н.

ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНА МОТИВАЦІЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Новітні інформаційні відносини суттєво змінюють сферу виробництва та послуг, різко підвищують продуктивність праці і застерігають країни, де впровадження таких

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Страхова, біржова та банківська діяльність

технологій відбувається повільно. Глобальний розвиток протягом останніх трьох років сучасних інформаційних технологій сприяв появі інформаційних магістралей між комп'ютерами, з'єднаними між собою в єдину світову (глобальну) мережу. Ці технології проникають у різні соціальні сфери, зокрема у сферу працевлаштування.

Працевлаштування через комп'ютерну мережу Інтернет започатковує одну з актуальних глобальних інформаційних послуг для передбачуваної наприкінці ХХ сторіччя 100 млн. світової аудиторії [1].

Інформація з працевлаштування займає перші рівні серед основних електронних сторінок глобальної комп'ютерної мережі. З розвитком об'єктно-орієнтованого програмування та сучасних телекомунікаційних технологій відкрили свої двері електронні бібліотеки та електронні агентства вакансій.

Система працевлаштування, що використовує сучасні інформаційні технології, містить у собі потенціал, здатний формувати нові мотиваційні фактори праці. Зокрема, для молодих вчених і спеціалістів, які більше за інших зацікавлені в інноваціях, електронне працевлаштування має ряд переваг перед традиційною практикою. Ця технологія забезпечує оперативність та своєчасність розповсюдження інформації щодо вакансій, збільшує інформованість, подаючи відомості про саме підприємство, насамперед, в інтелектуальній сфері, науці, освіті. Роботодавцві, в свою чергу, надається ефективний інтелектуальний засіб доступу до широкого обсягу баз даних та відбору кращих претендентів.

Значно розширюється регіон працевлаштування за рахунок залучення міжнародного ринку праці. Надається певне сприяння розв'язанню соціально-економічних і політичних проблем регіонів. Технологічно й соціально завдяки використанню сучасних інформаційних технологій Україна наближається до Європи та світового культурного співтовариства.

Окрім того, залучення до високопродуктивної інформаційної технології містить у собі додаткові фактори, які важливі для національного розвитку. По-перше, впровадження цієї новітньої технології, що пов'язана із високою продуктивністю, і отже, високою винагородою за працю, несе в собі специфічну мотивацію до її опанування. По-друге, реалізація такої мотивації забезпечує умови підвищення наукового та технологічного рівня країни за рахунок засвоєння новітніх технологій, пов'язаних з високою продуктивністю і подальшим економічним розвитком. Третью, не менш важливою перевагою цієї технології, є розширення регіону працевлаштування практично на всю територію України, що разом з лібералізацією у сфері працевлаштування (відміна потреби у прописці для прийому на роботу) сприяє розв'язанню проблем регіональної та соціальної політики країни.

Служби зайнятості, які забезпечують працевлаштування в динамічних умовах економіки, що трансформується, самі перебувають під пресингом розширення сучасних інформаційних телекомунікаційних технологій, які впроваджуються в цю традиційну сферу. Використання прогресивних технологій забезпечить підвищення продуктивності та ефективності роботи з працевлаштування, а також високий рівень конкурентоспроможності на ринку цих послуг.

Аналіз наявної телекомунікаційної інфраструктури в Україні та прогрес у цій галузі свідчить, що в майбутньому слід очікувати її інтенсивного розвитку. З огляду на структурні та регіональні особливості безробіття, зокрема на наявність розвиненого наукового та технологічного потенціалу України, очікується створення відповідних умов і високотехнологічної мотивації праці, передусім для вчених і спеціалістів, що працюють у сучасних високопродуктивних галузях з використанням комп'ютерних технологій.

Отже, впровадження новітніх технологій працевлаштування матиме, крім прямих наслідків, деякі опосередковані. До перших належить оперативність розповсюдження інформації щодо робочих вакансій, скорочення строків її проходження, забез-

печення актуальності, збільшення інформованості, розширення регіону працевлаштування, зокрема з залученням до міжнародного ринку праці, та реальне наближення національного ринку праці до європейського простору. Ці процеси забезпечують технологічні та соціально-економічні основи вступу України до європейських структур.

Література: 1. Newman P. Your Job's on the line // Graduate Careers: The Final Frontier. — University of Cambridge. — Vol. 29, №2. — 1997. — P. 12 — 13. 2. Конкурентоспроможність у сфері праці // 36. наук. праць "Економіка праці та соціальної сфери". Вип. 1. — К.: Інститут економіки НАНУ, 2001. 3. Соціально-економічний механізм регулювання ринку праці та заробітної плати: кол. монографія. — К.: Інститут економіки НАНУ, 2001.

УДК 330.341.1

Согомонова Н. А.

УМЕНЬШЕНИЕ НАЛОГОВЫХ ПЛАТЕЖЕЙ — ИСТОЧНИК ФИНАНСИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В условиях переходного периода в экономике Украины происходит постоянное изменение законодательной базы, особенно в области налогообложения. Многие ученые рассматривают необходимость применения опыта развитых стран в Украине и разрабатывают различные методики снижения налогового давления в целях изыскания источников средств финансирования инновационной деятельности предприятий: например, В. П. Вишневский провел исследования о необходимости снижения налоговых ставок [1]; В. П. Завгородний настаивает на усилении роли налогового планирования и налогового контроля на предприятии [2]; В. В. Калужный приводит методику снижения налога на добавленную стоимость на предприятии [3]. Механизм взимания налогов и налоговых платежей на сегодня несет преимущественно фискальный характер и не стимулирует предприятия улучшать результаты деятельности. Налоговый механизм необходимо реформировать в направлении создания условий для расширенного воспроизводства на предприятиях.

В связи с этим возникает необходимость обоснования основных элементов налогового механизма и оптимизации налоговых платежей предприятия.

Очень важным для предприятия является применение налогового планирования. При этом необходимо различать термины "планирование налоговых платежей" и "налоговое планирование". Планирование налоговых платежей предполагает вычисление сумм отдельных налогов и сборов и общей суммы налоговых платежей за плановый период. Налоговое планирование — это целенаправленная деятельность предприятия, направленная на оптимизацию (минимизацию) сумм отдельных налогов и сборов и общей суммы налоговых платежей в плановом периоде с целью

Финансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Страхова, біржова та банківська діяльність

повышения прибыльности и изыскания средств для инновационной деятельности предприятия.

Основными элементами предлагаемого налогового механизма являются: 1) объект налога — это доходы, стоимость отдельных товаров, отдельные виды деятельности, операции с ценными бумагами, пользование денежными средствами, имущество юридических и физических лиц и другие объекты, установленные законодательными актами; 2) субъект налога — это плательщик налога, то есть физическое или юридическое лицо; 3) налоговая база — это стоимостная, физическая или иная характеристика объекта налогообложения; 4) источник налога — это финансовые источники покрытия налоговых платежей; 5) ставка налога — это величина налога на единицу объекта налога; 6) налоговый период — это период, за который исчисляется налог; 7) налоговая льгота — это полное или частичное освобождение плательщика от налога; 8) порядок исчисления налога — это установленный законодательством порядок исчисления налога; 9) порядок и срок уплаты налога — это установленные законодательством порядок и срок, за который должен быть уплачен налог; 10) штрафные санкции — это установленные законодательством санкции, накладываемые за несвоевременное и не в полном объеме начисление и уплату налогов и выражающиеся, не зависимо от вины плательщика налога, в виде пени, которая взимается в зависимости от просроченного срока.

Автор считает, что целесообразно предложить следующую методику налогового планирования для автотранспортного предприятия: 1) обоснование целей и задач налоговой политики предприятия; 2) изучение и анализ изменений в нормативно-правовых актах налогового законодательства; 3) использование системы налогового прогнозирования изменений в налоговом законодательстве; 4) изучение механизма ценообразования; 5) исследование необходимости и возможности применения налоговых льгот; 6) выбор системы налогообложения для предприятия; 7) разработка и анализ возможности применения методик по снижению или дифференциации ставок налогообложения; 8) расчет налогов и сборов, определение общей суммы налоговых платежей предприятия; 9) планирование финансовых источников покрытия налоговых платежей; 10) анализ необходимости и возможности применения налоговых кредитов; 11) контроль за соблюдением налогового законодательства; 12) уплата налоговых платежей без штрафных санкций и кредиторской задолженности перед бюджетом и внебюджетными фондами; 13) планирование сумм налоговых платежей на будущие периоды; 14) оценка эффективности налогового планирования на трех уровнях (уровень налогового давления на предприятие; уровень влияния отдельных мероприятий на сумму налоговых обязательств предприятия; эффективность налогового планирования на предприятии).

Применение данной методики на автотранспортном предприятии приведет к повышению эффективности деятельности предприятия за счет снижения налогового давления. Налоговое планирование должно стимулировать развитие и расширение предприятия, его инновационную деятельность. В дальнейшем необходимо более подробно остановиться на разработке каждого подпункта планирования и разработать практические рекомендации для внедрения методики на предприятии.

Литература: 1. Вишневський В. П. Оцінка можливостей зниження податкового тягара / В. П. Вишневський, Д. В. Липницький // *Фінанси України*. — 2000. — №1. — С. 93 – 105.
2. Завгородній В. П. Налоги и налоговый контроль в Украине. — К.: А.С.К., 2001. — 639 с.
3. Калужний В. В. Макроекономічний аналіз податку на додану вартість // *Економіка України*. — 2002. — №3. — С. 9 – 17.

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМПАНІЙ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ЕВОЛЮЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДОМІНАНТНИХ ЯКОСТЕЙ ФАКТОРІВ ВИРОБНИЦТВА

Україна на порозі нових технологічно-інформаційних змін потребує аналізу останніх світових тенденцій у сфері застосування інноваційних форм організації підприємств з використанням електронного бізнесу та оцінки економічної ефективності їх впровадження у вітчизняній економіці. Проте сучасні особливості інноваційного розвитку підприємств мають теоретичне та практичне обґрунтування з позицій світового розвитку та закономірностей руху факторів виробництва у світовому господарстві. Тому автори у своєму дослідженні базувалися на останніх роботах таких вчених-економістів, як Бугая І. Р., Тарасевич Л. С., Гальперін В. М. [1]. Було здійснено поєднання різних концепцій, зокрема історичного аналізу економічного розвитку та особливостей сучасної економічної ситуації.

Таким чином, метою дослідження є розгляд сучасних інноваційних технологій, обґрунтування їх вагомого впливу на виробництво та здійснення оцінки можливого застосування в Україні. У процесі дослідження автори використовують методи аналізу та синтезу, статистичні порівняння та історичний підхід.

Протягом історичного розвитку ринкових відносин різні фактори виробництва мали домінуючі якості, що є відображенням ступеня впливу окремого фактора на виробництво.

В епоху становлення ринкових відносин домінуючим був фактор "підприємництво", а домінуючим товаром виступали гроші. У період рабовласництва таким фактором стає праця, за часів феодалізму, відповідно, земля. Згодом домінуючих якостей набув капітал, а в сучасних умовах ними володіє підприємництво. Однак воно базується на іншому домінуючому товарі — новітніх та інноваційних технологіях. Таким чином, у контексті історичного розвитку пропонується удосконалити виробничу функцію Кобба-Дугласа з метою урахування не двох, а комплексу факторів виробництва. Спіралеподібний рух домінуючих властивостей факторів виробництва обумовлює ситуацію, в якій саме новітні технології дозволяють скоротити витрати виробництва.

Зрощування нових технологій, що з'являються в окремих країнах, в єдиний комплекс технічних знань, наслідки революції телекомунікацій, створення та поширення Інтернету дозволяють робити висновок про розгортання світових процесів техноглобалізму, одним з напрямків якого є електронна комерція.

Електронна комерція — це складова частина електронного бізнесу, котра забезпечує виконання функцій маркетингу, оформлення замовлень товарів та послуг, проведення платежів, вибір та реалізацію схеми доставки товару, здійснення післяпродажного обслуговування через Інтернет. Її застосування базується на численних перевагах як для покупців, так і для продавців. Проте електронна комерція — це не тільки торгівля в Інтернеті, але й нові форми існування фірм. Наприклад, аутсортинг — часткова чи повна передача виконання окремих бізнес-функцій і навіть часток бізнес-процесу стороннім особам і/або організаціям.

Здійснений аналіз свідчить про те, що Україна на сучасному етапі розвитку стоїть на порозі входження в глобальну електронну мережу за рахунок упровадження новітніх засобів електронного бізнесу.

Науковою новизною роботи є виявлення чіткої історичної обумовленості сучасних процесів у світовому господарстві із застосуванням моделі спіралеподібного руху домінантних якостей факторів виробництва, завдяки чому було здійснено видозмінення функції Кобба-Дугласа. Проведено аналіз можливого впровадження електронної комерції, модульно-мережних корпорацій в українську економіку на підставі паралельного розгляду новітніх тенденцій у світовому господарстві та стану української економіки.

Отже, поєднання досвіду та сучасної практики дозволяє по-новому усвідомити обумовленість історичним розвитком стану світової економіки та зробити прогноз на майбутнє. Проведений аналіз багатьох аспектів функціонування та поширення електронної комерції, динамічної мережної організації компаній, впровадження електронного бізнесу в Україні дозволяють зробити висновки про реальний стан цього процесу та визначити подальшу економічну стратегію.

Література: 1. Бугаян І. Р. Макроекономіка. — Ростов-на-Дону: Фенікс, 2000. — 352 с.
2. Соколенко С. І. Глобальні ринки ХХІ сторіччя: перспективи України. — К.: Логос, 1998. — 568 с.
3. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, А. С. Гальчинський. — К.: Либідь, 2002. — 472 с.

Пономаренко А. А.

УДК 001.895

Гасенко В. В.

ИНФОРМАЦИОННЫЕ ПОТОКИ И УПРАВЛЕНИЕ ИДЕЯМИ

О значении научно-технического прогресса (НТП) для деятельности компании и государства можно говорить очень много, но конкретные мероприятия

© Пономаренко А. А., Гасенко В. В., 2004

в этом направлении проводятся гораздо реже. В реальной жизни способность конкурировать в глобальной экономике зависит от наличия преимуществ перед конкурентами, а это, в свою очередь, строится на базе современной технологии.

Инновациям дают импульс идеи, являющиеся продуктом человеческого интеллекта.

Наибольшее значение имеют два вида идей, встречающихся в научно-исследовательских разработках (НИР): идеи, относящиеся к применению уже имеющихся научных знаний к новым проблемам; идеи, приводящие к обогащению имеющейся базы научно-технических знаний. Баланс идей — радикальных и накопительных — один из важнейших вопросов в управлении исследованиями и разработками.

Проблема количества и новизны в управлении идеями ведут к предположению, что для инновационных целей не все идеи имеют равную ценность. Поэтому важно учитывать, как руководители могут стимулировать генерирование потенциально ценных и своевременных идей для проектов НИР [1, 629 с.].

Идеи, которые будут генерированы, во многом определяются способностью руководства нацелить сотрудников группы НИР информационной среды, содержащей своего рода предложения относительно потребностей и возможностей организации [2, 18 с.].

Чтобы добиться эффективности в этой области, руководство должно знать, какого рода идеи требуются, и должно уметь дать им оценку и выбрать те, которые отвечают необходимым требованиям. Технический персонал должен сосредоточить свою творческую энергию на идеях, реализация которых в дальнейшем может обеспечить успех организации. Теоретически идеальным вспомогательным документом был бы тщательно составленный стратегический технический план. Многие руководители не считают эти планы руководством к действию.

Исследования предполагают, что самым надежным источником информации о потребностях и возможностях организации являются потенциальные пользователи результатов исследований, полученных на базе идей. Если руководство заинтересовано в совершенствовании номенклатуры продукции, подразделение НИР должно связаться напрямую с управляющими по сбыту и маркетингу. Если нужно усовершенствовать процесс, с научным персоналом должны тесно сотрудничать инженеры производства. Самое сложное для руководства — это сформулировать и довести до сведения научно-технического персонала необходимость получить радикально новые продукты или процессы, для которых еще не нашлось внутренних пользователей или защитников. Старший технический персонал и лидеры корпораций — единственный источник надежной и убедительной информации о таких потребностях [2, 34 с.].

Довольно значительное количество высококачественных научно-технических идей никогда не представляется к оценке и рассмотрению, потому что руководство оценивает продвижение текущего проекта выше, чем генерирование идей для новых предложений. Это говорит о том, что система рассмотрения проектов уделяет слишком большое внимание и награды методичному завершению существующей работы. Идеи, которые, скорее всего, не пройдут проверку на необходимость и своевременность, никогда не рассматриваются.

Решения нередко выносятся без обоснований. Генерирование идей может быть отражено в описаниях должностных обязанностей и системе вознаграждения. На генерирование идей должно быть отведено определенное

время. Как и в ряде компаний, для фиксации и сохранения идей, которые выпадают из официального процесса обзора проектов, можно создавать базы данных. Также можно создать советы технических консультантов, чтобы они встречались с руководством научных подразделений и стимулировали бы глубокое и всестороннее рассмотрение продуктивности и количества поступающих идей [3, 56 с.].

Литература: 1. Современное управление / Под ред. Д. Н. Карпущина и Б. З. Мильнера. — М.: Издатцентр, 2000. — 759 с. 2. Павлюк К. В. Проблемы формирования бюджета развития // Финансы Украины. — 2002. — №1. — 60 с. 3. Задольский А. В. Оценка работы руководителей // Экономика Украины. — 2002. — 88 с.

Коваленко Е. В.

УДК 330.341.1

ТРАНСАКЦИОННЫЕ ИЗДЕРЖКИ ПРЕДПРИЯТИЯ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

В настоящее время для Украины, как и для большинства стран мира, характерен переход к новому типу общества — информационному обществу, а экономический рост все в большей мере обеспечивается за счет использования информационных ресурсов и источников [1]. Это ведет к тому, что информация становится жизненно важным фактором в развитии современного предприятия.

Таким образом, в современной (информационной) экономике заметно снижается удельный вес производственных издержек в структуре себестоимости выпускаемой продукции (в особенности для массовых товаров). При этом возрастает доля непроизводственных издержек: расходов на маркетинг, издержек, связанных с поиском партнёров по бизнесу, расходов на формирование дилерской сети, на оплату услуг посредников и др., то есть издержек, связанных с обменом, с переходом прав собственности и не связанных с процессом физического изменения материала [2].

В современной экономической теории эти издержки называют транзакционными (ТИ).

Учитывая изложенные выше тенденции в развитии экономики, возникает необходимость в понимании сущности данного вида издержек, причин возникновения, анализа их свойств и особенностей, роли в повышении эффективности работы современного предприятия, разработки мероприятий по их оптимизации.

Решить поставленную задачу можно при использовании методов институционального анализа, эмпирических методов, общелогических методов.

Представители неoinституционализма предполагают множество классификаций и типологий ТИ [3].

В отличие от трансформационных (производственных) издержек, ТИ не связаны с самим процессом создания стоимости. Они обеспечивают транзакцию [3].

Наличие тех или иных ТИ приводит к появлению специфических агентов, которые существуют за счет информационной асимметрии и высокой стоимости получения той или иной информации.

Одним из основателей теории ТИ был Р. Коуз. Он разработал концепцию ТИ, позволяющую рассмотреть функционирование экономики и ее агентов с информационной точки зрения [4].

В статье "Природа фирмы" Р. Коуз утверждал, что ТИ могут мешать системе свободного рынка осуществлять переход от системы управления ресурсами к их наиболее эффективному использованию. С точки зрения Коуза, желание снизить ТИ ведет к развитию фирмы.

Предприятие сталкивается с информационными расходами всюду. Естественно, что более информированные участники рынка могут гарантировать, что ресурсы размещаются по принципу наиболее эффективного использования [5].

Таким образом, в экономике информационного общества одной из главных задач для производителя является снижение доли информационной составляющей в себестоимости производимой продукции одновременно с повышением эффективности её (покупаемой информации) использования.

Интернет сегодня является безусловным лидером среди прочих средств удовлетворения информационных потребностей бизнеса, так как предоставляет технологические улучшения, которые позволяют поставлять информацию быстрее и дешевле, снижать издержки на поиск информации и проведение сделок. Такая экономия происходит как вследствие удешевления информации, так и вследствие удешевления факторов производства. Возникающие при этом издержки на поддержание работоспособности серверов, на обработку и отправку заказов будут, как правило, заметно меньше, чем обозначенные выше издержки традиционной торговли.

Таким образом, использование информационных технологий (в том числе Интернет-технологий) является сегодня главным фактором и инструментом снижения транзакционных издержек предприятия, а исследование экономических явлений и процессов методами институционального анализа приобретает всё большую ценность и даёт возможность значительно повысить эффективность работы хозяйствующих субъектов.

Литература: 1. Предмет и метод информационной экономики / Под ред. Ю. М. Осипова, В. Т. Пуляева, В. Т. Рязанова, Е. С. Зотовой // Науч. сб. "Экономическая теория на пороге XXI века — 2". — М.: Юрист, 1998. — С. 497 — 519. 2. Ефремов В. С. Проблемы экономики и организации @-бизнеса / В. С. Ефремов, Д. В. Зудов. — http://www.nosorog.com/public/management/problem_economic.html. 3. Кузьминов Я. И. Курс лекций по "Институциональной экономике" / Я. И. Кузьминов, М. М. Юдкевич. — http://www.iel.ru/mipt/2/text/curs_instituzional_lectii_04.htm. 4. Коуз Рональд. Фирма, рынок и право. — М.: Дело ЛТД, Catallaxy, 1993. 5. B2B e-коммерция: почему новая экономика активно развивается. — http://b2b.infos.ru/index4_7.html.

Довідка про авторів

Бондаренко Г. С. — доцент Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

Попель Г. О. — аспірант Одеського національного політехнічного університету

Ястремська О. О. — студент Харківського національного економічного університету

Забіла Л. О. — студент Київського національного економічного університету

Кузьмакова О. В. — студент Санкт-Петербурзького державного інженерно-економічного університету

Головач О. В. — аспірант Білоруського державного економічного університету

Рижкова Ю. О. — аспірант Центру досліджень науково-технічного потенціалу і історії науки ім. Г. М. Доброва

Шовкопляс М. В. — студент Харківського національного економічного університету

Стрельченко Н. М. — аспірант Київського національного економічного університету

Баранов О. Г. — асистент Севастопольського національного технічного університету

Белозерцев Р. В. — аспірант Донбаського гірничо-металургійного інституту

Біловодська О. А. — аспірант Сумського державного університету

Брикова І. В. — студент Київського національного економічного університету

Водницька Н. В. — аспірант Харківського національного економічного університету

Висоцький Г. Г. — аспірант Харківського національного економічного університету

Верещагіна Г. В. — канд. екон. наук, доцент Харківського національного економічного університету

Калишенко В. О. — аспірант Харківського національного економічного університету

Колодинський С. Б. — канд. екон. наук, докторант Одеського державного економічного університету

Коритнікова К. В. — здобувач Національного університету внутрішніх справ

Лукашев С. В. — канд. екон. наук, доцент Харківського національного економічного університету

Мельникова К. В. — викладач Харківського національного економічного університету

Мігурська О. М. — аспірант Харківського національного економічного університету

Пересадько Г. О. — аспірант Сумського національного аграрного університету

Серпухов М. Ю. — студент Харківського національного економічного університету

Сотнікова Ю. В. — аспірант Харківського національного економічного університету

Тарасенко О. М. — аспірант Харківського національного економічного університету

Титарь О. В. — аспірант Харківського національного економічного університету

Тищенко Д. О. — аспірант Харківського національного економічного університету

Швиданенко О. А. — канд. екон. наук, доцент Київського національного економічного університету

Курдінович О. В. — здобувач Київського національного економічного університету

Шипуліна Ю. С. — аспірант Сумського державного університету

Шемаєв В. В. — студент Харківського національного економічного університету

Абдаллах А. А. — аспірант Харківського національного економічного університету

- Андрейченко А. В.** — аспірант Одеського державного економічного університету
- Бондаренко М. В.** — канд. екон. наук, викладач Харківського національного економічного університету
- Борисенко М. А.** — аспірант Харківського національного економічного університету
- Герасимович В. В.** — студент Білоруського державного економічного університету
- Грачов О. В.** — аспірант Харківського національного економічного університету
- Григор'єв С. Ю.** — студент Харківського національного економічного університету
- Ладигенська Л. О.** — студент Харківського національного економічного університету
- Маркова Н. С.** — аспірант Харківського національного економічного університету
- Подлесна В. Г.** — асистент Сумського державного університету
- Самойленко В. В.** — аспірант Харківського національного економічного університету
- Самойленко С. М.** — аспірант Харківського національного економічного університету
- Согомонова Н. А.** — аспірант Харківського національного автомобільно-дорожнього університету
- Ващенко Ю. С.** — студент Харківського національного економічного університету
- Шелудько М. О.** — студент Харківського національного економічного університету
- Пономаренко О. О.** — канд. екон. наук, доцент Харківського національного економічного університету
- Гасенко В. В.** — студент Харківського національного економічного університету
- Коваленко Є. В.** — аспірант Сумського державного університету

Доповіді

Бондаренко А. С. Проблемы инновационного развития Украины. . .	3
Попель А. О. Структурная схема организационно-экономического механизма управления инновационной деятельностью предприятия . . .	6
Ястремська О. О. Особливості стратегічного управління інноваційними процесами промислового підприємства.	8
Забіла Л. О. Проблеми реінжинірингу як методу впровадження інновацій на сучасних українських підприємствах.	10
Кузьмакова О. В. Инновационная деятельность в рамках антикризисной стратегии на машиностроительном предприятии . . .	13
Головач О. В. Источники финансирования инновационной деятельности предприятий республики Беларусь и стран СНГ	17
Рижкова Ю. О. Деякі теоретичні аспекти вдосконалення статистики інноваційної діяльності в Україні.	20
Шовкопляс М. В. Информатизация — путь к эффективному управлению инновационной деятельностью на предприятии.	23
Стрельченко Н. М. Стратегія адаптації до світових ринків як передумова забезпечення конкурентоспроможності інноваційності діяльності підприємства	25

Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємств

Баранов О. Г. Загальна модель державного регулювання інноваційної діяльності: ознаки систематизації.	29
Белозерцев Р. В. Оценка стратегических направлений инновационного развития угольных шахт.	31
Біловодська О. А. Оцінка споживацької привабливості продуктових напрямків інноваційного розвитку підприємств	32
Брикова І. В. Інноваційне підприємництво в умовах "нової економіки"	35
Водницкая Н. В. Использование трудового потенциала в инновационном развитии предприятия	37

Висоцький Г. Г., Верещагіна Г. В. Інноваційна стратегія розвитку підприємства.	39
Гарбар В. А. Деятельность предприятий с точки зрения инновационного развития производства.	40
Калишенко В. О. Діагностика стану інноваційного потенціалу підприємства як передумова розробки заходів щодо його розвитку.	42
Колодинський С. Б. Стратегії активної інноваційної діяльності підприємств.	43
Корытникова Е. В. Эффективность внедрения инноваций и необходимость инновационной политики на предприятиях.	45
Лукашев С. В., Мельникова К. В. Проблеми управління реалізацією інноваційного потенціалу в умовах ринку.	47
Мігурська О. М. Визначення місця стратегії збуту нового товару в загальній системі управління підприємством.	48
Пересадько Г. О. Диверсифікація виробництва як один із напрямків інноваційної діяльності підприємства.	50
Серпухов М. Ю. Розробка системи оцінки ефективності інноваційних проєктів.	52
Сотникова Ю. В. Экономическая оценка приоритетности инновационных проектов предприятия.	54
Тарасенко О. Н. Построение комплексных показателей эффективности деятельности предприятий.	57
Титарь О. В. Інноваційний підхід до категорії "виробничий потенціал підприємства".	59
Тышенко Д. А. Ситуационный анализ процесса формирования инновационных стратегий предприятий.	60
Швиданенко О. А., Курдінович О. В. Основні засади формування інноваційно-орієнтованої конкурентоспроможної економіки.	62
Шипуліна Ю. С. Управління стратегіями інноваційного розвитку промислових підприємств.	64

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Страхова, біржова та банківська діяльність

Шемаев В. В. Исследование научно-технического потенциала предприятий Харьковского региона в контексте финансового обеспечения их инновационного развития.	66
---	----

Абдаллах А. А. Методический подход к оценке качества и степени риска инновационного проекта предприятия	68
Андрейченко А. В. Малый венчурный бизнес в Украине в условиях трансформации экономики	70
Бондаренко М. В. Комплексная оценка эффективности управления капиталом предприятия	72
Борисенко М. А. Формування інноваційно-орієнтованої амортизаційної політики сучасного підприємства	74
Герасимович В. В. Проблемы и перспективы развития интернет-банкинга в странах с переходной экономикой.	76
Грачов О. В. Управління інноваційно-інвестиційним процесом на ВАТ "Турбоатом".	78
Григорьев С. Ю., Ладыженская Л. О. Инновации на рынке мобильной связи Украины	80
Маркова Н. С. Стратегическое управление интеллектуальным развитием персонала	81
Подлесна В. Г. Фінансування інноваційної діяльності підприємств у напрямку екологізації	84
Самойленко В. В., Самойленко С. Н. Високотехнологічна мотивація працевлаштування в сучасних умовах	85
Согомонова Н. А. Уменьшение налоговых платежей — источник финансирования инновационной деятельности предприятия.	87

Інформаційні комп'ютерні системи управління в інноваційній діяльності підприємств

Вашенко Ю. С., Шелудько М. О. Сучасні інноваційні форми організації компаній як результат еволюційного розвитку домінантних якостей факторів виробництва	89
Пономаренко А. А., Гасенко В. В. Информационные потоки и управление идеями.	90
Коваленко Е. В. Трансакционные издержки предприятия в информационном обществе	92